



HISTORICKÝ ÚSTAV

Akademie věd České republiky, v. v. i.



Výroční zpráva
o činnosti
a hospodaření
za rok 2022



HISTORICKÝ ÚSTAV

Akademie věd České republiky, v. v. i.

Výroční zpráva
o činnosti a hospodaření
za rok 2022

Historický ústav AV ČR, v. v. i.

IČ: 67985963

Sídlo: Prosecká 809/76, 190 00 Praha 9

Dozorčí radou pracoviště projednána dne: 23. 5. 2023

Radou pracoviště schválena dne: 2. 5. 2023

Auditorem ověřena dne: 24. 4. 2023

Obsah

I. Věda a výzkum	5
Hlavní rámec činnosti HÚ AV ČR, v. v. i.	5
Informace o činnosti orgánů pracoviště	7
Hlavní pilíře výzkumné činnosti	10
Činnost výzkumných oddělení	14
Meziinstitucionální vědecko-organizační činnost a spolupráce v České republice	29
Činnost výzkumných center	30
Český historický ústav v Římě	48
Grantové projekty	51
Strategie AV21	60
Konference, semináře, kolokvia, workshopy	62
Oddělení biobibliografických studií a knihovna	68
Rozhovor s PhDr. Vojtěchem Kesslerem, Ph.D.	77
II. Mezinárodní spolupráce	81
XXIII. mezinárodní kongres historických věd v Poznani	82
Arbeitskreis Vormoderne Erziehungsgeschichte	82
Corpus der Quellen zur Geschichte der Juden im spätmittelalterlichen Reich	82
Digitální edice, metodika a pilotní realizace	83
Dokumentation lebensgechichtlicher Aufzeichnungen	83
Historický atlas měst České republiky	85
ICARUS	85
Kooperace se Zespół do Badań nad Dworami i Elitami Władzy (IH PAN, Warszawa)	85
Mezinárodní ediční projekt Acta Unitatis Fratrum – Akta jednoty bratrské	85
Mezinárodní spolupráce při přípravě a vydávání Biografického slovníku českých zemí	86
Spolupráce s Diözesanarchiv St. Pölten k dějinám církevních řádů	86
Spolupráce s Japonskem	87
Vydávání časopisu Comenius: Journal of Euro-American Civilization	87
III. Publikace	89
Cizojazyčné publikace pracovníků HÚ a odborné práce vydané v zahraničí	89
Monografie, sborníky, atlasy a edice vydané nakladatelstvím Historický ústav (výběr)	92
Časopisy vydané HÚ	97
Monografie pracovníků HÚ vydané v jiných nakladatelstvích v České republice (výběr)	98
IV. Výuka a popularizace	99
Pedagogická činnost a spolupráce s univerzitami a vysokými školami / školami nižších vzdělávacích stupňů	99
Popularizační činnost a transfer poznatků do středoškolské výuky	100

V. Hospodaření pracoviště	103
Zpráva auditora	103
Výkaz hospodaření	112
VI. Personální otázky a ocenění pracovníků HÚ v roce 2022	123
VII. Orgány pracoviště	127
Vedení pracoviště	127
Rada pracoviště	127
Dozorčí rada	128
VIII. Další informace	129
Seznam vysvětlivek uvedených v textu	131

I. Věda a výzkum

■ Hlavní rámec činnosti Historického ústavu AV ČR, v. v. i.

Historický ústav AV ČR, v. v. i., (dále HÚ) navazuje na tradici Československého státního historického ústavu vydavatelského založeného československým státem nedlouho po vzniku republiky, a to v roce 1921 s primárním cílem zpřístupňovat pramenné bohatství k české i evropské minulosti. V roce 1952 se stal HÚ součástí Akademie věd, respektive tehdy Československé akademie věd. V letech 1970–1990 fungoval jako Ústav československých a světových dějin, po roce 1990 pak znovu pod názvem Historický ústav.

V současné době je HÚ takzvanou veřejnou výzkumnou institucí (od 1. ledna 2007). Základní výzkum uskutečňuje v oboru českých, československých a obecných dějin. Patří k předním výzkumným pracovištím, která se systematicky zabývají minulostí českého, respektive československého státu v celém rozsahu jeho historické existence, a to od raného středověku po moderní a soudobé dějiny. Původní orientace na období do roku 1945, respektive 1948, se postupem doby stále více posouvá do oblasti dějin komunistického Československa.

HÚ nerealizuje výzkum pouze na pracovišti v Praze, ale také na pobočkách v Brně a v Českých Budějovicích. Jeho součástí je zároveň Istituto Storico Ceco di Roma (dále ISCR) patřící k síti mezinárodních výzkumných institucí, archeologických, historických i uměnovědných, přítomných v Římě namnoze již od 19. století. Tradičním předním úkolem ISCR je především výzkum pramenů ve vatikánských a italských knihovnách a archivech a jejich moderní ediční zpřístupňování (*Monumenta Vaticana res gestas bohemicas illustrantia, Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud imperatorem*; zároveň vydáváno periodikum *Bollettino dell'Istituto Storico Ceco di Roma* a samostatné knižní řady ad.).

Na všech svých pracovištích soustřeďuje HÚ řadu vynikajících oborových expertů, kteří nejen výrazně posouvají hranice poznání ve svých specializacích, ale zároveň pedagogickým působením na řadě veřejných vysokých škol i v HÚ (školení Ph.D. studentů, z nichž mnozí jsou v ústavu přímo zaměstnáni) přispívají k formování dalších generací historiků i odborníků z jiných oborů. Organizací různých akcí v mezinárodním výzkumném prostoru, stejně jako i působením v řadě grémií se podílejí také na internacionalizaci české vědy a přenášení jejích poznatků do zahraničí. HÚ se stal od roku 1990 nejvýznamnějším reprezentantem české vědy na prestižních mezinárodních kongresech historických věd (organizace specializovaných zasedání: Madrid 1990, Sydney 2005, Jinan 2015, Poznaň 2022), významným způsobem se podílí i na organizaci vědecké spolupráce v rámci řady mezinárodních komisí.

Klíčovou úlohu pak plní HÚ a jeho pracovníci v oblasti popularizace. Odborná reflexe minulosti a role historické vědy při uchování národní paměti a formování národní identity a kultury v nejširším, multikulturním smyslu, tvoří nepostradatelnou součást civilizované společnosti, přispívá

k rozvíjení jejich pozitivních hodnotových norem a prostřednictvím analytických a kritických diskursů poskytuje odborné i širší veřejnosti potřebnou zpětnou vazbu. Podstatné jsou však rovněž další úlohy HÚ, vedle různých forem přenosu poznatků do praxe jde zejména o zajišťování infrastruktury oboru nezastupitelnou formou – vydáváním celé série pramenných edic a souvislých edičních řad od středověku po moderní dějiny (*Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae, Acta Unitatis Fratrum, Documenta res gestas Bohemicas saeculorum XVI.–XVIII. illustrantia, Dokumenty československé zahraniční politiky, Programy politických stran, Dějiny všedního dne* ad.) využívaných širokým spektrem badatelů, dále specializovaných časopisů pro dějiny středověku, raného novověku, moderní dějiny, historickou geografii a areálová studia střední, jihovýchodní a východní Evropy, a především pak zpracováváním kontinuální bibliografie oboru v podobě unikátní komplexní databáze (HÚ tuto roli dlouhodobě plní jako jediné pracoviště v České republice). Zásadní je pak také role HÚ v uchovávání, moderním zpracování i zpřístupnění cenných sbírek (sbírka Augusta Sedláčka, mapová sbírka, fotosbírka, sbírka plakátů ad.) odborné i laické veřejnosti či rozvojem knihoven na jednotlivých pracovištích, které jsou veřejně přístupné a hojně využívané (dohromady téměř 300 000 svazků).

■ Informace o činnosti orgánů pracoviště

Ředitel



Prof. Martin Holý v roce 2022 plánoval, řídil, koordinoval a kontroloval činnost všech složek ústavu. Soustředil se nejen na část výzkumnou (plnění interních výzkumných programů a *Strategie AV21*, dohled nad grantovými projekty různých poskytovatelů, koncepční příprava a formulování podílu ústavu na *Strategii AV21*, kontrola výsledků výzkumu), ale také vědecko-organizační (konference různého druhu, kooperace s partnerskými institucemi z České republiky i ze zahraničí), administrativní, servisní (knihovna a cenné ústavní sbírky), ediční (nakladatelství Historický ústav) a technickou (koncepční a organizační zabezpečení provozu ústavu na všech jeho pracovištích, tj. v Praze, Brně, Českých Budějovicích a Římě; péče o řádné technic-

ké vybavení, průběžnou obnovu hardwarového i softwarového vybavení, kvalitní technickou a počítačovou podporu, provoz i další rozvoj databází HÚ). K těmto úkolům patřila rovněž správa a modernizace školícího a rekreačního zařízení v Jáchymově. V souladu s pravidly BOZP byla zajištěna požární a úrazová bezpečnost pracovišť pravidelnými školeními a součinností s kontrolními mechanismy, stejně jako dodržování pravidel GDPR a dalších norem.

V průběhu roku 2022, který byl poznamenán nejen dozvuky pandemie Covidu-19, ale také ekonomickou a energetickou krizí zesílenou ruskou agresí na Ukrajině, věnoval prof. Martin Holý pozornost rovněž dílčímu zpřesňování interních výzkumných programů v souladu s aktuálními mezinárodními vědeckými diskursy, společenskou poptávkou a se *Strategií AV21* s mottem *Špičkový výzkum ve veřejném zájmu*. Návrhy těchto výzkumných cílů vycházely z dlouhodobé koncepce rozvoje HÚ, která klade důraz na excelenci výzkumu mezi tradicí, kontinuitou a inovacemi, včetně jeho výstupů, založení a rozvoj některých nových přesahových modulů bádání, proaktivní grantovou politiku, zintenzivnění zahraniční spolupráce, výrazné uplatnění HÚ na poli organizace vědy v České republice, rozvoj kooperace s vysokými školami, popularizačních aktivit apod.

Hlavní prioritní osy výzkumu byly průběžně aktualizovány, včetně stanovení výstupů na další léta, a to i v návaznosti na změnu organizační struktury HÚ, k níž došlo v průběhu roku 2022 (transformace oddělení dějin 19. a 20. století do dvou nových týmů, sloučení knihovny, historické bibliografie a oddělení biografických studií do společného oddělení). Pokračovalo také zpřesňování témat začleňujících HÚ do *Strategie AV21* v programech *Anatomie evropské společnosti*, *Historie, tradice, kultura, identita*; *Odolná společnost pro 21. století*, *Potenciály krize a efektivní transformace* a *Město jako laboratoř změny*, *Stavby, kulturní dědictví a prostředí pro bezpečný a hodnotný život*.

Institucionální výzkum doplňovaly řešené granty různých poskytovatelů (viz dále) s navazující a rozšiřující tematikou. Výzkum byl realizován přesahově mezi jednotlivými odděleními HÚ, mezi akademickými ústavy III. vědní oblasti (v některých případech též mimo ni, např. s Ústavem teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, v. v. i.) a rovněž mezi HÚ a dalšími institucemi, zejména vysokými školami. Vybraná témata reflektovala rovněž potřebu aplikovaného výzkumu v humanitních vědách. Výrazná pozornost byla věnována digitalizačním záměrům pracoviště, stejně jako elektronickým databázím, mapovým i dalším portálům.¹

Ředitel se dále účastnil jednání se zástupci domácích i zahraničních institucí, s nimiž HÚ udržoval nebo navazoval vědecké a pracovní styky, dbal na plnění a obnovování mezinárodních vědeckých

smluv, popřípadě byly určité úkoly delegovány na příslušné pracovníky. Rovněž se podílel na prezentačních aktivitách výzkumné činnosti HÚ. Pravidelně vedl porady s užším i širším vedením ústavu (ústavní rada), na nichž byla konzultována a přijímána nejrůznější opatření související s řízením ústavu a jeho vědeckou činností a úrovní. Ústavní rada je poradní orgán ředitele, složený z užšího vedení ústavu, z vedoucích pracovníků brněnské a českobudějovické pobočky a všech oddělení ústavu, výzkumných i nevýzkumných; účastní se jí rovněž předseda odborové organizace.

Ředitel HÚ dále průběžně sledoval čerpání rozpočtových položek a hospodaření ústavu a činil v tomto smyslu příslušná rozhodnutí, ve spolupráci s Radou HÚ a Dozorčí radou HÚ řídil rozpočtovou politiku ústavu. V koordinaci s Atestační komisí HÚ se zabýval personální politikou zaměřenou na zvýraznění výkonnostních kritérií, zajištění kontinuity výzkumných úkolů a na obměnu pracovníků s ohledem na genderovou, kvalifikační i věkovou strukturu, oborovou skladbu a plnění svěřených povinností. Podrobně sledoval výkonnost jednotlivých pracovníků včetně plnění edičního plánu nakladatelství Historický ústav a seznamoval s výsledky vedoucí příslušných útvarů, účastnil se jednání jednotlivých výzkumných týmů.

Z výsledků uvedené činnosti, stejně jako z řady pohovorů vedených s jednotlivci byla v průběhu roku 2022 vyvozena rovněž některá personální opatření. Prof. Martin Holý podporoval také zvyšování kvalifikace výzkumných pracovníků, ať již v rámci doktorského studia, či v habilitačních a jmenovacích řízeních, případně obhajob titulu DSc. Nevýzkumní pracovníci měli možnost absolvovat řadu školení, zejména jazykových, IT, knihovnických, ekonomických a dalších k nejnovější problematice z různých oblastí.

Ředitel dále dbal o vyváženou koordinaci aktivit všech pracovišť HÚ v Praze, Brně, Českých Budějovicích a v Římě. Konzultoval a řešil administrativní a finanční otázky vedení Českého historického ústavu v Římě s jeho ředitelem prof. Jaroslavem Pánkem a účastnil se zasedání Římské komise. Pokračovala koncepční, prostorová a personální opatření vedoucí k optimalizaci činností nakladatelství Historický ústav. Významná rozhodnutí ohledně chodu ústavu, plnění výzkumných úkolů, grantové, personální a majetkové politiky a další zásadní návrhy a kroky byly konzultovány s Radou HÚ i Dozorčí radou HÚ, včetně detailních informací o hospodaření ústavu.

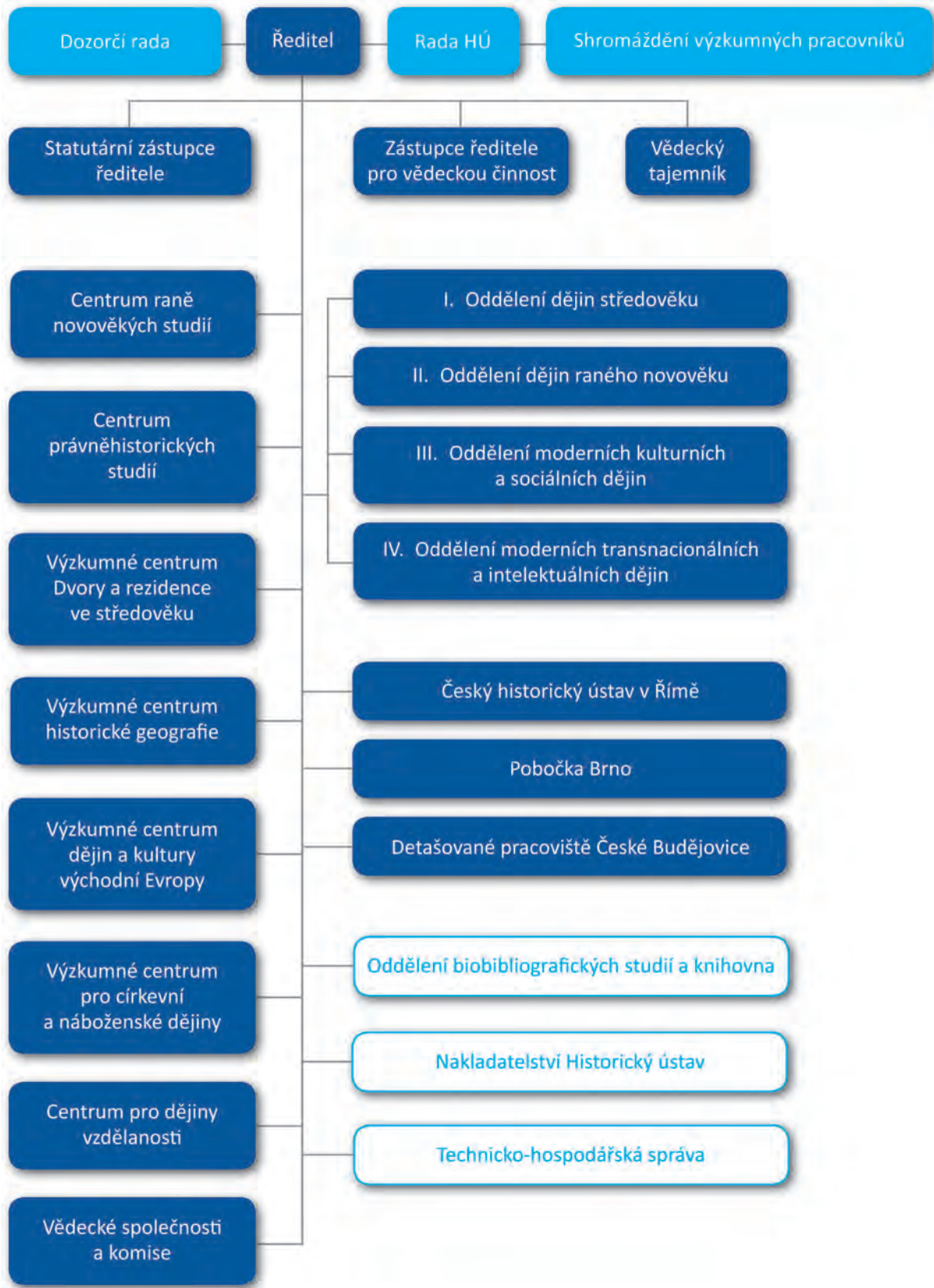
Součástí práce ředitele jednajícího v roce 2022 opakovaně s vedením AV ČR o implementaci doporučení mezinárodní evaluační komise, které napomohly rovněž konzultace se členy mezinárodního poradního sboru HÚ, byla též účast na schůzích odborové organizace ústavu a pravidelné kontakty s jejím předsedou k problematice pracovních vztahů a dalších odborových záležitostí (půjčky, školení a rekreace pracujících, kolektivní smlouva, personální otázky). Ředitel rovněž reprezentoval ústav navenek, zejména na mezinárodních konferencích a jiných významných vědeckých akcích, a také v médiích. Zároveň dbal o zvýraznění prezentace vědeckých výsledků pracoviště a hledání jejich nových forem v souladu s celosvětovými trendy. Zároveň nastavoval či implementoval celostátní protiepidemická opatření a dohlížel na jejich dodržování.

Rada pracoviště

Rada HÚ zasedala v roce 2022 ve třech termínech, a to 22. února, 16. června a 15. listopadu. Hlasování Rady HÚ formou per rollam proběhlo v roce 2022 celkem třikrát: první ve dnech 11.–18. dubna, druhé ve dnech 2.–8. května a třetí ve dnech 15.–21. září.

Dozorčí rada

Dozorčí rada HÚ zasedala v roce 2022 ve dvou termínech, a to 12. května a 14. listopadu. V roce 2022 proběhla dvě hlasování formou per rollam, a to 30. března a 5. prosince.



■ Hlavní pilíře výzkumné činnosti

Mezi prioritní směry výzkumného programu HÚ patří ediční projekty (podrobněji viz dále) jako výraz kontinuity výzkumu od založení Československého státního historického ústavu vydavatelského (1921), dále projekty celospolečenského významu ve smyslu podpory historického vědomí a edukační činnosti (nejen na vysokých školách, ale i nižších stupních škol: učebnice, přednášky, intenzivní zapojení do projektu *Otevřená věda*, YouTube kanál HÚ apod.) a samotný výzkum v podobě syntetických a analytických prací z českých, československých a obecných dějin, jež přispívají k posunu poznání v rámci historických věd i příbuzných disciplín. Podstatná je pak rovněž role HÚ v udržování a rozvíjení infrastruktury oboru, stejně jako ochrana, digitalizace a databázové i jiné zpřístupňování (open access) cenných knihovních fondů a sbírkových dokumentů pro další vědecké využití i pro širokou veřejnost.

Významným přínosem HÚ v mezinárodním vědeckém prostoru z hlediska vědeckého je pak jak rozvoj tradičních oblastí výzkumu, u nichž je potřebná kontinuita, tak také identifikace inovativních a perspektivních směrů středoevropského bádání, nové pohledy na řadu dosud málo probádaných témat v podobě individuálních i kolektivních monografií a dalších typů výstupů, rozvoj metodologie historických věd i poznání jejich vlastních dějin (dějiny historiografie), vše uvedené v široké kooperaci s univerzitními i mimouniverzitními výzkumnými institucemi v České republice i v zahraničí.

Výzkumné programy HÚ jsou rozvíjeny v širokém spektru humanitních věd se zdůrazněním mezioborových přístupů. Jsou strukturovány jednak podél chronologické osy (dějiny středověku, raného novověku, moderní a soudobé dějiny), jednak z hlediska přesahových tematických okruhů, které procházejí napříč chronologickými rámci: encyklopedické, lexikografické a historickogeografické či historickokartografické práce, syntetizující témata, trendy současné historiografie – teorie a metodologie, dějiny historiografie, církevní a náboženské dějiny, dějiny některých vybraných kulturních fenoménů (dětství, festivity a rituály, komunikace, násilí ve společnosti, různé symboly charakteristické pro určitou dobu apod.).

Vedením ústavu za spolupráce vedoucích jednotlivých týmů jsou kontinuálně promýšleny, diskutovány a precizovány základní výzkumné programy tvořící hlavní osu bádání v HÚ. Postupně tak v souladu mezi tradicí i aplikací nových badatelských trendů v oblasti historických věd i dalších příbuzných disciplín, programem *Strategie AV21*, stejně jako i některými aktuálními evropskými i národními výzvami účelového financování vykrytalizovaly především níže uvedené okruhy, které jsou dále rozvíjeny v celé sérii grantových projektů domácích i zahraničních poskytovatelů (viz samostatný bod dále).

Zmíněné základní výzkumné programy reflektují současné teoreticko-metodologické postupy a mezinárodní historiografické diskursy s důrazem na roli historické vědy při uchování národní paměti a formování národní identity a kultury. Zároveň otevírají nové problémy a otázky českých a československých dějin v mezinárodních souvislostech, a to pro období od 9. století do druhé poloviny 20. století (především pak do roku 1948, s narůstajícími přesahy k roku 1968). Jsou zároveň vhodnou platformou pro diseminaci dosažených poznatků nejen v rámci odborné veřejnosti, ale také směrem ke studentům základních, středních či vysokých škol, stejně jako ke sféře neakademické, včetně státní správy.

Uvedenými základními výzkumnými programy řešenými v HÚ jsou především:

- A. Český dějinný prostor v evropském kontextu, dlouhodobý, kontinuální výzkum**
- B. Vybrané problémy českých a středoevropských dějinných procesů, dílčí, analyticky či synteticky zaměřený výzkum**
- C. Prameny hmotné a duchovní kultury, jejich zpřístupňování, ochrana a výzkum**

Mezi programy kontinuální povahy (A) patří encyklopedické a lexikografické práce a databáze, které jsou v HÚ realizovány jako přínos pracoviště k širším společenským potřebám, avšak splňují standardy základního výzkumu. Jsou to zejména *Akademická encyklopedie českých dějin* (v současné době je k tisku připravován sv. 8, rozpracovaný je devátý svazek a zároveň je kontinuálně pokračováno v digitalizaci předchozích svazků) a *Biografický slovník českých zemí* (vytištěn byl 25. svazek, v přípravě je i svazek následující). Dále se jedná o databázový projekt historické retrospektivní bibliografie – *Bibliografie dějin českých zemí*² (součástí je i elektronický modul *Akademické encyklopedie českých dějin*, který je s touto databází propojen) a dále o biografickou databázi osobností českých zemí,³ stejně jako o některé další databázové projekty (databáze řeholníků⁴ či *Databáze dějin všedního dne*⁵).

Vybrané problémy českých a středoevropských dějinných procesů, dílčí, analyticky či synteticky zaměřený výzkum (B). Jedná se zejména o následující témata: krajina jako prostor středoevropských dějinných procesů; církevní a náboženské dějiny ve světle soudobých výkladových diskursů; vliv dvorských elit na hodnoty a kulturu středověké i raně novověké civilizace; komunikace, kultury vědění a vzdělávání v předmoderní době; proměny raně novověké společnosti: etatizace, sekularizace, byrokratizace, racionalizace; sociokulturní aspekty vývoje české a evropské společnosti v kontextu modernizačních procesů 19. a 20. století; paměťová studia; národnostní otázka a interetnické vztahy v moderní době; politické myšlení a ideologie 19. a 20. století; postavení československého státu v Evropě a jeho zahraniční politika (1918–1968); kolektivní identita a interetnické vztahy ve středoevropském a balkánském prostoru a trendy současné historiografie i teorie a metodologie.

Řešena byla rovněž řada dalších časově průřezových a teritoriálně komparativních témat napříč jednotlivými útvary. Jmenovat je možné například: vznik a rozvoj státu, kulturní dědictví, komparativní dějiny měst, paměťová studia a dějiny každodennosti, intelektuální dějiny, respektive dějiny vzdělanosti či soužití židů a křesťanů. Pokračoval také klíčový výzkum dějin východní a jihovýchodní Evropy, stejně jako historie českých zemí ve světle pramenů vatikánských a římských archivů a knihoven.

Tradiční a významnou součástí výzkumného programu HÚ jsou ediční práce, k nimž patří rovněž elektronické zpřístupnění edic v open accessové podobě či v rámci elektronických edic (C). Plynule pokračují práce na vydávání posledních svazků ediční řady *Regesta Bohemiae et Moraviae: Diplomatica nec non epistolaria* (roky 1370–1378). Vydán byl 34. svazek *Historického atlasu měst České republiky – Dvůr Králové nad Labem*. Publikován byl další svazek *Pramenů k dějinám náboženského myšlení* (Petr Chelčický, Postila I, ed. Jaroslav Boubín). Ediční práce pokračovaly také na dalších svazcích edic: *Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum* (příprava svazků nunciatury C. Caraffy; v tisku je *Die Schlacht am Weißen Berg als Schlüsselmoment in der Interpretation päpstlichen Diplomatie nach 1621. Prolegomena zur Edition der Nuntiaturberichte Carlo Caraffas*), *Dokumenty československé zahraniční politiky* (dokončeny byly ediční práce na svazku 1945 – C/1, eds. Jan Němeček a kol.) a v rámci ediční řady politických programů byl do tisku odevzdán svazek *Politické programy českých národních stran 1891–1914* (ed. Pavel Cibulka). Úspěšně byly dokončeny další díly edice *Cirkulární telegramy československého Ministerstva zahraničních věcí z let komunistického režimu (1956–1989) – Cirkulární telegramy MZV 1969–1980, svazek II/1–3 (1969–1980)*, (ed. Jindřich Dejmeš).

Zpřístupňování cenných knihovních fondů a ústavních sbírek jako mimořádných dokladů národní i světové paměti a kultury zároveň poskytuje výraznou podporu základnímu i aplikovanému výzkumu českých a zahraničních badatelů. Významný podíl na řešení výzkumných programů tvoří zajišťování profesní infrastruktury oboru, realizované prostřednictvím vydávání oborových periodik: *Český časopis historický*, *Slovanský přehled*, *Mediaevalia Historica Bohemica*, *Folia Historica Bohemica*, *Moderní dějiny*, *Historická geografie* a *Bollettino dell'Istituto Storico Ceco di Roma*.

Výčtem lze zjednodušeně naznačit uvedené okruhy následovně:

A. Český dějinný prostor v evropském kontextu, dlouhodobý, kontinuální výzkum

1. Akademická encyklopedie českých dějin; garant: prof. PhDr. Jaroslav Pánek, DrSc.
2. Biografická studia; garant: PhDr. Zdeněk Doskočil, Ph.D.
 - 2.1 Biografický slovník českých zemí
 - 2.2 Vybrané analytické a syntetizující biografické studie
3. Bibliografie dějin českých zemí (analogové a digitální výstupy, specializovaná bibliografická data-báze); garant: PhDr. Václava Horčáková

B. Vybrané problémy českých a středoevropských dějinných procesů, dílčí, analyticky či synteticky zaměřený výzkum

1. Dějiny středověku; garant: PhDr. Eva Doležalová, Ph.D.
 - 1.1 Církevní a náboženské dějiny
 - 1.2 Český stát v době knížecí v mezinárodních souvislostech
 - 1.3 Dvory a rezidence
 - 1.4 Soužití židů a křesťanů
2. Dějiny raného novověku; garant: Mgr. Kateřina Bobková-Valentová, Ph.D.
 - 2.1 Církevní a náboženské dějiny
 - 2.2 Vzdělávání, kultury vědění a komunikace
 - 2.3 Politická kultura, panovnická moc a šlechta
 - 2.4 Srovnávací dějiny měst
3. Moderní kulturní a sociální dějiny; garant: prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc.
 - 3.1 Kolektivní identity, modernizace a homogenizace společnosti
 - 3.2 Sociální vztahy a sociální otázka, gender history, labor history
 - 3.3 Kulturní dědictví, náboženství a místa paměti
 - 3.4 Dějiny etnických a kulturních menšin v českých zemích a ve střední Evropě
4. Moderní transnacionální a intelektuální dějiny; garant: PhDr. Jan Květina, Ph.D.
 - 4.1 Československá zahraniční politika v kontextu vývoje mezinárodního systému
 - 4.2 Politické myšlení a ideologie střední Evropy
 - 4.3 Střední Evropa mezi demokracií a totalitou: modernita, gender, násilí a paměť
 - 4.4 Kolektivní identita a interetnické vztahy ve středoevropském a balkánském prostoru
5. Vybraná průřezová témata
 - 5.1 Dějepisectví, teorie a metodologie historických věd
 - 5.2 Digital humanities
 - 5.3 Migrace, jejich typy, příčiny i důsledky
 - 5.4 Příčiny, formy a funkce násilí ve společnosti
 - 5.5 Stát, jeho formování, vývoj a funkce

- 5.6 Symboly, slavnosti a rituály
- 5.7 Dějiny Židů ve střední Evropě
- 5.8 Historická krajina a sídelní struktury
- 5.9 Dějiny českých zemí ve světle pramenů vatikánských a římských archivů a knihoven

C. Prameny hmotné a duchovní kultury, jejich zpřístupňování, ochrana a výzkum

C.1 Edice jako nástroj zpřístupňování historických pramenů, metodika ediční práce

1. Edice středověkých pramenů

- 1.1 Regesta Bohemiae et Moraviae diplomatica nec non epistolaria (období vlády Karla IV.)
- 1.2 Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV.
- 1.3 Prameny k dějinám Židů

2. Edice raně novověkých pramenů

- 2.1 Epistulae et acta nunciorum apostolicorum apud imperatorem (A. Caetani, 1607–1611, C. Caffa, 1621–1628)
- 2.2 Acta Unitatis Fratrum (konec 15. století – 16. století)
- 2.3 Documenta res gestas Bohemicas saeculorum XVI.–XVIII. illustrantia
- 2.4 Theatrum neolatinum
- 2.5 Ostatní edice (zejména prameny k církevním a vzdělanostním dějinám)

3. Edice novověkých pramenů (19. a 20. století)

- 3.1 Programy politických stran
- 3.2 Dokumenty československé zahraniční politiky
- 3.3 Dějiny všedního dne
- 3.4 Další edice

C.2 Cenné knihovní fondy HÚ

Téměř 300 000 svazků, revize a zpracování sbírky starých tisků, digitalizace, retrospektivní konverze lístkového katalogu specifického knižního fondu; garant: PhDr. Jaroslava Škudrnová

C.3 Další sbírky

- 1. Fond Augusta Sedláčka⁶ – mimořádně rozsáhlá sbírka významného českého historika ke středověkým i raně novověkým dějinám, zpracování digitalizace; kurátorka: PhDr. Eva Doležalová, Ph.D.
- 2. Sbírka map, plánů, atlasů⁷ – katalogizace, digitalizace; kurátorka: Mgr. Jitka Močičková, Ph.D.
- 3. Fotosbírka⁸ – kurátoři: PhDr. Lenka Blechová, Ph.D. a PhDr. Jan Zelenka, Ph.D.
- 4. Sbírka ego-dokumentů k dějinám všedního dne⁹ – kurátor: PhDr. Vojtěch Kessler, Ph.D.
- 5. Sbírka plakátů k moderním dějinám¹⁰ – kurátor: doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc.

■ Činnost výzkumných oddělení

I. Oddělení
dějin středověku

Český historický ústav
v Římě

II. Oddělení
dějin raného novověku

Centrum právně-
historických studií

III. Oddělení
moderních kulturních
a sociálních dějin

Výzkumné centrum
historické geografie

IV. Oddělení
moderních transnacionálních
a intelektuálních dějin

Centrum raně
novověkých studií

Výzkumné centrum Dvory
a rezidence ve středověku

Výzkumné centrum dějin
a kultury východní Evropy

Centrum pro dějiny
vzdělanosti

Výzkumné centrum pro církevní
a náboženské dějiny

Oddělení dějin středověku (I.)

Odborné zaměření oddělení se obecně dělí do dvou základních tematických skupin, a to na: dějiny středověku s akcentem na vývoj českých a střeoevropských dějin (cca 10.–16. stol.) a historickou geografii se zaměřením na vývoj krajiny od historických počátků, vznik a vývoj měst ve středověku. Mezi základní badatelské úkoly oddělení patří v dlouhodobé perspektivě vydávání pramenů ke středověkým českým dějinám. Jedná se přitom zejména o ucelené řady edic panovnických listin a vydávání textů k církevním a náboženským dějinám.

Druhou prioritou oddělení je transdisciplinární výzkum témat v obecnějším evropském kontextu, jako jsou např. dějiny elit, společenské interakce, dvory a rezidence či židovské osídlení, dále pak také proměna historické krajiny i urbánní sítě. Výzkum těchto dílčích témat je prováděn mj. i v rámci grantových projektů. Díky nim vyšla monografie *Věnná města českých královen* (Josef Žemlička – Eva Semotanová a kol.). Kontinuálně pokračovaly práce na vydávání regist diplomatických dokumentů z doby vlády Karla IV. v ediční řadě *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae* (svazky IX. a X. pro léta 1370–1378) i na zpřístupnění souborného díla Petra Chelčického. Tiskem byl vydán první svazek *Postily (Petr Chelčický, Postila I = Sbírka pramenů k náboženským dějinám, sv. 6, ed. Jaroslav Boubín)*.

Konání původně plánovaných konferencí a workshopů bylo ještě i v roce 2022 ovlivněno pandemií Covidu-19. V jejím důsledku byly některé konference uspořádané pracovníky oddělení převedeny do distanční či hybridní podoby. Osmnáctý ročník historickogeografické konference tentokrát s podtitulem *Krajinami proti času* se uskutečnil 18. května 2022. Na její organizaci se vedle HÚ podílelo také Výzkumné centrum historické geografie (HÚ) spolu s Komisí pro historickou geografii a Sekcí historické geografie a environmentálních dějin České geologické služby.

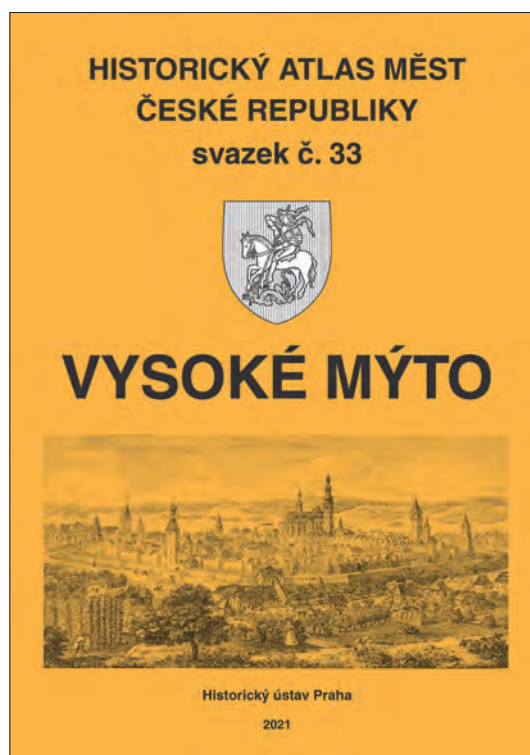


Fotografie ze Dne otevřených dveří.

Téměř všichni pracovníci Oddělení dějin středověku se aktivně účastnili 12. sjezdu českých historiků v Ústí nad Labem (20.–22. září 2022), byli také organizátory či spoluorganizátory dvou panelů (Dana Dvořáčková-Malá, Eva Semotanová), a to: *Dvůr a dvorský ceremoniál ve středověku a raném novověku* (společně s Filozofickou fakultou Jihočeské univerzity) a *Transfery historického poznání metodami historické geografie, od konceptu k aplikacím* (společně s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Jana Evangelisty Purkyně). Vědecký grantový projekt NAKI uzavřela 19. října 2022 konference *Věnná města českých královen* organizovaná s Filozofickou fakultou Univerzity Hradec Králové. V rámci *Strategie AV21* se konaly v říjnu 2022 dvě konference, a to *Rodová pohřebiště v Čechách, možnosti a metody jejich výzkumu a prezentace* (společný projekt HÚ a Ústavu dějin umění AV ČR, v. v. i.) a *Kritické aspekty vývoje osídlení (13.–18. stol.)*.

I v roce 2022 se rozvíjelo další zpracování sbírkových fondů spravovaných oddělením – fondu pozůstalosti českého historika Augusta Sedláčka a fotosbírkou, jejichž výsledky jsou postupně zpřístupňovány.¹¹ Byl připraven upgrade uživatelského rozhraní, do nějž byly zakomponovány některé nové funkce pro další využití dat a propojení s jinými historickými (převážně prosopografickými a topografickými) projekty. Pracovníci oddělení pokračovali také v rozšiřování mapových listů (v digitální podobě) v portálu *Českého historického atlasu*,¹² který vznikl v rámci dlouhodobé spolupráce s Fakultou stavební Českého vysokého učení technického. V roce 2022 byla veřejnosti zpřístupněna i celá řada historických i dějepisných map s kritickým komentářem, které poslouží mj. i pro výuku společenských věd na všech stupních škol. Jednalo se zejména o mapy k politickým, národnostním a sociálním dějinám. Vydán byl další svazek *Historického atlasu měst České republiky, sv. 34, Dvůr Králové nad Labem*.

V roce 2022 byly v oddělení řešeny dva grantové projekty, a to standardní projekt GA ČR *Postila Petra Chelčického* (Jaroslav Boubín) a projekt Ministerstva kultury ČR NAKI II *Věnná města českých královen (Živá součást historického vědomí a její podpora nástroji historické geografie, virtuální reality a kyberprostoru)*, (Josef Žemlička). Na dalším projektu *prémie Lumina quaeruntur – Migrace a mobilita v pražské židovské obci na přechodu od středověku k ranému novověku* (2019–2024, vedoucí Marie Buňatová z Oddělení dějin raného novověku) spolupracují po celou dobu jeho řešení dvě pracovnice oddělení.



V rámci programu AV ČR Strategie AV21 – Anatomie evropské společnosti. Historie, tradice, kultura, identita byla na oddělení řešena další tři témata: *Evropská krajina jako interakce mezi přírodou a společností* (Eva Doležalová – Robert Šimůnek); *Rodová pohřebiště v Čechách v pozdním středověku a raném novověku. Regionalismus, interregionalismus a internacionalismus* (Robert Šimůnek, společně s Ústavem dějin umění AV ČR, v. v. i.) a *Udržitelná společnost na cestě k pokroku* (Dana Dvořáčková-Malá, společně s Archeologickým ústavem AV ČR, Praha, v. v. i.).

Pracovníci Oddělení dějin středověku se významně podíleli na popularizačních aktivitách pořádaných HÚ i AV ČR. Jednalo se především o *Veletrh vědy* (2.–4. června 2022), v jehož rámci byla návštěvníkům prezentována středověká dílna, a *Den otevřených dveří*, kde byly ve spolupráci a Archeologickým ústavem AV ČR, Praha, v. v. i. dne 1. listopadu 2022 uspořádány dva semináře pro střední školy zaměřené na hospodářský život středověkého venkova.

	
středa 19. 10. 2022 od 9.30	
Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Elišino nábřeží 465, přednáškový sál	
<small>Konference je výstupem projektu NAKI II Věnná města českých královen (Živá součást historického vědomí a její podpora nástroji historické geografie, virtuální reality a kyberprostoru), č. DG18P020VV015</small>	
Program konference	
9.30	Zahájení, úvodní slovo, prezentace publikace Eva Semotanová – Josef Žemlička a kol., Věnná města českých královen, Praha 2022
9.45 - 10.05	Josef Žemlička Královská věnná města v historii východních Čech
10.05 - 10.25	Eva Semotanová Krajina věnných měst – komparativní pohled
10.25 - 10.45	František Musil K problematice hradů ve věnných městech
10.45 - 10.55	Diskuse
10.55 - 11.25	Přestávka na kávu
11.25 - 11.45	Radek Bláha – Jiří Slavík Královský hrad v Hradci Králové
11.45 - 12.05	Jan Vojtíšek Královny majetkové držby a jejich správa v době lucemburské
12.05 - 12.25	Martin Štefánek Stredoslovenské banské mestá ako súčasť vdovského zabezpečenia uhorskej kráľovnej Barbory Celjskej. K predhistórii, genéze a donačnému procesu za vlády Žigmunda Luxemburského
12.25 - 12.35	Diskuse
12.35 - 13.45	Přestávka na oběd
13.45 - 14.05	Pavol Maliniak Ján Jiskra z Brandýša a vdovské majetky Alžbety Luxemburskej v Hornom Uhorsku (banské mestá a ich úloha vo financovaní vojenských aktivít)
14.05 - 14.25	Zdeněk Beran Pozdně středověká věnná města v interakci s okolní šlechtou
14.25 - 14.45	Petr Vorel Revize příjmů královny Anny Jagellonské z českých královských věnných měst roku 1538
14.45 - 15.05	Jana Vojtíšková Věno českých korunovaných královen za vlády Habsburků
15.05 - 15.15	Diskuse
15.15 - 15.35	Přestávka na kávu
15.35 - 15.55	Jan Kilián Mělnické měšťanské elity raného novověku
15.55 - 16.15	Petr Polehla Královská věnná města a jejich místo v církevní správě
16.15 - 16.25	Diskuse
16.25 - 17.00	Generální diskuse a závěr

Oddělení dějin raného novověku (II.)

Oddělení se věnuje výzkumu ve čtyřech základních okruzích zaměřených na dějiny raného novověku a podílí se na aktivitách celého ústavu v průřezových projektech a na činnosti tří výzkumných center.

Výzkum církevních a náboženských dějin se věnuje nejen fungování církevních institucí a jejich protagonistů (papežství – nunciové; církevní řády – řeholníci), ale dlouhodobě akcentuje procesy a projevy (sebe)prezentace konfesí. V roce 2022 byl vydán sborník z mezinárodní konference týkající se bratrské historiografie (*Konfessionelle Geschichtsschreibung im Umfeld der Böhmisches Brüder (1500–1800). Traditionen – Akteure – Praktiken*, hg. von Joachim Bahlcke, Jiří Just, Martin Rothkegel) a monografie doprovázející proběhnuvší výstavu ke knižní kultuře jednoty bratrské (Jiří Just – Eliška Baťová, *In monte Oliveti. Litomyšl a knižní kultura jednoty bratrské v 16. století*).

Nedílné propojení náboženských dějin s výzkumem dějin vzdělávání a kultury jako druhého klíčového badatelského tématu Oddělení dějin raného novověku rezonovalo také během jednání mezinárodních konferencí *Catholic Experiences and Educational Realities. Jesuit Student Cultures and Academic Routines in Central and East-Central Europe from the 16th to the 18th Century / Katholische Erfahrungsräume und Bildungswirklichkeiten. Jesuitische Studentenkulturen und akademischer Alltag in Mittel- und Ostmitteleuropa vom 16. bis 18. Jahrhundert* (pořádáno spolu s Universität Potsdam a ústavem djin Univerzity Karlovy a archivem Univerzity Karlovy) a *Student Migration, Scholarly Networks and Book Culture. Basel and the Swiss Academies in their Relations to (East)Central Europe 15th–17th centuries* (pořádáno spolu s ústavem djin Univerzity Karlovy a archivem Univerzity Karlovy, Universität Bern a Universität Potsdam), která mj. ppomnla cesty kulturních transfer spojench s konfesijní identitou. Tto problematiky se dotkaly i dva grantov projekty GA R



**Katholische Erfahrungsräume
und Bildungswirklichkeiten.
Jesuitische Studentenkulturen
und akademischer Alltag
in Mittel- und Ostmitteleuropa
vom 16. bis 18. Jahrhundert**
/ Catholic Experiences
and Educational Realities.
Jesuit Student Cultures
and Academic Routines
in Central and East-Central Europe
from the 16th to the 18th Century

Ort / Place:
Karolinum, Ovocn trh 5, 116 36 Praha 1

Datum / Date:
29.–30. 11. 2022

INSTITUTE OF HISTORY
Czech Academy of Sciences



ÚSTAV DĚJIN UNIVERZITY
KARLOVY A ARCHIV
UNIVERZITY KARLOVY
Univerzita Karlova

GDV
CENTRUM
PRO DĚJINY
VZDLAVANOSTI

SKO-NĚMECKY
FOND BUDOUCNOSTI
DEUTSCHSCHISCHER
ZUKUNFTSFONDS

Universität
Potsdam

řešené členy oddělení: *Basilejská univerzita a české země (1460–1630)*, (Martin Holý) a *Konfesní pluralita a knižní kultura v prostřední jednoty bratrské na počátku 17. století* (Markéta Růčková a Jiří Just).

V oblasti dějin vzdělanosti přinesly nejdůležitější výsledky vedle zásadních časopiseckých studií především knižní monografie. Výsledkem projektu GA ČR je kniha *Profesoři pražské utrakvistické univerzity v pozdním středověku a raném novověku (1457/1458–1622)*, vzniklá pod vedením a za klíčového autorského podílu hlavního řešitele grantu prof. Martina Holého. Fenoménu inspekce jako prostředku kontroly kvality vzdělávacího procesu i práce pedagogů se věnuje kniha *From School Inspectors to School Inspection. Supervision of Schools in Europe from the Middle Ages to Modern Times* (eds. Tomáš Kasper, Martin Holý, Marcelo Caruso, Markéta Pánková).

Třetím výzkumným tématem oddělení, jehož garantem je dr. Jiří Hrbek, je politická kultura, panovnická moc a role elit ve střední Evropě v raném novověku. Po uzavření klíčového grantového projektu byly publikovány výsledky zejména v zahraničních periodikách a zahájeny přípravy nového grantového projektu. Otázce festivit, ceremonií a rituálů ve veřejném prostoru jako součásti politické kultury i duchovního života se věnovala konference *Festlichkeiten in Zeiten des Krieges. Öffentliche Zeremonien und Rituale in mitteleuropäischen Städten 1618 bis 1650* pořádaná v Altdorfu ve spolupráci s Universität Erlangen-Nürnberg. Hospodářských otázek souvisejících s fungováním centrální moci se dotýká grantový projekt Univerzity Pardubice *Zadlužení panovníka a státní bankrot roku 1615 v Království českém (Hospodářské souvislosti zahájení „české války“ roku 1618)*, do něhož se jako spoluřešitelka zapojila dr. Marie Buňatová.

V rámci rozvoje městských dějin se HÚ podílel spolu s Archivem hl. m. Prahy, Fakultou humanitních studií UK, Filozofickou fakultou Univerzity Jana Evangelisty Purkyně a Institutem Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie na pořádání mezinárodní konference *Fenomén primátor: Osobnosti v čele měst v 19. a 20. století*. Oddělení je rovněž aktivně zapojeno do projektu *Strategie AV21 – Město jako laboratoř změny. Stavby, kulturní dědictví a prostředí pro bezpeč-*



ný a hodnotný život, v jehož rámci se v součinnosti s kolegy z jiných ústavů AV ČR zabývá otázkou vlivu živelních katastrof na městské aglomerace. Dr. Tomáš Sterneck se podílí na dokončování dalších svazků velkých městských projektů *Dějiny Brna* a *Dějiny Tábora*.

Částečně se dějin měst dotýká také řešení projektu *Lumina quaeruntur* dr. Marie Buňatové, jenž se zaměřuje na migraci pražských Židů na přechodu od středověku k ranému novověku a je cenným příspěvkem k dějinám Židů v Čechách a na Moravě. Jde o jedno z přesahových témat výzkumu HÚ. K nim patří také uplatnění digital humanities v historické vědě, kterému se oddělení věnuje jednak v oblasti elektronických edic, jednak v rámci práce s prosopografickými daty. V této oblasti pokračovalo plnění databáze daty a zejména hledání nových technologických řešení pro *Bio-bibliografickou databázi řeholníků*.

I v roce 2022 pokračovaly dále také práce na dlouhodobých edičních projektech týmu (nunciatury, *Historica Třeboň*, *Theatrum Neolatinum*) a zejména pak na registové edici *Acta Unitatis Fratrum. Dokumente zur Geschichte der Böhmischen Brüder im 15. und 16. Jahrhundert*, jejíž druhý německý svazek je připravován k tisku (plánováno vydání v Harrasowitz Verlag 2023).

Členové oddělení se aktivně zapojili do jednání velkých profesních kongresů doma i v zahraničí. Dr. Marie Buňatová se svým týmem reprezentovala HÚ na *18. světovém kongresu židovských studií* v Jeruzalémě, dr. Kateřina Bobková-Valentová vystoupila na *18. kongresu Mezinárodní asociace pro novolatinská studia* v Lovani. Pro *12. sjezd českých historiků* připravili členové oddělení jednu z hlavních sekcí (*Význam humanitního vzdělávání v dějinách*) a dva volné panely (*Dějiny Židů v moderním českém bádání. Témata, koncepce a perspektivy výzkumu; Historické knihovny jako společný badatelský prostor otvírající příležitost k interdisciplinaritě*). Kromě toho členové oddělení participovali svými příspěvky na řadě dalších panelů pořádaných jinými odděleními HÚ.

Oddělení dějin raného novověku se v roce 2022 aktivně podílelo také na plnění celoustavních úkolů: jeho členové přispívali jak do *Akademické encyklopedie českých dějin*, tak do jednotlivých svazků *Biografického slovníku českých zemí*. Kromě toho pokračovalo vydávání časopisu *Folia Historica Bohemica* (37. ročník). Věnovali se také popularizačním aktivitám, ať už přispíváním do popularizačních periodik a příruček, vystupováním v rozhlase, televizi i v rámci nových médií (YouTube kanál, příspěvky na ústavní Facebook) či přednáškami pro středoškolské a vysokoškolské studenty a pro širokou veřejnost. Zároveň působí dlouhodobě na řadě vysokých škol, a to jak v rámci své pedagogické činnosti, tak jako členové vědeckých a odborných rad (Jihočeská univerzita, Masarykova univerzita, Univerzita Karlova, Univerzita Pardubice, Univerzita Hradec Králové, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně).

Fotografie
z konference
*Student Migration,
Scholarly Networks
and Book Culture.
Basel and the Swiss
Academies in their
Relations to (East)
Central Europe
15th–17th centuries,*
hovoří prof.
Matthias Asche
(Universität
Potsdam).



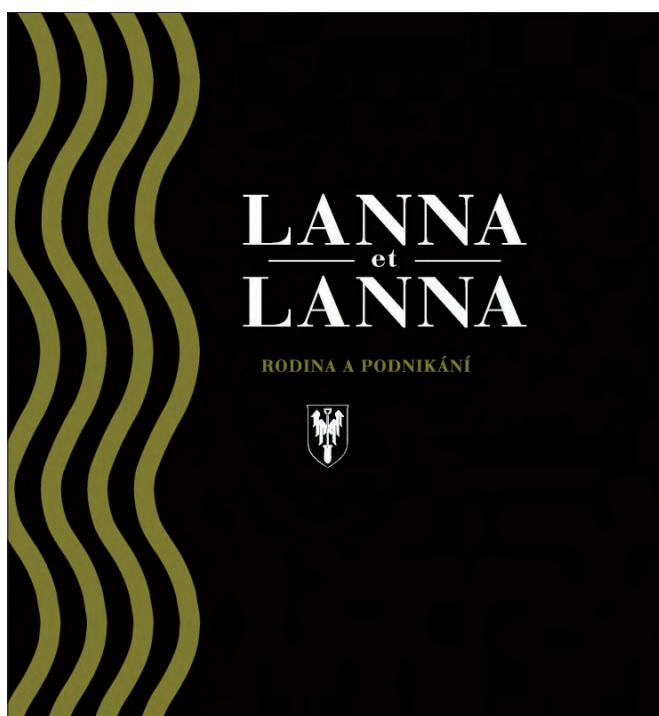
Oddělení moderních kulturních a sociálních dějin (III.)

Na podzim 2022 došlo k zásadní restrukturalizaci týmů, které se doposud zabývaly odděleně moderními dějinami 19. a 20. století. Na novém tematickém a staronovém personálním základě bylo vytvořeno Oddělení moderních kulturních a sociálních dějin se třemi základními badatelskými segmenty: 1. Paměťová studia a dějiny každodennosti; 2. Sociální dějiny a 3. Multikulturní dějiny.

Segment paměťových studií a dějin každodennosti zajišťuje sběr a digitalizaci paměťových textů, vydávání monografií, založených na těchto textech, a diskusní a pracovní platformu badatelů a výzkumných institucí, které se v interdisciplinární perspektivě věnují tématům z dějin každodennosti, míst paměti a studiu kolektivní paměti a identity. Propojení paměťových studií a dějin každodennosti vyžaduje spolupráci několika oborů (klasické historie, oral history, sociologie, etnografie). V tomto spojení se zračí také snaha propojit oficiální historickou tvorbou s individuální pamětí zaznamenanou v textech psaných nehistoriky.

Téma sociálních dějin je v oddělení pojímáno v nejširším smyslu slova jako klíčová disciplína zabývající se vývojem společnosti v moderní době v interakci s hospodářskými dějinami, family business history, gender history, labor history a v dialogu se sociologií, historickou statistikou a historickou antropologií. V této sféře bude tým zvláště usilovat o navrácení dějin práce do intenzivního historického bádání a o nové metodologické uchopení dějin Židů v českých zemích. V základu výzkumu dějin žen stojí pak přesvědčení, že jejich životní zkušenost se výrazně liší od životní zkušenosti mužů a tvoří stále nedostatečně zpracovanou tematiku.

Oblast multikulturních dějin bude podporovat bádání zdůrazňující pohled na české země jako prostor setkávání kulturních a etnických skupin a prostor ukotvený ve střední Evropě a globálně. Z hlediska konceptuálního se bude věnovat problematice mezikulturních transferů, latentních konfliktů a také marginalizací a globalizací společenských jevů s důrazem na střeoevropské socio-kulturní prostředí. Badatelská sféra historické slavistiky byla přesunuta do Oddělení moderních transnacionálních a intelektuálních dějin.



Členové oddělení byli v roce 2022 výrazně zapojeni do *Strategie AV21* v programu Paměť v digitálním věku a Anatomie evropské společnosti. Historie, tradice, kultura, identita. Nově byla získána finanční podpora GA ČR pro projekty dr. Pavla Balouna a dr. Milana Řepy a NAKI pro projekt dr. Aleše Vyskočila. Úspěšně pokračovalo řešení grantového projektu doc. Stanislava Holubce *Středoevropské pohoří Krkonoše 1890–1950: modernita, turistika, nacionalismus* (GA ČR).

Do tisku byla připravena obsáhlá edice *Politické programy českých národních stran 1891–1914* (ed. Pavel Cibulka). Vydána byla výpravná monografie *Lanna et Lanna. Rodina a podnikání* (eds. Milan Hlavačka a Jiří Kopáček) a dále první česká biografie komunistické političky od Stanislava Holubce *Nešťastná revolucionářka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885–1969)*. Konečně vyšlo několik odborných článků v zahraničních časopisech zejména dr. Vojtěcha Kesslera *In deine Erde erzverkrallt, wir wollen wurzelnd bleiben. Vorstellungen über Raum und Landschaft der böhmischen Deutschen (Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung)* a dr. Filipa Bindera *Die britischen Reisen der böhmischen und österreichischen Aristokraten im Zeitalter der Romantik und deren Einfluss auf ihre Landschaftsgestaltung (Gartenkunst)*.

V rámci výše uvedených výzkumných programů byla rozvinuta bohatá konferenční činnost. Jednak se členové oddělení soustředili na prezentace na *XXIII. mezinárodním kongresu historických věd*, který se konal v srpnu v Poznani, a také na *12. sjezdu českých historiků – Profesionální setkání historiček a historiků České republiky*, který se konal v září v Ústí nad Labem. V rámci *Strategie AV21 – Anatomie evropské společnosti. Historie, tradice, kultura, identita* byla oddělením uspořádána v říjnu 2022 mezinárodní konference *Bodenreformen im Mitteleuropa*, které se zúčastnili badatelé z Maďarska a Rakouska.

Rovněž pokračovaly práce s materiály z oblasti dějin všedního dne ve směru jejich digitalizování, utřídění, popsání a podmíněného zveřejnění pro studenty a badatelskou veřejnost, na kterých se také podíleli studenti a doktorandi pražských a dalších univerzit. Velké množství nových rukopisů bylo získáno prostřednictvím mediálních výzev, které se setkaly s nevšedním přijetím u vzdělané veřejnosti.



Prof. Milan Hlavačka a doc. Radomír Vlček na 12. sjezdu českých historiků v Ústí nad Labem.

Fotografie ze křtu knihy doc. Stanislava Holubce *Nešťastná revolucionářka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885–1969)*.



K rozvoji mezinárodní spolupráce, stejně jako i k rozšíření kooperace s domácími výzkumnými institucemi významně přispěla popularizační a vydavatelská činnost segmentu paměťových studií (garant Vojtěch Kessler), který úzce spolupracuje s rakouským *Verein: Sammlung der lebenszeitlichen Erinnerungen* při Ústavu hospodářských a sociálních dějin Vídeňské univerzity. V rámci programu zveřejnění této jedinečné sbírky pamětí byla vydána monografie *Děti křtěné Dunajem. České vzpomínky na meziválečnou Vídeň*, která netradičním způsobem zpřístupňuje vzpomínky Čechů na dětská léta prožítá ve Vídni (autoři a editoři Vojtěch Kessler a David Smrček). Do tisku byla připravena monografie *Babičky očima vnoučat*.

Neopominutelný byl pak i v roce 2022 podíl členů oddělení na badatelských aktivitách ústavu, zvláště pak na tvorbě *Akademické encyklopedie českých dějin*. V rámci oddělení je vydáván oborový časopis *Moderní dějiny*, který prošel zásadní přestavbou ve směru vydávání monotematických čísel.

Oddělení moderních transnacionálních a intelektuálních dějin (IV.)

Činnost oddělení byla v uplynulém roce ovlivněna restrukturalizací ústavu, jež se v případě IV. oddělení projevila jak částečnou personální obměnou týmu, tak novou specifikací výzkumných témat, respektive badatelských priorit v rámci dlouhodobě definovaných výzkumných rámců. Klíčové pilíře této restrukturalizace, respektive reorientace oddělení, spočívající zejména v možnosti provázat dosavadní výzkumné aktivity s evropským, potažmo globálním, vědeckým kontextem a posílit tak publikační i kooperační zahraniční potenciál, byly nicméně formulovány do značné míry s respektem k principu personální i tematické kontinuity. Proto lze činnost Oddělení moderních transnacionálních a intelektuálních dějin od října 2022 (moment spuštění restrukturalizace) považovat za částečné pokračování a rozvíjení trendů realizovaných v rámci Oddělení dějin 20. století od ledna do října 2022.

Uvedené provázanosti ostatně odpovídá i ladění tematických badatelských priorit, neboť jestliže dosavadní podoba oddělení akcentovala 5 hlavních témat výzkumu (Československo v evropské a světové politice; Střední Evropa mezi demokracií a totalitou; Národnostní otázka a interetnické vztahy ve střední Evropě; Sociální, náboženské a kulturní kontexty vývoje moderní společnosti; Edice pramenů), došlo v současném nastavení badatelských priorit k částečnému „zeštíhlení“ výzkumného rámce při současném uplatnění perspektivy překrývání tematické, teritoriální a metodologické roviny.

V nové podobě se tedy výzkum oddělení orientuje na tři provázané pilíře, jež sdílí totožný teritoriální záběr (střední Evropa, Balkán, východní Evropa) a jež se zároveň zaměřují na širší kompa-



Tým realizátorů mezinárodní konference *League of Nations* s dr. Emilem Voráčkem v pozici hlavního organizátora (čtvrtý zleva).



Průběh mezinárodní konference *Bosnia and Herzegovina: Post-Colonial and Post-Conflict Heritage of European State*, vpravo hlavní organizátor dr. František Šístek.

rativní vzorce dlouhodobého vývoje politické kultury, zahraniční politiky a mentality s tím, že ediční činnost vztažená k pramenům nadále tvoří sub-aktivitu jednotlivých odvětví: 1) Politické myšlení a intelektuální dějiny v kontextu (ne)demokratických režimů, 2) Československá a středoevropská zahraniční politika v transnacionální perspektivě, 3) Moderní kolektivní identity.

S ohledem na výše zmíněnou restrukturalizaci je třeba aktivity oddělení v roce 2022 vnímat jako dokončování dlouhodobě stanovených cílů při současné formulaci nově vytyčených tematických, projektových i publikačních priorit do dalších let. Z činností a výstupů, jejichž realizace byla umožněna díky dosavadnímu chodu III. a IV. oddělení do října 2022 (tj. Oddělení dějin 19. století a Oddělení dějin 20. století), lze v rámci IV. oddělení vyzdvihnout organizaci několika mezinárodních konferencí na pozici hlavního organizátora, respektive spoluorganizátora.

V listopadu byla realizována mezinárodní konference *Bosnia and Herzegovina: Post-Colonial and Post-Conflict Heritage of European State* (ve spolupráci s Filosofickým ústavem AV ČR, v. v. i. a Prague Security Studies), probíhající v pražské Vile Lanna a financovaná v rámci *Strategie AV21* (program *Anatomie evropské společnosti. Historie, tradice, kultura, identita*), přičemž publikování vybraných výstupů z konference je plánováno v tematicky koncipovaném čísle *Slovanského přehledu*. V totožném měsíci byla v Praze realizována mezinárodní konference *The League of Nations: The First Global Peacekeeping Organization in the Changing World – Interdependences and Reflections* zaštitěná spoluprací několika akademických institucí (kromě HŮ v roli hlavního organizátora Ústav světových dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Národní archiv a Institut für Osteuropäische Geschichte Universität Wien) – i tato akce proběhla v rámci *Strategie AV21* (program *Odolná společnost pro 21. století. Potenciály krize a efektivní transformace*).

Další akcí realizovanou pod hlavičkou programu *Strategie AV21* (program *Anatomie evropské společnosti. Historie, tradice, kultura, identita*) a organizovanou oddělením ve spolupráci se Slovanským ústavem AV ČR, v. v. i., Historickým ústavem Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Ústa-

vem historických věd Univerzity Pardubice, Ústavem východoevropských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a Českou společností pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia byla konference *Eastern Europe yesterday and today: current challenges, questions and tasks of Czech research on the history and culture of Eastern Europe* proběhnuvší v listopadu v Brně.

Z dalších aktivit je možné akcentovat spolupráci IV. oddělení na organizaci akce *Dějiny ve veřejném prostoru III. Globální paměť* (hlavní organizátor Ústav pro studium totalitních režimů) ve dnech 20.–21. října 2022 či pořádání semináře *Jan Hus komunistou, sv. Václav kolaborantem? Manipulace s českými národními tradicemi v moderní době* na půdě Senátu Parlamentu ČR (Jaroslav Šebek), proběhnuvšího 10. listopadu 2022 (hlavní organizátor HŮ ve spolupráci s Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity).

Stranou nezůstali členové oddělení ani v rámci *12. sjezdu českých historiků 20.–22. září 2022* v Ústí nad Labem, kde byly některé volné panely garantovány či spolu-garantovány v rámci týmu (panel *Republikanismus jako tradice politického myšlení* – garant Jan Květina, panel *České církevní dějiny a jejich postavení a význam v historiografii* – Jaroslav Šebek). Kromě organizační činnosti se členové oddělení zúčastnili celé řady významných zahraničních konferencí s širokou mezinárodní účastí i zahraničních badatelských pobytů/stáží. Tým participoval rovněž na *XXIII. mezinárodním kongresu historických věd* v Poznani i *IV Kongresu Zagranicznych Badaczy Dziejów Polski*.

Z hlediska grantových projektů participovalo oddělení v roce 2022 na dvou projektech s pozicí členů oddělení v roli hlavního řešitele, jednak na dobíhajícím projektu (projekt prodloužen do 31. června 2022) *Česká univerzitní polonistika do roku 1939 (od polonofilství k systematickému bádá-*

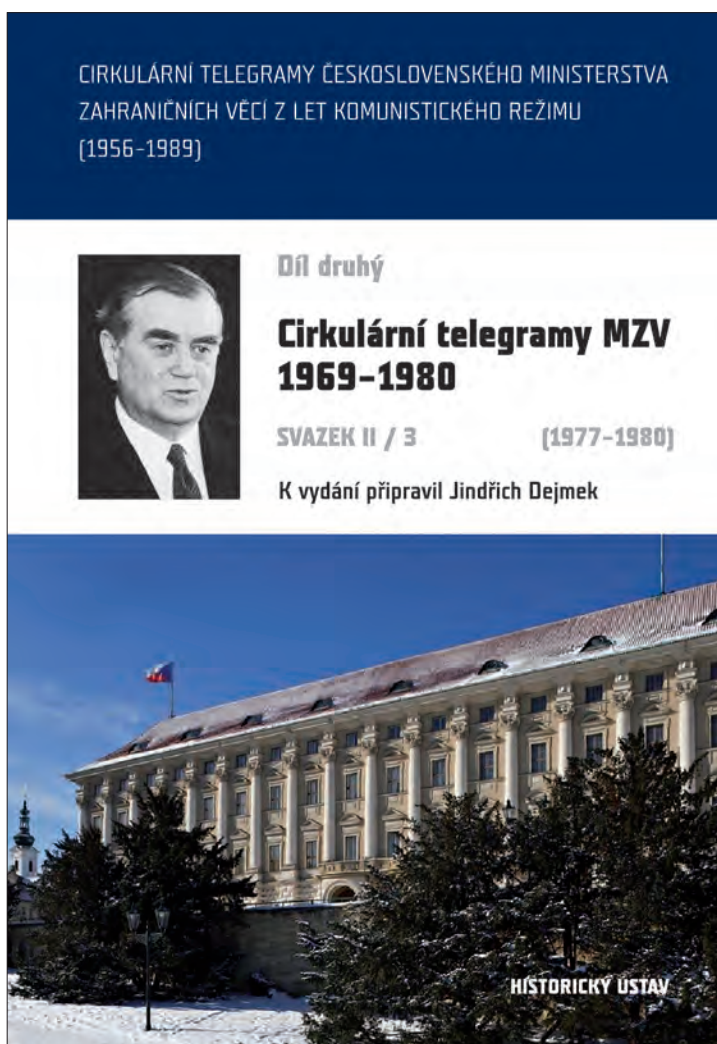


Publikace dr. Františka Šístka o historii Židů v Černé hoře, jež vyšla v zahraničním nakladatelství a jejíž rukopis získal cenu v prestižní literární soutěži Federace židovských obcí Srbska.

ní o dějinách polského jazyka a literatury) – hlavní řešitel: Roman Baron); a jednak na projektu dr. Františka Šístka – *Židé v Černé Hoře: od neviditelnosti k obci*. Kromě projektů GA ČR bylo IV. oddělení zapojeno i do uskutečnění menších projektů jako například do bilaterálních mobilityních programů s polskou, respektive maďarskou akademií věd (*Czech-Polish realtions and historical consciousness in the 19th and 20th centuries, Československo-maďarské diplomatické vztahy a postavení maďarské menšiny v letech 1918–1939. Národní a menšinové konflikty ve velmocenském siloprostoru*) či do již výše zmíněných programů *Strategie AV21 (Odolná společnost pro 21. století. Potenciály krize a efektivní transformace; Anatomie evropské společnosti. Historie, tradice, kultura, identita; viz níže oddíl Strategie AV21)*.

Publikační činnost oddělení pokrývala široké pole působnosti sahající od monografických děl (zahraniční publikace vydané u zahraničních nakladatelství, tj. *Istorija Crne Gore a Jevreji u Crnoj Gori od antike do Holokausta* Františka Šístka) či přípravy kolektivních monografií (editace práce *Poloostrov Krym: od křižovatky kultur k ruské kolonii. Řecko – Řím – Byzanc – Osmanská říše – Krymský chanát – Ruské impérium – Sovětský svaz – Ukrajina – Ruská federace* – za oddělení Radomír Vlček či textace kapitol do připravované syntézy *Dějiny Bosny a Hercegoviny* pro Nakladatelství Lidové noviny v rámci edice *Dějiny států*, jež vyjde v roce 2023 – Ladislav Hladký) přes zapojení členů oddělení do dílčích kapitol v rámci zahraničních kolektivních monografií a studií (mj. v několika časopisech indexovaných v databázích *Scopus* a *WoS*).

Kromě uvedeného nelze opomenout, že členové oddělení zásadním způsobem i nadále přispívali k realizaci ústavních odborných časopisů (*Slovanský přehled, Moderní dějiny*). Velmi bohatá byla



Několikasetstránkový ediční svazek od dr. Jindřicha Dejmka věnovaný v rámci dlouhodobého projektu cirkulárním telegramům československého ministerstva zahraničí v letech 1977–1980.

publikační činnost oddělení i na tradičním edičním poli, kde došlo k realizaci tří dokumentárních edic vztažených k československé zahraniční politice (gesce Jana Němečka a Jindřicha Dejmka). Výrazným způsobem se tím podílel i na zpracování hesel do chystaného dalšího svazku *Akademické encyklopedie českých dějin* (M–N).

Nezanedbatelný podíl práce byl odveden i na poli popularizace vědy a prezentace výsledků bádání směrem k veřejnosti. V tomto ohledu se oddělení nadále týká rozsáhlá a pravidelná spolupráce několika jeho členů s předními českými mediálními institucemi jak televizního, tak rozhlasového i novinového charakteru (pravidelné expertní komentáře pro Českou televizi i Český rozhlas, rozhovory a články pro MF Dnes, Lidové noviny, Deník N, Právo, Hospodářské noviny, jakož i celou řadu dalších médií). Kromě celoplošných deníků dochází i k publikování popularizačních článků pro odbornou i laickou veřejnost zejména v časopisu *Dějiny a současnost*. V rámci popularizace moderních dějin dochází i k nárazové přednáškové činnosti pro školy a knihovny (např. zapojení členů oddělení do přednáškové cyklu Městské knihovny v Praze u příležitosti českého předsednictví EU).

S ohledem na aktuálně probíhající rusko-ukrajinský konflikt zaštitilo oddělení autorsky putovní výstavu věnovanou historickým kořenům východoevropského politického uspořádání *Republika mnoha národů. Historická šance středo-východní Evropy?* realizovanou Velvyslanectvím Polské republiky v Praze, Velvyslanectvím Litvy v České republice, Kanceláří Svjatlany Cichanouské, zvolené lídryně Běloruska, a Polským institutem v Praze (autor výstavy Jan Květina).

V rámci spolupráce oddělení se vzdělávacími institucemi a souvisejícím lektorováním studentů lze mimo dlouhodobé vedení závěrečných prací vyzdvihnout zapojení členů oddělení do lektorování studentských stáží v rámci programu *Otevřená věda*, jež v roce 2022 vedlo k zisku 2. místa v celostátním finále tohoto programu pro studentku Annu Vaňáčovou působící v rámci stáže na HŮ s tematikou meziválečných nedemokratických režimů ve střední Evropě.

■ Meziinstitucionální vědecko-organizační činnost a spolupráce v České republice

V rámci spolupráce s dalšími institucemi v HÚ působí dvě společná pracoviště s vysokými školami bez časového omezení, a to Centrum raně novověkých studií (s Filozofickou fakultou Jihočeské univerzity) a Centrum právněhistorických studií (s Právnickou fakultou Univerzity Karlovy). Ve své meziinstitucionální vědecké činnosti pokračuje také Výzkumné centrum historické geografie (s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Karlovy), které vzniklo původně v rámci projektu excelence GA ČR.

Jako interdisciplinární pracovní tým funguje v HÚ několik dalších center, jejichž aktivity se soustředí jednak na vlastní tematický výzkum, jednak na podporu dalších vědeckých aktivit, jako např. pořádání konferencí, workshopů či přednášek významných vědců. Těmito centry jsou: Výzkumné centrum Dvory a rezidence ve středověku, Výzkumné centrum dějin a kultury východní Evropy, Výzkumné centrum pro církevní a náboženské dějiny a Centrum pro dějiny vzdělanosti. Spolupráce probíhá rovněž s řadou ústavů III. vědní oblasti AV ČR (většina ústavů 7.–9. sekce), v rámci projektů NAKI pak také s Ústavem teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, v. v. i. z I. vědní oblasti.

Na půdě HÚ působila také v roce 2022 tato odborná a profesní sdružení a mezinárodní komise: Česko-slovenská komise historiků, Komise pro historickou geografii a Komise pro vydávání středověkých pramenů diplomatické povahy. HÚ je také zastoupen ve vrcholné profesní organizaci historiků, ve výboru Sdružení historiků České republiky, Českém národním komitétu historiků a také v Učené společnosti České republiky.

Pracovníci HÚ jsou členy mnoha zahraničních společností a komisí. Byli a jsou činní ve vrcholných i poradních orgánech AV ČR (Akademický sněm, Rada pro akademická média a popularizaci AV ČR, Sdružení moravských pracovišť, Koordinační komise pro zařazování pracovníků do nejvyššího kvalifikačního stupně, Kolegium popularizátorů a pracovníků PR). Poskytovali expertní, informační, poradní a oponentní práce pro vysoké školy, různé státní instituce a grantové agentury.

■ Činnost výzkumných center

Výzkumné centrum *Dvory a rezidence ve středověku*

DaR Činnost výzkumného centra v roce 2022 vycházela ze zahájení druhého výzkumného plánu sestaveného pro léta 2022–2029, jehož plné znění je dostupné na webové prezentaci HÚ.¹³ Výzkumný plán je vymezen v rovině interdisciplinárního bádání pod zastřešujícím názvem *Dvorská domácnost a dvorská společnost* a bude současně navazovat na dosažené výsledky první etapy sedmiletého badatelského plánu Výzkumného centra *Dvory a rezidence ve středověku* (dále DaR) z let 2013–2020/2021. Tento záměr sestával z konání mezinárodních i mezioborových konferencí, workshopů a vydávání zahraničních nebo domácích publikací a orientoval se zejména na problematiku žen a dětí ve dvorské společnosti, vztah církve a dvorské společnosti, životní úroveň, literaturu či dějepisectví, stejně jako na otázky prostorového uspořádání a sídel.


DaR
Výzkumné centrum Dvory a rezidence ve středověku
Historický ústav AV ČR
vás srdečně zve
na přednášku

DR. ÉLOÏSE ADDE

**Emoce a národ.
Pospolitost, společenství a národ v narativních pramenech
Brabantska a českých zemí středověku (1300–1400)**

dne 7. dubna 2022
od 14,00 hodin.

Přednáška se uskuteční online v platformě Zoom.



HISTORICKÝ ÚSTAV
Akademie věd České republiky

Navazující badatelský plán nového záměru je rozdělen do pěti výzkumných témat s hlavním těžištěm v klíčové mezioborové spolupráci. Cíle výzkumného plánu *Dvorská domácnost a dvorská společnost* se tak v rámci nejen zmíněné interdisciplinarity, ale i pokračující a rozšiřující se mezinárodní spolupráce či publikační činnosti, budou naplňovat v pěti hlavních metodických okruzích: *Domácnost a dvorská společnost; Žánry a interpretace versus písemné prameny; Právo a moc; Sídlní a prostorová komunikace; Dis/kontinuita chování dvorské společnosti*. Tyto okruhy budou zároveň výchozí pro pořádání mezinárodních konferencí a rozvíjení další spolupráce i badatelského prostředí.

Z aktivní činnosti za rok 2022 byla dne 7. dubna 2022 uspořádána veřejná přednáška Dr. Éloïse Adde z Central European University ve Vídni na téma *Emoce a národ. Pospolitosť, společenství a národ v narativních pramenech Brabantska a českých zemí středověku (1300–1400)*, podrobnější informace je možné nalézt na webové prezentaci Výzkumného centra DaR¹⁴ a současně byla přednáška zpřístupněna i pro širší veřejnost na YouTube kanále HÚ.¹⁵

Dne 1. listopadu 2022 proběhl workshop pro učitele, studenty i širší veřejnost na téma *Známý / neznámý středověk*. Akce byla uspořádána v rámci projektu *Strategie AV21* a ve spolupráci s Arche-



Fotografie z workshopu *Známý / neznámý středověk*.

ologickým ústavem AV ČR, Praha, v. v. i. konkrétně s dr. Helenou Březinovou. Podrobnější informace je možné dohledat opět na webové prezentaci Výzkumného centra DaR.¹⁶

V průběhu roku 2022 byl také zahájen experimentální výzkum pro téma *Dvorská domácnost a dvorská společnost*, který se soustředí na poznávání života na středověkých sídlech, dvorech a dvorcích. Konkrétně se jednalo o zahájení pěstování obilovin a některých textilních rostlin. V rámci experimentálního výzkumu byla uzavřena spolupráce s Gengel o. p. s. (nezisková nevládní organizace usilující o uchování starých, krajových, rodinných a podobných odrůd jako společného kulturního dědictví). Výzkum je uskutečňován v prostorách Archeoskanzenu Curia Vitkov. Podrobnější informace a průběh experimentů jsou opakovaně aktualizovány opět na webové prezentaci Výzkumného centra DaR.¹⁷ Součástí experimentálního výzkumu se stala rovněž propagace v médiích, a to v kooperaci se Střediskem společenských činností AV ČR, v. v. i.

V oblasti publikační činnosti Výzkumného centra DaR byly v roce 2022 redakčně připravovány dva svazky, a to zahraniční publikace *Räume des höfischen Lebens* pro nakladatelství Thorbecke Verlag a kolektivní dílo *Dvory a rezidence v proměnách času*, které vyjde ve spolupráci Nakladatelství Academia a Historický ústav. Oba svazky jsou plánovány na rok 2023.



Experimentální výzkum v prostorách Archeoskanzenu Curia Vitkov.

Výzkumné centrum historické geografie



**Výzkumné
centrum
historické
geografie**

V roce 2022 pokračovali pracovníci výzkumného centra v řešení výzkumného programu, který je zaměřen na následující témata: I. Kontinuita historickogeografického výzkumu v HÚ od 30. let 20. století; II. Historickogeografický výzkum v duchu moderních, mezinárodně uznávaných teoretických postulátů, metod a aktuálních témat a mezinárodní spolupráce; II. 1 Řešení aktuálních mezinárodních i domácích teoreticko-metodologických přístupů; II. 2 Rozvíjení historické atlasové kartografie v návaznosti na tradici oboru v HÚ; II. 3 Etapizace krajinných změn v českých zemích v návaznosti na evropské krajiny; II. 4 Dějiny kartografie: vývoj znázornění českých zemí v kartografických dokumentech (tematické mapy 19. a 20. století; národnostní mapy a jejich role v národnostních konfliktech; historické atlasy jako spolutvůrci kolektivní paměti i nástroj politické propagandy; uplatnění digital humanities při analýze a interpretaci tematických map); II. 5 Tvorba rekonstrukčních map a aplikací k uvedeným tématům s ohledem na využití GIS, jejich konstrukt a stanovení kartografických a tematických priorit a kritérií; II. 6 Urbanizace českých zemí v evropském prostoru; II. 7 Organizace a spoluorganizace historickogeografických konferencí; II. 8 Vyžádané přednášky a rozhovory, popularizační přednášky a články, vystoupení v médiích; II. 9 Správa, zpřístupňování a využívání *Mapové sbírky HÚ*; II. 10 Vydávání periodika *Historická geografie*.

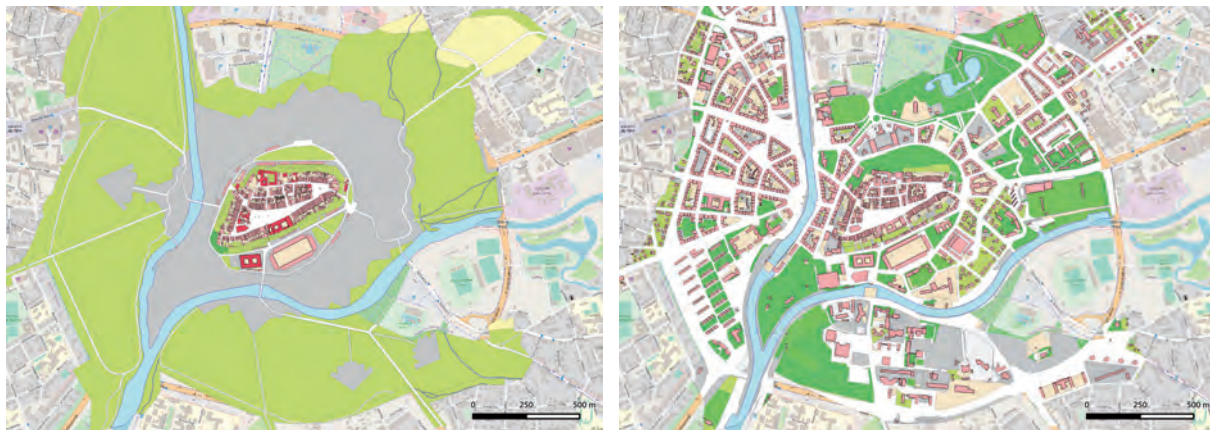
Pokračovalo řešení projektů NAKI II *Historické vodohospodářské objekty, jejich hodnota, funkce a význam pro současnou dobu*, DG18P02OVV019; *Věnná města českých královen (Živá součást historického vědomí a její podpora nástroji historické geografie, virtuální reality a kyberprostoru)*, DG18P02OVV01; a podíl na řešení grantu TA ČR TL02000534 *Správa území v prostoru a čase. Interdisciplinární pohledy na vývoj a diferenciaci vlastnictví, správy a administrativního členění v českých zemích v době novověku*.

V souvislosti s vypsáními výzvami grantových projektů bylo členy centra podáno 5 projektů programu NAKI III, získány byly 3: *Hranice jako kulturněhistorický fenomén. Specifikace, analýza, komparace a interpretace* (prof. PhDr. Eva Semotanová, DrSc., hlavní řešitelka); *Historická lázeňská sídla jako kulturní, urbanistický a krajnotvorný fenomén* (PhDr. Robert Šimůnek, Ph.D., DSc., spoluřešitel); *Komplexní přístupy k identifikaci, ochraně a údržbě historických systémů retence a distribuce vody v horských oblastech České republiky s ohledem na památkovou péči* (Mgr. Aleš Vyskočil, Ph.D., spoluřešitel). Zároveň se pracovníci centra podílejí jako členové týmů na dalším projektu NAKI III: *Mapa českých hradů: hrady jako kulturní fenomén, předmět výzkumu a památky minulosti* (PhDr. Eva Doležalová, Ph.D., spoluřešitelka). Rovněž byl podán 1 projekt TA ČR: TA ČR Sigma – *Systém kartografických pomůcek jako nástroj modernizace výuky dějepisu na základních školách* (Mgr. Jitka Močičková, Ph.D., spoluřešitelka).

V rámci *Strategie AV21 – Anatomie evropské společnosti. Historie, tradice, kultura, identita* byl podán a získán na rok 2023 projekt *Středověké osídlení – jádro evropských velkoměst. Na příkladu interaktivního kartografického obrazu Prahy*. Členové centra se v rámci téhož programu podílejí také na projektu *Evropská krajina jako interakce mezi přírodou a společností* a v rámci *Strategie AV21 – Město jako laboratoř změny. Stavby, kulturní dědictví a prostředí pro bezpečný a hodnotný život* byla řešena aktivita *Rybníky jako potenciální nebezpečí, která pokračuje také v roce 2023*.¹⁸ Byl podán projekt *Strategie AV21 – Identity ve světě válek a krizí. Hranice a tekutá identita: Mapy jako zbraně i komunikační nástroje* (spolu s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.), jenž ale nebyl nakonec přijat jako celek k financování.

V rámci řešení urbánní problematiky – projekt NAKI II *Věnná města českých královen (Živá součást historického vědomí a její podpora nástroji historické geografie, virtuální reality a kyberprosto-*

ru), DG18P02OVV015, spoluřešitel prof. Josef Žemlička – byly dokončeny a vydány knihy Eva Semotanová – Josef Žemlička a kol., *Věnná města českých královen* (Praha 2022), Robert Šimůnek a kol., *Historický atlas měst České republiky, sv. 34, Dvůr Králové nad Labem* (Praha 2022) a elektronická pdf monografie jako open access Eva Semotanová – Jana Vojtíšková – Petr Grulich – Zdeněk Beran – Radek Bláha – Jan Vojtíšek et alii, *Atlas of the Dowry Towns of Bohemian Queens* (Prague 2022).¹⁹ Mimo projekt NAKI II byl dokončen a vydán ve spolupráci s Filozofickou fakultou Univer-



Modely historických a současných krajín věnných měst českých královen, Hradec Králové a Vysoké Mýto (Eva Semotanová, Jiří Krejčí a Petra Justová), in: *Atlas of the Dowry Towns of Bohemian Queens*, Prague 2022.

zity Jana Evangelisty Purkyně *Historický atlas měst České republiky, sv. 32, Ústí nad Labem*. Pokračovala příprava 8. svazku edice *Dějiny Brna*, věnovaného ikonografii a kartografií města (hlavní redaktor svazku Aleš Vyskočil).

V rámci řešení problematiky industriálního dědictví – projekt NAKI II *Historické vodohospodářské objekty, jejich hodnota, funkce a význam pro současnou dobu*, DG18P02OVV019, spoluředitel dr. Aleš Vyskočil – byla realizována putovní výstava v pilotních oblastech projektu (Hostětín, Čáslav, Olomouc, Opava, Brno) a vydán kritický katalog *Historické vodohospodářské objekty* (Praha 2022), dále byla vydána a certifikována *Metodika klasifikace a hodnocení průmyslového dědictví z pohledu památkové péče – vodní hospodářství* (Brno 2022), její anglická mutace *Methodology for classification and evaluation of the industrial heritage from the perspective of heritage management – water management* (Brno 2022) a publikovány soubory komentovaných specializovaných map a řada studií v tuzemsku a zahraničí.

V rámci řešení problematiky etapizace krajinných změn v českých zemích v návaznosti na evropské krajiny byla vydána publikace Ing. Mgr. Michala Vokurky *Barokní krajnotvorba na sasko-lauenburských panstvích 1635–1740* (Praha 2022). Rovněž byla vydána bilanční publikace k otázkám studia krajiny barokní doby. V úvodní syntéze i sedmi případových studiích mapuje směry, možnosti (i limity) studia barokních krajiny a současně spektrum využitelných pramenů, jejich interpretační potenciál z hlediska historické geografie i kulturních dějin (Robert Šimůnek a kol., *Krajiny barokních Čech*, Praha 2022). V rámci problematiky dějin kartografie byla dokončena publikace Eva Semotánová – Jiří Cajthaml – Jitka Močičková a kol., *Jan Kryštof Müller. Barokní kartograf*, v Nakladatelství Academia vyjde v roce 2023.

Z hlediska konferenčních aktivit a zahraniční spolupráce byl realizován panel na *12. sjezdu českých historiků, Ústí nad Labem 2022: Transfery historického poznání metodami historické geografie, od konceptu k aplikacím*. Centrum se dále podílelo organizačně i přednáškami na těchto konferencích: 18. historickogeografická konference *Krajiny proti času* (Praha, 18. května 2022), *Věnná města českých královen* (Hradec Králové, 19. října 2022) a 5. slovensko-česká historickogeografická konference *Matej Bel a jeho současníci: diela, texty a kontexty II* (Trnava, 24. října 2022).

Proběhla příprava 19. historickogeografické konference *Krajina jako zdroj obživy a výdělků* (Praha, 17. května 2023) a workshopu *Historická kartografie v základním a aplikovaném výzkumu*



Historická kartografie v základním a aplikovaném výzkumu

Seminář

V základním i aplikovaném výzkumu jsou v mnoha oborech stále intenzivně využívány historické mapy ve smyslu mapových rekonstrukcí a 3D modelů, v rámci výsledků výzkumu označované jako specializované mapy s odborným obsahem (Nmap). Tyto mapy mají ve vztahu k soudobě nekomerční i komerční kartografické tvorbě svá specifika, především s ohledem na využití transdisciplinárních metod a poznatků mnoha humanitních, přírodních i technických oborů. Nezbývá je přitom sáhná spolupráce s kartografy, geografi a GIS pracovníky. Na ústecké škole příklad, zejména z projektů NAKI, budou představeny přílohy a uplatňování Nmap, ale také možnosti a úskalí jejich tvorby.

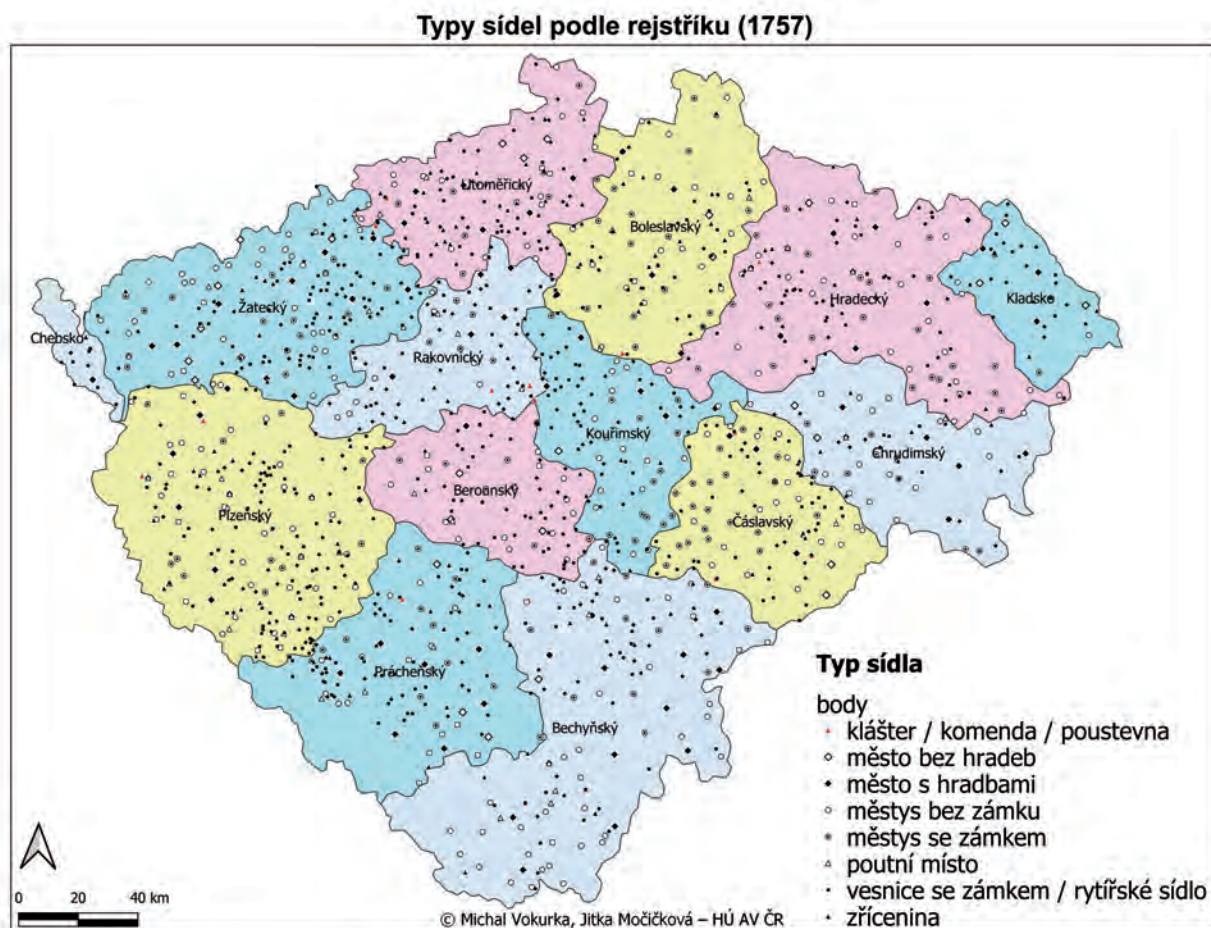
Seminář se koná pod záštitou
Mgr. Heleny Langšádlové, ministryně pro vědu, výzkum a inovace
Mgr. Martinu Baxy, ministryně kultury
a prof. RNDr. Evy Zašimové, CSc., dr. h. c., předsedkyně Akademie věd ČR

Datum a místo konání:
20. duben 2023, 9.00 hodin, Národní technické muzeum,
Koscelní 42, Praha 7, přednáškový sál

(Praha, 20. dubna 2023); členové centra se rovněž individuálně účastnili s historickogeografickými tématy domácích i zahraničních konferencí. Významným počinem v rámci činnosti centra je získání spolupořadatelství mezinárodní konference *XXXI International Conference on the History of Cartography*, která se bude konat v Praze roku 2026 (s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Karlovy Praha a Moravskou zemskou knihovnou Brno). Centrum se prostřednictvím dr. Jitky Močičkové zapojilo do mezinárodní vědecké pracovní skupiny *Territoriality and Cartographic Knowledge* (pod záštitou Universität Erfurt). Zahraniční stáž dr. Jitky Močičkové v Gothě a její nové členství v České kartografické společnosti, IMCoS (International Map Collector's Society) a ISHMap (The International Society for the History of the Map) otevřely řadu nových mezinárodních kontaktů.

V rámci zpřístupňování dat jako výsledků základního výzkumu byla vytvořena webová stránka s digitalizovanými daty rejstříku k *Müllerově mapě Čech* (18. století)²⁰ a doplněn portál *Historická atlas měst České republiky* o modely krajiny dalších věnných měst českých královen.²¹ Členové centra se zapojili také do řady popularizačních aktivit přednáškových i dalších (ČT).

Z hlediska správy, zpřístupňování a využívání *Mapové sbírky HÚ* probíhala průběžná katalogizace a vyřizování početných badatelských dotazů včetně poskytování sbírkových skenů dle příslušných parametrů. V roce 2022 vyšlo také další číslo časopisu *Historická geografie* (48/1) zpracovávaného v rámci centra. Řada členů centra se účastní také pedagogické činnosti v rámci bakalářských, magisterských a doktorských programů na několika univerzitách.



Rekonstrukční mapa typů sídel podle rejstříku (1757) k *Müllerově mapě Čech* (Jitka Močičková a Michal Vokurka).

Výzkumné centrum dějin a kultury východní Evropy



V roce 2022 pracovníci výzkumného centra aktualizovali výzkumný program s ohledem na mezinárodně politickou situaci vyvolanou v únoru 2022 agresí Ruské federace vůči Ukrajině. Ve spolupráci s Českou společností pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia, z. s., jež je zřizovatelem Českého národního komitétu slavistů, navázali spolupráci s ukrajinskými badateli a podíleli se na podpoře jejich vědecké činnosti.

Pracovníci výzkumného centra dále pokračovali v zajišťování spolupráce s tuzemskými i zahraničními badateli a výzkumnými institucemi, které se věnují tématům z kulturních, sociálních, hospodářských, intelektuálních a politických dějin východní Evropy a tématům vztahujícím se k minulosti vědního oboru zaměřeného na dějiny a kulturu východní Evropy. V návaznosti na rámcovou smlouvu o spolupráci HŮ s Ústavem východoevropských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, dohodu o spolupráci HŮ se Slovanským ústavem AV ČR, v. v. i., a smlouvu o spolupráci s Českou společností pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia, z. s., rozvíjeli spolupráci na přípravě a zajišťování odborných setkání a konferencí a podíleli se na kolektivní publikační činnosti. Marginální nebyla ani práce pedagogická, a to jak ve vztahu k vysokým, tak středním školám. Upozornit lze např. na zapojení se do projektu AV ČR – stáže *Otevřená věda*, např. se zaměřením na téma: *Minulost Ruska – věc neznámá*.

Centrum připravilo ve spolupráci s Českou společností pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia, z. s., Slovanským ústavem AV ČR, v. v. i., Ústavem východoevropských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a Historickým ústavem Filozofické fakulty Masarykovy univerzity



Prezentace publikací a časopisů zaměřených na dějiny a kulturu východní Evropy při konferenčním jednání v zasedacím sále Archeologického ústavu AV ČR, v. v. i. v Brně.



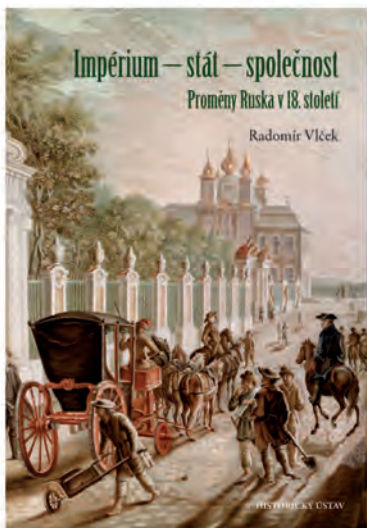
na 9. listopadu 2022 mezinárodní vědeckou konferenci *Východní Evropa včera a dnes: aktuální výzvy, otázky a úkoly českých bádání o dějinách a kultuře východní Evropy*. Za podpory Strategie AV21 byla připravována na téma *Aktuální otázky českého bádání o dějinách východní Evropy* kolektivní monografie.

Významným knižním výstupem centra se stala publikace *Poloostrov Krym: od křižovatky kultur k ruské kolonii* (k vydání připravili Helena Ulbrechtová a Radomír Vlček), vydaná s podporou Strategie AV21 Slovanským ústavem AV ČR, v. v. i. Kniha byla několikrát úspěšně prezentována (např. Praha, Literární kavárna knihkupectví Academia, 8. září 2023; Brno, Literární kavárna knihkupectví Academia, 9. prosince 2022) a hojně byla navštívena diskuse o ní, která se uskutečnila v Knihovně Václava Havla. Na aktuální téma *Krym a ruské mocenské zájmy* se uskutečnila veřejná, početně navštívená přednáška v rámci *Týdne Akademie věd ČR* (Brno, Moravská zemská knihovna, 3. listopadu 2022).

V intencích pracovní náplně centra se jeho členové účastnili online přednášek, prezentačních a popularizačních akcí pro veřejnost. Zapojili se také do vzdělávání středoškolských učitelů v rámci projektu *Descartes – Jak poznávat a učit minulost Ruska*.



Hlavní organizátor konference *Východní Evropa včera a dnes: aktuální výzvy, otázky a úkoly českých bádání o dějinách a kultuře východní Evropy* doc. Radomír Vlček při zahájení akce.



Srdečně Vás zveme
na slavnostní prezentaci nových publikací

Radomír Vlček:

*Impérium – stát – společnost.
Proměny Ruska v 18. století*

Helena Ulbrechtová & Radomír Vlček:

*Poloostrov Krym:
od křižovatky kultur k ruské kolonii*



**Radomír Vlček,
Lenka Vlčková Kryčerová & kol.:**

*Ne-svoboda, despotie
a totalitarismus v kultuře
a v kulturních dějinách*

Kmotrem knih bude
Mgr. Václav Čermák, Ph.D.,
ředitel Slovanského ústavu AV ČR, v. v. i.

Středa 9. listopadu 2022 v 17:30



Literární kavárna Academia
Náměstí Svobody 13, Brno



HISTORICKÝ ÚSTAV
Akademie věd České republiky



STRATEGIE AV21
Špičkový výzkum ve veřejném zájmu



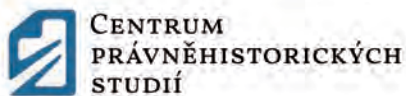
Centrum raně novověkých studií

V roce 2022 činnost Centra raně novověkých studií – společného pracoviště HÚ a Filozofické fakulty Jihočeské univerzity – kontinuálně navázala na předchozí výzkumy v oblasti dějin 16.–18. století. Přednostní důraz byl nadále kladen na dějiny měst, šlechty, hospodářské a sociální dějiny, dějiny vojenství, jakož i na pomocné vědy historické. Práce s původními prameny uloženými nejen v jihočeských, ale také dalších archivech byla zúročena v publikačních výstupech, které spatřily světlo světa v domácích i zahraničních odborných tiskovinách; další byly odevzdány do tisku a vyjdou v roce 2023.

Výstupy Centra raně novověkých studií se však neomezily pouze na odborné publikace, neboť vedle nich byly v roce 2022 rozvíjeny také popularizační aktivity. Jejich součástí byly jak tištěné výstupy a veřejné přednášky, tak účast na přípravě televizního filmu *Bílá hora: Kronika povstání* (po březnové prezentaci v pražském kině Atlas vysílaného v červnu a znovu v listopadu na TV Prima Zoom).

V rámci spolupráce HÚ s Jihočeskou univerzitou se podílel dr. Tomáš Sterneck na výukovém programu Ústavu archivnictví a pomocných věd historických Jihočeské univerzity, a to především v těchto řádných kurzech magisterského studia: 1) Genealogie, 2) Numismatika a historická metrologie, 3) Pomocné vědy historické (přednášky z cyklu seznamujícího studenty různých oborů s jednotlivými pomocnými vědami historickými). Dále se zapojil rovněž do výuky posluchačů navštěvujících kurzy celoživotního vzdělávání. Mimo pedagogické aktivity se dr. Tomáš Sterneck zařadil mezi autory tematického (proměnam společnosti v pobělohorské době věnovaného) čísla odborného časopisu *Opera historica* připravovaného Historickým ústavem Jihočeské univerzity.

Centrum právněhistorických studií



Centrum právněhistorických studií v roce 2022 pokračovalo v přípravě velkých edičních projektů, kde po dokončení sedmi-svazkového projektu zápisů československých exilových vlád byla soustředěna pozornost na kontinuaci základní ediční řady

Dokumenty československé zahraniční politiky 1938–1945. Pod vedením doc. Jana Němečka byl kolektivem vydán první svazek třetí řady C/1 – *Československá zahraniční politika po osvobození 1945 (16. květen – 31. prosinec 1945)*.

Výsledky edičního projektu byly prezentovány shrnujícím referátem *Documents of Czechoslovak Foreign Policy (The State of Research)* na mezinárodní 16th *International Conference of Editors of Diplomatic Documents* v červnu 2022 ve Varšavě, již se zúčastnili editoři diplomatických dokumentů z celého světa.

Pokračovala také příprava společného výstupu pracovníků Centra právněhistorických studií v podobě druhého dílu monografie doc. Jana Němečka a prof. Jana Kuklíka *In the Shadow of the Fasces II: The Path to the Re-Establishment of Independent Czechoslovakia. Czechoslovak-Italian Relations 1939–1945*, jež je vyvrcholením několikaletého výzkumu v českých, slovenských a italských archivech (včetně archivů velmocí, zejména Velké Británie). Pracovníci centra, které přispívá i k přenosu poznatků do vzdělávacího systému na různých jeho úrovních, také spolupracují při přípravě časopisu *Právněhistorické studie*.





Účastníci mezinárodní konference ve Varšavě v hotelu Belotto, zleva dr. Jindřich Dejmek a doc. Jan Němeček.



Ze zasedání panelu konference (zleva Gusztáv Kecskés – Maďarsko, Jan Němeček, Miruko Atsuto – Japonsko, Jean Luc De Paepe – Belgie).

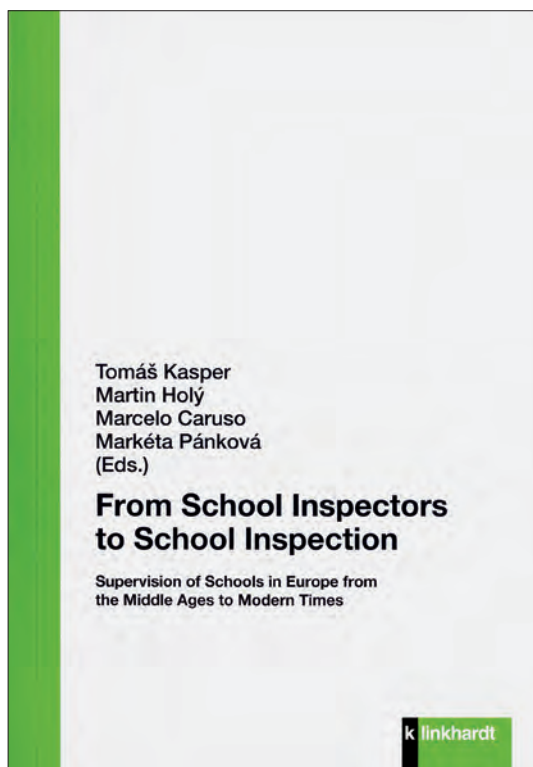
Centrum pro dějiny vzdělanosti



Centrum pro dějiny vzdělanosti (dále CDV) je interdisciplinárním pracovištěm, které vzniklo při HÚ k 1. září 2018 s cílem koordinace dosud velmi fragmentarizovaného výzkumu v České republice v oblasti dějin vzdělanosti od středověku po nejnovější dobu a zároveň jeho intenzivnějšího propojení s podobně zaměřeným bádáním v zahraničí. Vedle toho má vlastní badatelské ambice, jež jsou realizovány prostřednictvím vědeckých setkání různého druhu, podáváním či řešením kolektivních grantových projektů, stejně jako vydáváním odborných publikací v České republice i v zahraničí.

Kromě vědecké komunity cílí CDV rovněž na širokou laickou veřejnost. Dosažené poznatky zpřístupňuje formou přednášek i dalších aktivit (výstavy apod.). Činnost centra je založena na široké mezioborové spolupráci s dalšími institucemi, a to jak s ústavy AV ČR (zejména Filosofický ústav a Ústav pro soudobé dějiny), tak také s vysokými školami (Filozofická fakulta Jihočeské univerzity, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, Ústav dějin Univerzity Karlovy a archiv Univerzity Karlovy, Filozofická fakulta Ostravské univerzity, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická Technické univerzity v Liberci ad.) i s některými muzejními institucemi (Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského Praha, Muzeum J. A. Komenského v Uherském Brodě ad.).

Po období covidové pandemie, která ovlivnila chod centra, bylo v roce 2022 možné plně rozvíjet jeho aktivity, ať již se to týkalo publikací, mezinárodních konferencí či dalších aktivit (zvané přednášky zahraničních hostů). Do první oblasti patří jednak kniha Marcelo Caruso – Martin Holý – Tomáš Kasper – Markéta Pánková (eds.), *From School Inspectors to School Inspection. Supervision of Schools in Europe from the Middle Ages to Modern Times*, která vyšla v nakladatelství Klinkhardt, jednak monografie Mlada Holá – Martin Holý a kol., *Profesoři pražské utrakvistické univerzity v pozdním středověku a raném novověku (1457/1458–1622)*, kterou jako výsledek řešení grantu GA ČR v roce 2022 vydalo Nakladatelství Academia.



<p>1. Tag: 29.11.2022</p> <p>9:00 Begrüßung und Einführungsvortrag / Welcome and Introduction</p> <p>MATTHIAS ASCHE (Potsdam/Deutschland): <i>Erfahrungsräume und Bildungswirklichkeiten – Schüler- und Studentenkulturen in der Frühen Neuzeit als Forschungsfeld</i></p> <p>9:55 1. Studentemigration und Prosopographie / Student Migration and Prosopography</p> <p>ZDENĚK HOJDA (Praha/Tschechien): <i>Die Frömmigkeit auf den Reisen. Die Kavaliereisen des böhmischen Adels und die Rolle der Jesuiten</i></p> <p>10:20–10:35 Kaffeepause / Coffee break</p> <p>ANDREA MARIANI – ROBERT T. TOMCZAK (Poznań/Polen): <i>The Pursuit of Knowledge. Czech Jesuits in the Polish-Lithuanian Commonwealth (1564–1773)</i></p> <p>ZSÓFIA KADÁR (Wien/Österreich – Budapest/Ungarn): <i>Schülerschaft und Bildungsgewohnheiten in Jesuitengymnasien – das Beispiel der westungarischen Region im 17. Jahrhundert</i></p> <p>MAREK DURGANSKÝ – MAREK BRČÁK (Praha/Tschechien): <i>Die Studenten der Prager Juristischen und Philosophischen Fakultät in der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts</i></p> <p>11:50–13:30 Mittagspause / Lunch</p> <p>13:30 2.1 Studentischer Alltag und Mentalitäten / Student Everyday Life and Mentalities</p> <p>SVEN DITTMAR (Mainz/Deutschland): <i>Katholische Studenten, protestantische Soldaten und Juden. Die Universitäts-, Garnisons- und Residenzstadt Mainz als Konfliktzone</i></p> <p>ROBERT ALEKSANDER MARYKS (Poznań/Polen): <i>Renaissance „civiltá“ versus confessional violence of Jesuit students in early modern Poland-Lithuania</i></p> <p>14:20–14:40 Kaffeepause / Coffee break</p> <p>14:40 2.2 Studentischer Alltag und Mentalitäten / Student Everyday Life and Mentalities</p> <p>STEFAN W. RÖMMELT (Potsdam/Deutschland): <i>Bacchus oder Aloysius? Jesuitenzöglinge zwischen Devianz und Konformität</i></p> <p>ELENA LÜCKHARDT (Potsdam/Deutschland): <i>Otium est odium? Studium und Freizeit – ein Konflikt? Freizeitkultur der Studenten an Jesuitenuniversitäten im Alten Reich anhand der „Ratio studiorum“</i></p> <p>KATEŘINA BOBKOVÁ-VALENTOVÁ (Praha/Tschechien): <i>Das Studienjahr an der Karl-Ferdinand-Universität Prag im Lichte provinzieller „Convetudines“</i></p> <p>18:00 Gemeinsames Abendessen / Dinner</p> <p>2. Tag: 30.11.2022</p> <p>9:00 3. Biographische Zugänge / Biographical Approaches</p> <p>MARTIN HOLÝ (Praha/Tschechien): <i>Das Jesuitenschulwesen in den böhmischen Ländern und seine adeligen Mäzene (1556–1700)</i></p> <p>ZSOLT KÖKENYESI (Budapest/Ungarn): <i>Die Bildungsstrategie einer ungarischen Aristokratenfamilie. Die Kohárys und die Jesuiten</i></p> <p>MARKUS CHRISTOPHER MÜLLER (München/Deutschland): <i>Das Jesuitengymnasium als totale Institution? Was süddeutsche Schüler berichten</i></p> <p>10:15–10:35 Kaffeepause / Coffee break</p> <p>10:35 4.1 Jesuitentheater und Frömmigkeitspraktiken / Jesuit theater and pious praxis</p> <p>REGINA MEYER (Eichstätt/Deutschland): <i>Der Einfluss der „Ratio Studiorum“ auf das an theologischen</i></p> <p>Fakultäten modellierte Priesterideal – eine Spurensuche an der Universität Ingolstadt in den Jahren 1750–1773/74</p> <p>MONIKA BIZOŇOVÁ (Prešov/Slowakei): <i>Jesuit education in Spišská Kapitula and Levoča in 17th and 18th century</i></p> <p>11:30–13:00 Mittagspause / Lunch</p> <p>13:00 4.2 Jesuitentheater und Frömmigkeitspraktiken / Jesuit theater and pious praxis</p> <p>MONIKA DEŽELAK TROJAR (Ljubljana/Slowenien): <i>Die Rolle des Theaters im Jesuitenschulsystem und in ihrer pastoralen Arbeit am Beispiel des Jesuitenkollegs in Ljubljana</i></p> <p>RALF MÜLLER (Nürnberg/Deutschland): <i>Strenge, Strafe und Milde im Schultheater der Societas Jesu am Beispiel ausgewählter Periochentexte</i></p> <p>13:50–14:10 Kaffeepause / Coffee break</p> <p>14:10 Abschlussdiskussion / Final Discussion</p> <p>Organisatoren / Organizers:</p> <p>Zentrum für Bildungsgeschichte, Historisches Institut der Tschechischen Akademie der Wissenschaften / Centre for the History of Education, Institute of History, Czech Academy of Sciences</p> <p>Institut für Geschichte und Archiv der Karlsuniversität zu Prag / Institute of the History and Archive of Charles University in Prague</p> <p>Professur für Allgemeine Geschichte der Frühen Neuzeit, Universität Potsdam</p> <p>Kontakt / Contact: cdv@hiu.cas.cz</p>	
---	--

Program conference *Catholic Experiences and Educational Realities. Jesuit Student Cultures and Academic Routines in Central and East-Central Europe from the 16th to the 18th Century.*

Dále byly publikovány příspěvky z kolokvia *Übergänge in pädagogischer und bildungshistorischer Perspektive vom Mittelalter bis zur Postmoderne / Transitions in the Perspective of Pedagogy and Formation History from Middle Ages to Postmodernism* v rámci časopisu *Historia scholastica* a připravena k vydání či vydána řada cizojazyčných studií pro další kolektivní publikace i významná periodika (např. *History of Universities* vydávaného Oxford University Press).

Ke konferenčním aktivitám CDV se na jaře 2022 (14.–15. června) zařadilo mezinárodní kolokvium *Student Migration, Scholarly Networks and Book Culture. Basel and the Swiss Academies in their Relations to (East)Central Europe 15th–17th centuries*. Realizováno bylo v široké kooperaci HŮ s Ústavem dějin Univerzity Karlovy a archivem Univerzity Karlovy, Universitát Potsdam a Univerzität Bern. Týden nato (23. až 24. června) spoluorganizovalo centrum symposium *Pedagogization in Identity Formation and Professionalization: the Role of Science, Knowledge Transfer, Education and Youth Social Care*, a to ve spolupráci s Národním pedagogickým muzeem a knihovnou J. A. Komenského, Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy a dvěma zahraničními institucemi (Universita di Foggia, Helmut Schmidt Universität Hamburg).

Další dvě akce zorganizovalo CDV na podzim. První bylo uspořádání jedné ze tří hlavních sekcí *12. sjezdu historiků*, který se uskutečnil 20.–22. září 2022 v Ústí nad Labem (*Význam humanitního vzdělávání v dějinách*), druhou byla organizace mezinárodní bilingvní konference *Catholic Experiences and Educational Realities. Jesuit Student Cultures and Academic Routines in Central and East-Central Europe from the 16th to the 18th Century / Katholische Erfahrungsräume und Bildungswirklichkeiten. Jesuitische Studentenkulturen und akademischer Alltag in Mittel- und Ostmitteleuropa vom 16. bis 18. Jahrhundert*, a to za podpory Česko-německého fondu budoucnosti a spolupráce Ústavu dějin Univerzity Karlovy a archivu Univerzity Karlovy a Universitát Potsdam.

V rámci činnosti CDV proběhly rovněž tři zvané přednášky, a to opět ve spolupráci s několika domácími i zahraničními institucemi. První na téma *Kindheit – eine Erfindung der frühen Neuzeit? Ein Irrtum und seine Rezeptionsgeschichte* pronesla Dr. Christiane Richard-Elsner (FernUniversität in Hagen; 23. března 2022), jako druhá s tématem *The Age of Humidity: Ancient Medicine and Childhood Education in the Renaissance* vystoupila Prof. Luana Salvarini (Università degli Studi di Parma; 27. října 2022) a konečně jako třetí Prof. Tomasz Pudłocki představil téma *Science beyond Borders or State Propaganda in Interwar Central Europe? The Case of Roman Dyboski* (Uniwersytet Jagielloński Kraków; 22. listopadu 2022).

V roce 2022, v němž členové centra podali rovněž jeden projekt GA ČR a jedno téma do evropské soutěže CHIST-ERA-Call (Horizon Europe), byla zároveň ve spolupráci s řadou domácích a zahraničních institucí připravena tři další mezinárodní symposia, z nichž dvě proběhnou v Praze: *The Child in Trouble and in Hopes. Overcoming the distress of war, epidemics and the social, psychological and physical handicaps of children and young people* (červen 2023) a *University and School Libraries in East Central Europe in the Pre-Modern Period. Forms of Appearance – Development – Usage* (listopad 2023), jedna v Karlsruhe: *Emotion and Emotionality. Feelings in Education* (říjen 2023).

Vormoderne Bildungsgeschichte online – die neue digitale Vortragsreihe des AVE

THE AGE OF HUMIDITY: ANCIENT MEDICINE AND CHILDHOOD EDUCATION IN THE RENAISSANCE

Our knowledge of educational ideas and practices in the Renaissance draws primarily on a series of treatises focusing on noble children. Therefore, their view on education is restricted in scope and must be understood in the context of the formal conventions of the court, especially on the aspects concerning language learning, manners, and warfare. Nevertheless, Renaissance education based its tenets on ideas on human nature strongly indebted to Galenic medicine, which had equal validity for all social classes and interpreted the features of childhood and the passage to adolescence in terms of humoral theory and temperaments. The notion of the child as "extremely humid" and the conception of growth as loss of humidity and acquisition of heat lies at the roots of many conceptions of education in its larger sense. Medical theories, for example, governed the choice of disciplines and how they were learned (e. g., memorisation), but, most of all, the moral profile of the educational path and the way instinct and passions were mastered. Through the reading of some selected passages from Hippocrates and Galen and 14th- and 15th-century sources, the colloquium aims to reflect on Renaissance culture but also to draw attention to questions still very relevant today, such as the cultivation of talents and the problematic art of managing differences in the context of contemporary educational institutions.

REFERENTIN: Luana Salvarini holds a PhD in Theory and tradition of texts and is Professor of History of Education and Juvenile Literature at the University of Parma (Italy). Her research focuses on early modern educational thought with special interest in the early Reformation and the intersections between education and history of medicine. Another research path studies education in 19th-century United States with special interest in rural schooling and the Frontier.

TERMIN: Donnerstag, 27. Oktober 2022, 17.00 Uhr via ZOOM

Bitte melden Sie sich für den Vortrag bis zum 26. Oktober 2022 per E-Mail an. Sie erhalten dann den Zoom-Link für die Veranstaltung. E-Mail-Adresse: ave@dgf.de

Bitte beachten: Der Vortrag wird aufgezeichnet und öffentlich zugänglich gemacht. Mit der Anmeldung erklären Sie sich damit einverstanden!

Über den Arbeitskreis 'Vormoderne Erziehungsgeschichte'

Die Tätigkeit des Erziehens ist wohl so alt wie die Menschheit selbst. Aus diesem Grund hat es sich der Arbeitskreis Vormoderne Erziehungsgeschichte (AVE) zur Aufgabe gemacht hat, aufzuzeigen, dass frühere Epochen nicht nur pädagogisch produktiv gewesen sind, sondern auch bis heute nachwirkende Muster von Erziehung geprägt haben.

So haben bereits im Mittelalter die Frage nach dem Verhältnis von Sünde und Gnade, die höfisch-ritterliche Kultur und das sich entwickelnde städtisch-bürgerliche Milieu die Theorie und Praxis der Erziehung beständig herausgefordert. In der Frühen Neuzeit befügelten z.B. Reformation, Konfessionalismus, Staatswohlinteressen, Humanismus und Aufklärung das Nachdenken über Erziehung und legten epochenübergreifende Grundlinien für die Pädagogik. Insofern nimmt der seit 1985 im Rahmen der Sektion 'Historische Bildungsforschung' bestehende Arbeitskreis vor allem die Zeit vom Mittelalter bis etwa zur Mitte des 19. Jahrhunderts in den Blick.

Charakteristisch für den AVE ist seine internationale Vernetzung sowie seine erprobte interdisziplinäre Arbeitsweise. Es gelingt ihm, Forscherinnen und Forscher aus unterschiedlichen Disziplinen – so etwa aus der Erziehungs-, Geschichts- und Literaturwissenschaft, der Theologie oder Philosophie – zusammenzubringen, um bildungshistorisch relevante Fragestellungen aus verschiedenen fachlichen Perspektiven zu beleuchten. Dabei sollen verstärkt auch außereuropäische Entwicklungen berücksichtigt werden.

Am 23. März 2022 startet der AVE mit seinem neuen digitalen Vortragsformat 'Vormoderne Bildungsgeschichte online', mit dem der fachliche Austausch zwischen den Tagungen angeregt werden soll.

Weitere Informationen zum AVE sowie zu Veranstaltungen und Tagungen finden sich auf der Website der DGfE = Sektion 1 - Historische Bildungsforschung.

Mitarbeit im AVE

Sind Sie an einer aktiven Mitarbeit im AVE interessiert? Wenn Sie zu bildungshistorischen Themen der Vormoderne, d.h. von der Antike bis ca. zur Mitte des 19. Jahrhunderts forschen, dann sind Sie – unabhängig von Ihrer Fachdisziplin – im AVE herzlich willkommen. Wichtigstes Organ ist die regelmäßig tagende Mitgliederversammlung. Diese wählt auch das Sprechergremium. Durch die Mitarbeit in beiden Organen können Sie die inhaltliche Arbeit des AVE aktiv mitgestalten. Eine Mitgliedschaft in der DGfE ist nicht Voraussetzung für das Engagement.

Ihr kurzer Draht zum AVE und zur Aufnahme in den E-Mail-Verteiler: ave@dgf.de

Das Sprechergremium des AVE besteht zurzeit aus:

PROF. DR. ALEXANDER MAIER
(Ludwig-Maximilians-Universität, München),
Erster Sprecher des AVE

PROF. DR. MARTIN HOLÝ
(Tschechische Akademie der Wissenschaften, Institut für Geschichte, Prag),
Stellv. Sprecher des AVE

JUN.-PROF. DR. SEBASTIAN ENGELMANN (Pädagogische Hochschule Karlsruhe)

DR. DES. MICHAEL ROCHER (Universität Siegen)

DR. SUSANNE SPIEKER (Universität Koblenz-Landau)

Link: <https://www.dgf.de/sektionen-kommissionen-ag/ektion-1-historische-bildungsforschung/arbeitskreise-kooperationen/ave-arbeitskreis-vormoderne-erziehungsgeschichte>

Výzkumné centrum pro církevní a náboženské dějiny



Výzkumné centrum
pro církevní a náboženské dějiny

Výzkumné centrum bylo v roce 2022 přijato do mezinárodní organizace CIHEC (Commission internationale d'histoire et d'études du christianisme), která sdružuje

celkem 32 národních institucí zabývajících se problematikou církevních a náboženských dějin. Jednotlivé národní komise se podílejí na výzkumu uvedené tematiky, koordinují tok informací, pořádají různé domácí akce. V rámci přijetí do této instituce připravuje Výzkumné centrum pro církevní a náboženské dějiny ve spolupráci s Evangelickou teologickou fakultou Univerzity Karlovy nadcházející ročník pravidelného mezinárodního výročního kongresu CIHEC. V diskusi na Vědecké radě centra bylo zvoleno téma *Religion and Change: Religious impulses for societal change and societal impulses for religious reform*. Zasedání se uskuteční v Praze ve dnech 12.–14. června 2023, o propagaci akce na mezinárodním poli se stará mezinárodní výbor, již se na ni přihlásila řada zahraničních odborníků. Vedení výzkumného centra oslovilo významné české historičky a historiky církevních a náboženských dějin s nabídkou na vystoupení, takže i zde se formuje reprezentativní zastoupení představitelů naší historiografie.

**CÍRKEVNĚHISTORICKÁ
KOLOKVIA**

Církev v období normalizace

- Čím normalizace církev „obohatila“?
- Jsme zvyklí vnímat omezení, represe a vlastní selhání, s nimiž se církev vyrovnávala. Jakými kreativními způsoby na situaci církev zareagovala?
- Měla normalizace v katolické církvi nějaká specifika na rozdíl od celé společnosti?
- Podílela se na proměně vnímání církvi změna papežské politiky po roce 1978?

úvodní referáty přednesou: **Jaroslav Šebek a Michael Pfann**

diskusi moderuje: **Peter Morée**

datum konání: **pátek 1. 4. 2022**

čas konání: **10:00**

Setkání proběhne online formou přes aplikaci Zoom.
Odkaz si vyžádejte na e-mailové adrese centrum.cnd@email.cz.



Výzkumné centrum
pro církevní a náboženské dějiny

Průběžně se konající akcí výzkumného centra, která je určena domácím zájemcům o různé aspekty náboženských a církevních dějin, jsou církevněhistorická kolokvia, která se konají online a jsou tak bez větších problémů přístupná všem, kdo se k daným tématům chtějí vyjádřit. První z těchto kolokvií se uskutečnilo 1. dubna 2022, jeho zaměřením byly *Církev v období normalizace*. Úvodní referáty přednesli doc. Jaroslav Šebek a dr. Michael Pfann, bohaté diskuse k uvedené problematice se zúčastnilo přibližně dvacet kolegyň a kolegů přítomných ve virtuálním prostoru. Kolokvium moderoval dr. Peter Morée. Následující kolokvium, plánované na podzim, se z technických důvodů uskutečnilo 9. ledna 2023. Neslo název *Od purpurového pláště po rezné plátno. Oděv jako přístupová cesta k církevním dějinám*. Bylo věnováno církevnímu odívání v období od 19. století do současnosti. Referáty přednesli dr. Michal Sklenář a doc. Jitka Jonová, zajímavou diskusi moderoval doc. Jaroslav Šebek.

■ Český historický ústav v Římě



Český historický ústav v Římě (dále ČHÚŘ) je zahraničním pracovištěm HÚ, které bylo formálně založeno koncem roku 1993 ve spolupráci s Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy a působí od 1. ledna 1994. V koncepčních otázkách a při výběru stipendistů je řízeno Komisí ČHÚŘ, kterou jmenuje Akademická rada AV ČR (v současné době na období 1. listopadu 2020 – 31. října 2024). Prostřednictvím HÚ je zajištěno financování Akademií věd ČR (bez podílu jiných institucí).

Výzkum ve vatikánských a jiných římských, případně i dalších italských (zejména milánských) archivech a knihovnách provádějí odborníci HÚ a jiných ústavů Akademie věd ČR (Etnologický ústav, Filosofický ústav, Masarykův ústav a Archiv, Ústav státu a práva), řady vysokých škol (Univerzita Karlova, Univerzita Pardubice, Masarykova univerzita, Univerzita Palackého v Olomouci) a také některých archivů, zejména pak Národního archivu.

V roce 2022 byla překonána většina překážek pro normální výzkum, které vznikly v letech 2020–2021 v důsledku pandemie Covidu-19. Nedošlo však ještě k úplnému návratu do poměrů před

V roce 2022 byla překonána většina překážek pro normální výzkum, které vznikly v letech 2020–2021 v důsledku pandemie Covidu-19. Nedošlo však ještě k úplnému návratu do poměrů před



Premiér Petr Fiala při prohlídce vzácných publikací v knihovně ČHÚŘ 9. června 2022.



Doc. Tomáš Černušák při přednášce, která se konala 7. prosince 2022 v Papežské koleji Nepomucenum v Římě a v níž se zabýval působením papežského vojska na Moravě v letech 1621–1622 v kontextu pontifikátu Řehoře XV.

pandemií, neboť značná část archivních a knihovních institucí si zachovala restriktivní opatření, projevující se omezením počtu badatelů ve studovnách a zkrácením badatelské doby. V důsledku toho bylo třeba před každou cestou do Říma věnovat značné úsilí rezervaci času, po který pak mohli jednotliví historici pracovat v badatelných daných institucích. Následně docházelo ke komplikovaným posunům již schválených stipendijních pobytů tak, aby vyslaní badatelé mohli využít maximum času prací s archivními prameny a s literaturou.

I za této situace se badatelská činnost v římském ústavu do značné míry přiblížila standardu z doby před pandemií. Zatímco v roce 2021 se uskutečnilo pouze 6 badatelských pobytů, v roce 2022 mohlo být uděleno již 18 pobytových stipendií, o nichž rozhodla Komise ČHÚŘ za vedení prof. Františka Šmahela. Vyslaní badatelé z HÚ a z dalších institucí pokračovali ve výzkumu církevních a náboženských, politických, kulturních, hospodářských a také vojenských dějin pozdního středověku, raného novověku, 19. a počátku 20. století, meziválečného období, diplomacie v době druhé světové války a období komunistické perzekuce církví. Pokračovalo doplňování *Bio-bibliografické databáze řeholníků v českých zemích v raném novověku* (řešitelka projektu: Kateřina Bobková-Valentová), na jejímž základě vznikne další svazek encyklopedické publikace *Historiam scribere. Řádová historiografie raného novověku*.

Kromě kontinuální práce na dlouhodobých úkolech se objevila i nová témata: problematika obecných dějin raného novověku byla obohacena o dosud neznámé aspekty vojenských intervencí papežské kurie do dění ve střední Evropě v 16. století; výzkum dějin jezuitského řádu se rozšířil o problémy multiligualismu; analýza a ediční zpracování diplomatických vztahů mezi Československem a Vatikánem se posunuly k nově otevřeným archivním fondům z doby pontifikátu Pia XI. a Pia XII. Spektrum badatelských témat se rozšířilo o tematiku dějin novodobého umění a památkové péče (český podíl na obnově Palazzo Venezia v 19. století), srovnávací studium italské kmenologie atd.

Velmi úspěšně probíhaly práce na nejdůležitější, mnohasvazkové edici, tj. kritickém vydávání nunciaturních pramenů z přelomu 16. a 17. století *Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud*

imperatorem. Významně pokročila příprava dalších svazků edice nunciatur z konce 16. století (Ale-
na Pazderová) a z doby bezprostředně po bitvě na Bílé hoře (Tomáš Černušák). Naději na pokračo-
vání této ediční činnosti prací nejmladší badatelské generace dávají výsledky Zdeňky Horáčkové,
která se zaměřila na dosud opomíjenou nunciaturu G. B. Salvaga v kritických letech 1611–1612,
mimořádně významných pro další vývoj habsburské monarchie. Zasluhou doc. Tomáše Černušáka
se rozvinula mezinárodní spolupráce na srovnávacím výzkumu nunciatur v raně novověké střední
Evropě. Soustředěním na tuto problematiku se dostal ČHÚŘ na přední místo mezi římskými ústavy,
které se rovněž dlouhodobě zabývají vydáváním kritických edicí diplomatické korespondence ze
16. a 17. století.

Výsledky výzkumu v římských archivech a knihovnách se projeví ve vydání řady studií, kritick-
kých edicí vatikánských pramenů a monografií, jejichž autory jsou stipendisté ČHÚŘ pracující jed-
nak v HÚ a v dalších ústavech Akademie věd ČR, jednak na vysokých školách. Monografie a rozsáh-
lejší studie se týkají dějin vztahů mezi střední Evropou a papežstvím, církevní a speciálně řádové
historie, interpretace dějin Evropy na počátku novověku a dalších otázek starších i moderních dějin.

ČHÚŘ vydal v roce 2022 italskou publikaci *Bollettino dell'Istituto Storico Ceco di Roma* (svazek
13 v rozsahu 382 stran), která kromě souboru 13 studií přináší také 21 recenzí hodnotících nejno-
vější výsledky výzkumu jak v ČHÚŘ, tak i na jiných akademických a univerzitních pracovištích
v České republice.

Ve dnech 24. září – 7. října 2022 provedli knihovníci HÚ revizi rozrůstajícího se knižního fondu
ČHÚŘ a zároveň zkatalogizovali značnou část dosud nezkatologizovaných publikací. Na podzim
2022 se podařilo rovněž s vedením české koleje Nepomucenum uzavřít novou smlouvu o pronájmu
prostor ve III. patře koleje na léta 2023–2032.

ČHÚŘ jakožto člen Mezinárodní unie archeologických, historických a umělecko-historických
ústavů v Římě (Unione Internazionale degli Istituti di Archeologia, Storia e Storia dell'Arte in
Roma) byl v pravidelném kontaktu s vedením tohoto celosvětově největšího centra historických věd
a podílel se na jeho periodické publikaci *Annuario*.

Povědomí o činnosti a publikačních výsledcích ČHÚŘ ve veřejnosti se prosadilo natolik, že se
stává pravidlem návštěva ústavu v rámci pobytu vedoucích státních představitelů, kteří služebně
zavítají do Říma a Vatikánu. Dne 9. června 2022 navštívili ČHÚŘ premiér České republiky Petr Fi-
ala a vicepremiér Marian Jurečka; dne 29. září 2022 zavítal do ústavu ministr kultury Martin Baxa.
Členové vlády se zajímali o vědecké výsledky a perspektivy tohoto pracoviště a vyslovili mu uznání.



■ Grantové projekty

Řešená témata výzkumného záměru doplňovaly grantové projekty. Celkem pracovníci HÚ v roce 2022 řešili devatenáct grantových projektů různých typů, v nichž byl HÚ příjemcem nebo spolupříjemcem, a to: osm projektů Grantové agentury ČR (dále GA ČR), tři projekty NAKI II (Program na podporu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity, Ministerstvo kultury ČR, dále NAKI), jeden projekt VISK (Program veřejné informační služby knihoven, Ministerstvo kultury ČR, dále VISK), jeden projekt Výzkumné infrastruktury Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (LINDAT/CLARIAH-CZ), jeden projekt Technologické agentury ČR (dále TA ČR), jeden projekt Akademie věd ČR *Lumina quaeruntur*, tři mezinárodní mobilitní projekty (Mobility Plus) a jeden mezinárodní grantový projekt (poskytovatel Narodowe Centrum Nauki).

V roce 2022 se pracovníci HÚ opět účastnili vypsaných veřejných soutěží, a to zejména soutěží GA ČR, NAKI III a TA ČR (Sigma / CHIST-ERA). Podle dosud známých výsledků veřejných soutěží byly získány dva projekty GA ČR a čtyři projekty NAKI III.

GA ČR

Zadlužení panovníka a státní bankrot roku 1615 v Království českém (Hospodářské souvislosti zahájení „české války“ roku 1618)

Příjemce: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická

Řešitel: prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

Spolupříjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Spoluřešitel: Mgr. Marie Buňatová, Dr. phil.

Identifikační kód projektu: GA22-11931S

Doba trvání: 2022–2024

Hlavní navrhovatel formuloval hypotézu, která významným způsobem mění interpretaci příčin vzniku vojenského konfliktu v Čechách roku 1618. Za rozhodující podnět považuje nezvladatelné zadlužení panovnického dvora, které se projevilo vládním bankrotem (1615). Český zemský sněm odmítl garantovat vládní dluhopisy, které ztratily svou hodnotu. Mezi lety 1615–1618 probíhal vedle zápasu o zachování náboženské svobody také úporný boj o prosazení daňové reformy (1615) a o ovládnutí ekonomických zdrojů. Věřitelé z řad evropských politiků, bankéřů a generálů měli zájem na tom, aby panovník ovládl české země vojensky a byl schopen finanční závazky uhradit. Podstatou projektu je exaktní analýza dat o krizi panovnického úvěru v Čechách a o průběhu jejího řešení v letech 1615–1618. Tato data dosud vědeckými postupy zkoumána nebyla. Hlavním výstupem je obsáhlá knižní monografie, obsahující analytickou a ediční část. Vedlejšími výstupy jsou odborné studie a referáty na mezinárodních konferencích.

Basilejská univerzita a české země (1460–1630)

Příjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Řešitel: prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D.

Identifikační kód projektu: GA21-00227S

Doba trvání: 2021–2023

Projekt usiluje o systematický, dosud nerealizovaný výzkum vztahů mezi basilejskou univerzitou a českými zeměmi (1460–1630). Jeho hlavním cílem je vydání cizojazyčné syntézy, jež v souladu s aktuálními metodologickými proudy a v komparaci s podobnými zahraničními projekty zaplní zjevnou mezeru v dosavadním bádání a zároveň nabídne východisko pro další výzkumy. Díky pramenům rešeršim a analýze shromážděných bio-bibliografických údajů postihne řadu aspektů samotných studií obyvatel Čech a Moravy v Basileji (jejich sociální, geografickou, národnostní či konfesijní skladbu, vzdělanostní curricula, hmotné zázemí, sociální kontakty, další kariéry apod.), ale také souvisejících, výrazně tematicky i interdisciplinárně přesahových otázek (role studií ve Švýcarsku v utváření intelektuálních sítí či budování knihoven, v mecenátu, transferu idejí v oblasti literární činnosti apod.). Téma bude v komparativním rámci představeno také na mezinárodním grantovém workshopu i dalších konferencích.

Družstevnictví a politika za první Československé republiky

Příjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Řešitel: PhDr. Jan Slavíček, Ph.D.

Identifikační kód projektu: GA20-15238S

Doba trvání: 2020–2023

Mezioborově založený projekt se soustředí na problematiku družstev a družstevního hnutí v gravitaci politických stran. Ve druhé polovině 19. století založená instrumentalizace družstev jako součásti doktrín masových politických stran, zaměřená na zájmové připoutání jejich klientely, graduje v období meziválečném. Družstevní hnutí se stalo vážným systémovým činitelem politického rozvrstvení. Způsoby instrumentalizace, její charakter a dopady, a to jak na družstevní hnutí samotné, tak i na politické strany, jsou předmětem proponovaného výzkumu, jež zahrnuje téma v domácí odborné literatuře dosud nereflexované.

Konfesní pluralita a knižní kultura v prostředí jednoty bratrské na počátku 17. století

Příjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Řešitel: PhDr. Markéta Růčková, Ph.D.

Identifikační kód projektu: GA20-10953S

Doba trvání: 2020–2023

Interdisciplinární projekt je zaměřen na výzkum vztahu jednoty bratrské a knižní kultury v prvních dvou desetiletích 17. století. Předmětem řešení budou různé aspekty produkce a recepce náboženské literatury v jednotě bratrské. Analyzovány budou vydavatelské strategie bratrských biskupů či důvody, které rozhodovaly o volbě místa tisku jednotlivých děl: v bratrské tiskárně v Kralicích, v dílnách českých komerčních tiskařů nebo v tiskárnách spojených s evropskými protestantskými centry. Pozornost bude též věnována distribuci bratrských tisků a intelektuálním kontaktům jednoty v evropském měřítku jako faktorů, který ovlivňoval její recepci zahraniční literatury. Dochované inventáře knihoven bratrských duchovních budou komparovány s jinými dobovými knihovnami. Výsledky projektu budou shrnuty v závěrečné odborné monografii, jejíž významnou část bude tvořit edice pramenů z archivu bratrského biskupa Matouše Konečného.

Středoevropské pohoří Krkonoše 1890–1950: modernita, turistika, nacionalismus

Příjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Řešitel: doc. PhDr. Stanislav Holubec, Ph.D. et Ph.D.

Identifikační kód projektu: GA20-19459S

Doba trvání: 2020–2023

Projekt zkoumá vztahy mezi moderní horskou turistikou, ochranou přírody a nacionalistickou politikou v Krkonoších v období 1890–1950. Za použití tisku, literatury a dalších dokumentů vytvořených spolky turistů nebo ochránců přírody bude usilovat zejména: analyzovat a srovnávat procesy modernity v horách a jejich interpretaci z nacionalistické perspektivy, analyzovat vztahy mezi etnickými skupinami žijícími nebo navštěvujícími zkoumanou oblast, srovnávat historické narativy o pohoří vytvořené různými etniky, zkoumat pokusy změnit hory v „národní panství“ po roce 1918 a 1938, transformaci pohoří po roce 1945, zejména jeho „počeštění“ a modifikace historických narativů o Krkonoších jako místu paměti Čechů a odsunutých Němců.

Židé v Černé Hoře: od neviditelnosti k obci

Příjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Řešitel: František Šístek, M.A., Ph.D.

Identifikační kód projektu: GA20-02699S

Doba trvání: 2020–2023

Projekt se zaměřuje na dosud prakticky neprozkoumanou problematiku moderních dějin a současnosti židovské komunity v Černé Hoře. Bude založen na kombinaci historického (archivního) a terénního výzkumu (polostrukurované rozhovory, zúčastněné pozorování). Projekt hodlá rekonstruovat dosud „neviditelné“ dějiny židovského obyvatelstva v Černé Hoře ve 20. století (zejména 2. světová válka a socialistické období), zformování oficiální, státem uznané židovské obce po vyhlášení nezávislosti země v roce 2006 a současné narativy o minulosti a kolektivní identitě. Archivní a terénní výzkum proběhne především v Černé Hoře. Hlavní výsledek bude představovat kolektivní monografie v angličtině.

Postila Petra Chelčického

Příjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Řešitel: PhDr. Jaroslav Boubín, CSc.

Identifikační kód projektu: GA20-09518S

Doba trvání: 2020–2022

Projekt zamýšlí předložit kritickou edici a analýzu Postily Petra Chelčického. Tento zřejmě nejoriginálnější a zároveň jeden z nejpronikavějších myslitelů českého středověku vytvořil pozoruhodné dílo, jež náleží k trvalým hodnotám českého myšlení a české kultury. Svým významem však toto dílo překračuje hranice českých zemí a například kvůli svým pronikavým a ve své době neobvyklým postřehům o fungování středověké společnosti dodnes budí zájem i zahraničních odborníků. Postila přitom podává nejuplněnější souhrn myšlenek Petra Chelčického a dotýká se tak širokého spektra otázek, jaké v žádném jiném Petrově díle nenalezneme. Zároveň Postila zůstává dosud nedoceneným historickým pramenem k poznání nejrůznějších stránek života v husitských Čechách.

Česká univerzitní polonistika do roku 1939 (od polonofilství k systematickému bádání o dějinách polského jazyka a literatury)

Příjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Řešitel: doc. Mgr. Roman Baron, Ph.D.

Spolupříjemce: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta
Spoluřešitel: Mgr. Roman Madecki, Ph.D.
Spolupříjemce: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta
Spoluřešitel: Mgr. Renata Rusin Dybalska, Ph.D.
Identifikační kód projektu: GA19-09017S
Doba trvání: 2019–2022

Projekt je zaměřen na výzkum dějin české polonistiky v její univerzitní podobě až do roku 1939. Sleduje vývoj oboru od zrodu českých zájmů o polský jazyk a literaturu v době národního obrození (Dobrovský, Hanka, Šafařík, Čelakovský aj.) až do uzavření českých vysokých škol v období protektorátu Čechy a Morava. Řešitelský kolektiv se bude věnovat raným českým polonistickým zájmům, jejich motivaci a okolnostem jejich vzniku (polonofilství; slovanská vzájemnost; konstituování slavistiky) a také dosud neprovedenému kritickému hodnocení prvních odborných prací. V období od r. 1923, po založení katedry polského jazyka a literatury na Univerzitě Karlově v Praze a lektorátu polštiny na Masarykově univerzitě v Brně, se projekt zaměří na vývoj české univerzitní polonistiky, zejména v oblasti jazykovědy a literární vědy, a to v širším kontextu česko-polských vztahů. Výsledkem projektu bude originální syntéza historie oboru ve formě závěrečné monografie, studií v odborných periodikách a prezentací realizovaných bádání na historických a filologických kongresech a konferencích v ČR i zahraničí.

TA ČR

Správa území v prostoru a čase

Hlavní příjemce: České vysoké učení technické v Praze, Fakulta stavební

Řešitel: Ing. Tomáš Janata Ph.D.

Další příjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Řešitel: PhDr. Václava Horčáková

Další příjemce: Státní oblastní archiv v Praze

Řešitel: Mgr. Jiří Smitka

Program: Program na podporu aplikovaného společenského a humanitního výzkumu, experimentálního vývoje a inovací ÉTA

Identifikační kód projektu: TL03000264

Doba trvání: 2020–2023

Projekt je zaměřen na komplexní studium podkladů k evidenci vlastnických vztahů ve spojitosti se správními a administrativními jednotkami v období novověku pro historickou zemi Čechy a podrobněji v modelových územích. Metodicky je založen na kombinaci studia písemných, kartografických a ikonografických pramenů, přičemž tato problematika je studována s ohledem na vzájemné vazby vývoje vlastnictví půdy a správy území. Cílem projektu je implementace všestranně použitelného prostředí pro vyhledávání a syntézu dat o patrimoniální správě, využití krajiny a hierarchizaci správních a administrativních jednotek včetně odkazů do bibliografie k jednotlivým jednotkám, a to formou veřejné webové aplikace, která představuje základní a dosud chybějící pomůcku pro archivní a knihovní pracoviště.

Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI), poskytovatel Ministerstvo kultury ČR

Věnná města českých královen (Živá součást historického vědomí a její podpora nástroji historické geografie, virtuální reality a kyberprostoru)

Konsorcium příjemců

Příjemce – koordinátor: Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta

Řešitel: doc. Mgr. Petr Grulich, Ph.D.

Příjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Řešitel: prof. PhDr. Josef Žemlička, DrSc.

Příjemce: České vysoké učení technické v Praze, Fakulta informačních technologií

Řešitel: Ing. Jiří Chludil

Identifikační kód projektu: DG18P02OVV015

Doba trvání: 2018–2022

Města patřící v minulosti českým královnám, tzv. královská věnná města (stabilněji Hradec Králové, Chrudim, Vysoké Mýto, Polička, Jaroměř, Dvůr Králové, Trutnov, Nový Bydžov, Mělník), jsou z řady pohledů zvláštní kategorií mezi českými historickými městy. Až na Mělník tvoří specifickou geografickou enklávu na východě Čech. Instituce se začala utvářet počátkem 14. století a prošla složitým vývojem. Věnná města se stala zdrojem příjmů královen a v případě středověkého Hradce a Mělníka na čas sídlem několika z nich. De iure institut věnných měst zanikl až roku 1918. Reflexe jejich historického charisma ožily v 19. stol. během národního obrození a žijí dosud jako jedna z náplní identity těchto měst ve vztahu k ostatním městům ČR. Hlavním cílem projektu je v souladu se specifickým cílem NAKI II 1.1 aplikovaný výzkum a experimentální vývoj zaměřený na prezentaci tohoto výhradně českého dějinného fenoménu široké veřejnosti pomocí nástrojů historické geografie a vyspělé počítačové grafiky. Hlavními výstupy projektu budou členitá mobilní aplikace a webportál, jež budou sloužit jako specializovaný historický průvodce věnnými městy a jejich městskou krajinou, a specializované (rekonstrukční) mapy celé regionální enklávy i samotných měst. V případě Hradce Králové bude průvodce poskytovat možnost 3D cesty časem na bázi tzv. rozšířené virtuální reality, vč. 3D rekonstrukce již zaniklých městských areálů a ukázek dobového života. Pro Dvůr Králové, Jaroměř, Poličku a Vysoké



Webový portál projektu *Věnná města českých královen*.

Mýto vzniknou svazky *Historického atlasu měst České republiky* jako další hlavní výstupy projektu. Společně s vedlejšími výstupy bude vytvořen soubor prezentující věnná města laické i odborné veřejnosti. Zároveň podpoří zvláštní roli věnných měst v české národní a regionální identitě.

Historické vodohospodářské objekty, jejich hodnota, funkce a význam pro současnou dobu

Konsorcium příjemců

Příjemce – koordinátor: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, v. v. i.

Řešitel: Ing. Miriam Dzuráková

Příjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Řešitel: Mgr. Aleš Vyskočil, Ph.D.

Příjemce: Národní památkový ústav

Řešitel: Mgr. Michaela Ryšková

Příjemce: Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i.

Řešitel: Mgr. Marek Havlíček, Ph.D.

Příjemce: Univerzita Palackého v Olomouci

Řešitel: RNDr. Renata Pavelková, Ph.D.

Identifikační kód projektu: DG18P02OVV019

Doba trvání: 2018–2022

Záměrem projektu je přispět k poznání, systematické dokumentaci a nastavení objektivních hodnotících kritérií pro specifickou skupinu technických památek – historické vodohospodářské stavby. Hlavním cílem projektu je vytvoření metodiky jednoznačné identifikace, třídění, hodnocení z hlediska památkové péče, ochrany a obnovy historických vodohospodářských objektů, a to prostřednictvím kritérií stanovených na základě interdisciplinárního přístupu. Výsledků bude dosaženo dokumentací a analýzou vývoje těchto památek ve vybraných modelových územích s využitím historických topografických map pěti časových období a dalších archivních zdrojů, komparativní analýzou vývoje různých typů vodohospodářských objektů ve vybraných modelových územích s odlišnými přírodními i socioekonomickými podmínkami. Vytvořeny budou databáze, soubory map a metodický postup identifikace, třídění a hodnocení vodohospodářských objektů, který bude významným přínosem pro další výzkumné činnosti zahrnující dokumentaci, hodnocení, ochranu a obnovu specifického fondu kulturního dědictví. Pro posílení historického povědomí veřejnosti a propagaci tohoto typu kulturně-technického dědictví bude na konci projektu uskutečněna výstava (koncipovaná jako putovní) opatřená kritickým katalogem.

Prameny Krkonoš. Vývoj systému evidence, zpracování a prezentace pramenů k historii a kultuře Krkonoš a jeho využití ve výzkumu a edukaci

Společný projekt

Příjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Řešitel: PhDr. Jan Slavíček, Ph.D.

Další účastník projektu: Univerzita Karlova, Matematicko-fyzikální fakulta

Řešitel: PhDr. Petra Hoffmannová

Identifikační kód projektu: DG20P02OVV010

Doba trvání: 2020–2022

Krkonoše jsou oblast poznamenaná ztrátou historické a kulturní paměti v důsledku poválečné radikální politické a sociální transformace společnosti. Snahy o poznání a analýzu jejich historické a kulturní identity velmi komplikuje místní, jazyková a institucionální roztříštěnost informačních zdrojů.

Záměry projektu jsou: 1. prostřednictvím veřejné specializované databáze (tj. báze analytických metadat) zpřístupnit informační prameny o historii a kulturní paměti Krkonoš (tzv. corcontica) bez ohledu na jejich fyzické umístění, 2. přispět ke specifickému metodologickému nahlížení na regionální dějiny z perspektivy informačních pramenů a 3. analyzovat v daném čase aktuální stav výzkumu. Specializovaná databáze díky svému softwarovému řešení evidence, zpracování a prezentace na jednom místě shromáždí a analyticky popíše vybraná corcontica (včetně anotací akcentujících regionální specifika), uvede odkaz na místo jejich fyzického uložení, případně jejich dostupnost v digitální podobě. Na podkladu uvedené databáze budou realizovány hlavní výstupy projektu, tedy: 1. specializovaný software (R), umožňující efektivní vyhledávání corcontic vědcům i veřejnosti; 2. výstava s kritickým katalogem (Ekrit) seznamující veřejnost s problematikou řešenou projektem a možnostmi jeho využití; 3. tři specializované mapy (Nmap) zobrazující jednak proměny Krkonoš v období let 1918–1992, jednak uložení corcontic a jejich typologii. Mezi vedlejší výsledky bude patřit zmiňovaná specializovaná databáze (S), uspořádání interdisciplinární vědecké konference (M) s následnou kolektivní monografií (B). Projekt zásadní způsobem přispěje k poznání dějin Krkonoš v období Československa a otevře nové cesty bádání zpřístupněním informací o řadě dosud zcela roztříštěných, a tedy často prakticky téměř nedohledatelných pramenů.

Program Veřejné informační služby knihoven (VISK), poskytovatel Ministerstvo kultury ČR

Veřejné informační služby knihoven (VISK)

Podprogram: č. 9 Rozvoj Souborného katalogu CASLIN a souboru národních autorit

Příjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Řešitel: PhDr. Jaroslava Škudrnová

Identifikační kód projektu: 29977/2022 OULK-OLK

Doba trvání: březen – listopad 2022

Knihovna HÚ se v roce 2022 aktivně podílela na rozvoji souborné analytické bibliografické databáze (ANL) excerpcí vybraných odborných seriálů, a to nejen rozpisem nových čísel těch periodik, která byla dříve zpracovávána, ale též obohacením databáze o nové, dosud nikdy nezpracovávané časopisy. Katalogizátoři vytvářeli nové originální analytické bibliografické záznamy z předem dohodnutých periodik, a to jak aktuálních, tak dříve vydaných čísel tak, aby byly řady periodik excerpovaných do báze ANL kontinuální. Pravidelným měsíčním exportem bylo do báze ANL odesláno více jak 3 000 záznamů, což je po Knihovně AV ČR, v. v. i. vůbec nejvíce z celé republiky. Důraz byl především kladen na excelentní věcný popis.

Velké výzkumné infrastruktury, poskytovatel Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Digitální výzkumná infrastruktura pro jazykové technologie, umění a humanitní vědy

Akronym: LINDAT/CLARIAH-CZ

Identifikační kód projektu: LM2018101

Doba trvání: 2019–2022

Program: Projekty velkých infrastruktur pro VaVaI

Hlavní příjemce: Matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy

Partnerské instituce: Filosofický ústav AV ČR, v. v. i.; Historický ústav AV ČR, v. v. i. (řešitelka za HÚ: PhDr. Václava Horčáková); Knihovna AV ČR, v. v. i.; Moravská zemská knihovna v Brně; Ná-

rodní filmový archiv; Národní galerie v Praze; Národní knihovna České republiky; Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.; Filozofická fakulta Masarykovy univerzity; Fakulta informatiky Masarykovy univerzity; Filozofická fakulta Univerzity Karlovy; Fakulta aplikovaných věd Západočeské univerzity v Plzni

Infrastruktura LINDAT/CLARIAH-CZ vznikla sloučením výzkumných infrastruktur LINDAT/CLARIN a DARIAH-CZ a je společným, distribuovaným národním uzlem České republiky v evropských výzkumných infrastrukturách CLARIN ERIC (Common Language Resources and Technology Infrastructure) a DARIAH ERIC (Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities). Tato výzkumná infrastruktura si klade za cíl zpřístupnit digitalizované zdroje z jedenácti předních národních kulturních, paměťových či vzdělávacích institucí, zahrnující obory jazykovědy, historie, archeologie, historické bibliografie, filosofie, vědy o kultuře, historie umění, filmové kultury, vizuálních umění, muzikologie, historie hudby, etnologie a folklóru.

Motto: Otevřený přístup k jazykovým a dalším datům a službám pro podporu výzkumu v digitálních humanitních a společenských vědách.

Lumina quaeruntur, poskytovatel Akademie věd ČR

Migrace a mobilita v pražské židovské obci na přechodu od středověku k ranému novověku

Příjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Řešitel: Mgr. Marie Buňatová, Dr. phil.

Projekt: Lumina quaeruntur

Identifikační kód projektu: LQ300151901

Doba trvání: 2019–2024

Projekt se soustředí na zmapování migračních procesů, které židovskou komunitu v Praze zasáhly na přechodu od středověku k ranému novověku. Hlavním cílem je popsat tyto procesy a současně osvětlit jakým způsobem a do jaké míry se podílely na vytváření a proměnách pražské židovské obce v období od nástupu vlády Vladislava Jagellonského do přelomu 16. a 17. století. Výzkum bude zaměřen na migraci vnitřní (tj. z českých zemí), na přistěhovalectví Židů do Prahy ze zahraničí (z německých zemí, Itálie aj.), ale i na odchody pražských Židů do ciziny v souvislosti s několika vlnami vyhnání během 16. století. Sledovány budou širší společensko-politické souvislosti těchto migrací (identifikace příčin, míra stability právního prostředí atp.), stejně jako jejich vliv na pražskou židovskou obec a její politicko-správní, demografický, sociokulturní, náboženský i ekonomický vývoj. Cílem projektu je komplexní uchopení daného tématu, které bude prezentováno na řadě konferencí, a výstupy v podobě odborných studií, sborníku z konference a závěrečné kolektivní monografie.

Mezinárodní mobilitní projekty (Mobility Plus), poskytovatel Akademie věd ČR

Czech-Polish relations and historical consciousness in the 19th and 20th centuries

Příjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Řešitel: doc. PhDr. Jiří Friedl, Ph.D.

Zahraniční partner: dr. Bartosz Kaliski; Instytut Historii PAN, Polsko

Identifikační kód projektu: PAN-20-09

Doba trvání: 2020–2022

Polish and Czech Memory cultures concerning the Great War

Příjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Řešitel: PhDr. Vojtěch Kessler, Ph.D.

Zahraniční partner: dr. Karolina Ćwiek-Rogalska; Instytut Sławistyki PAN, Polsko

Identifikační kód projektu: PAN-20-01

Doba trvání: 2020–2022 (2023) – projekt prodloužen kvůli pandemii Covidu-19

Czechoslovak–Hungarian diplomatic and political relations and the situation of the Hungarian minority in Czechoslovakia between 1918–1939. National and minority conflicts between the powers ratio of the great powers

Příjemce: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Řešitel: PhDr. Eva Irmanová, CSc.

Zahraniční partner: dr. István Janek, Ph.D.; MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont –

Történettudományi Intézet, Maďarsko

Identifikační kód projektu: MTA-19-09

Doba trvání: 2019–2021 (2023) – projekt prodloužen kvůli pandemii Covidu-19

Mezinárodní grantový projekt, poskytovatel Narodowe Centrum Nauki

The geopolitical character of the post-Tridentine apostolic nunciatures (1562–1605) – a prosopographical and comparative study

Příjemce: Uniwersytet Śląski w Katowicach

Řešitel: dr. Dorota Magdalena Gregorowicz, Uniwersytet Śląski w Katowicach

Spolupracující organizace: Historický ústav AV ČR, v. v. i.; Università degli Studi di Trento

Členové týmu: prof. dr. Paolo Carta, Università degli Studi di Trento; doc. PhDr. Tomáš Černušák, Ph.D., Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Cíl: Srovnávací prosopografie papežských nunciů činných v letech 1562–1605

Doba trvání: 2021–2024

Projekt se skládá ze dvou hlavních částí: prosopografické studie papežských nunciů následované geopolitickou analýzou činnosti papežských diplomatických misí v letech 1562–1605 v komparativní perspektivě. Obě části spolu souvisí, hlavním cílem projektu je prozkoumat, zda (a pokud ano, tak jak) ovlivňovala personální politika diplomatické, politické a náboženské aktivity Papežského stolce v sledovaném období.

■ Strategie AV21



Špičkový výzkum ve veřejném zájmu

HÚ se významným způsobem podílí na řešení projektů v rámci *Strategie AV21: Špičkový výzkum ve veřejném zájmu*.²² V roce 2022 participovali pracovníci HÚ na odborných tématech v rámci programů *Anatomie evropské společnosti. Historie, tradice, kultura, identita; Město jako laboratoř změny. Stavby, kulturní dědictví a prostředí pro bezpečný a hodnotný život; Odolná společnost pro 21. století. Potenciály krize a efektivní transformace*. Výstupy tvořily zejména monografie k aktuálním společensko-historickým tématům, výstavy nebo vývoj nových metod a aplikací pro záchranu historických pramenů a jejich další zpracování a zpřístupnění odborné i laické veřejnosti. Základní souhrn realizovaných projektů uvádíme v následujícím přehledu.

Program Anatomie evropské společnosti. Historie, tradice, kultura, identita

1) *Prostorové dimenze evropské raně novověké diplomacie*

garant: doc. PhDr. Tomáš Černušák, Ph.D.

2) *Evropská krajina jako interakce mezi přírodou a společností*

garanti: PhDr. Robert Šimůnek, Ph.D., DSc.; PhDr. Eva Doležalová, Ph.D.

3) *Česko-slovenské vztahy v kontextu středoevropských moderních dějin*

garant: PhDr. Zdeněk Doskočil, Ph.D.

4) *Udržitelná společnost na cestě k pokroku*

garant: doc. PhDr. Dana Dvořáčková-Malá, Ph.D.

5) *Moderní společnost střední Evropy jako historicko-politický a existenciální fenomén*

garant: prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc.

6) *Kontrafaktualismus v prehistorii a historii. Legitimní metodologie, nebo nástroj manipulace?*

garant: PhDr. Jan Květina, Ph.D.

7) *Dědictví revoluce*

garant: doc. PhDr. Magdaléna Pokorná, CSc.

8) *Rodová pohřebiště v Čechách v pozdním středověku a raném novověku. Regionalismus, interregionalismus a internacionalismus*

garant: PhDr. Robert Šimůnek, Ph.D., DSc.

9) *Bosna a Hercegovina: postkonfliktní a postkoloniální dědictví evropského státu*

garant: František Šístek, M.A., Ph.D.

10) *Učenecká korespondence, obraz spojené Evropy, ale i rozdělené společnosti*
garant: Mgr. Kateřina Bobková-Valentová, Ph.D.

11) *Rusko, reforma, transformace a svět*
garanti: doc. PhDr. Radomír Vlček, CSc.; PhDr. Emil Voráček, DrSc.

12) *Úřednická šlechta. Byrokratické elity v éře Rakouského císařství*
garant: prof. PhDr. Jan Županič, Ph.D.

Program Město jako laboratoř změny. Stavby, kulturní dědictví a prostředí pro bezpečný a hodnotný život

1) *Průzkum povrchových úprav knihovního nábytku v premonstrátské kanonii v Nové Říši jako dílčího nástroje v historickém bádání a památkové péči*
garant: Mgr. Kateřina Bobková-Valentová, Ph.D.

2) *Katastrofy a jak o nich bádát: webová prezentace a databáze „Rybníky jako potenciální nebezpečí“*
garanti: PhDr. Jaroslava Škudrnová; Ing. Mgr. Michal Vokurka

Program Odolná společnost pro 21. století. Potenciály krize a efektivní transformace

1) *První světová instituce pro obranu míru v měnícím se světě let 1920–1946, její úspěchy a neúspěchy*
garant: PhDr. Emil Voráček, DrSc.

2) *Raný novověk online: digitální podpora historického vzdělávání*
garanti: PhDr. Jiří Hrbek, Ph.D.; PhDr. Jan Květina, Ph.D.

3) *Prožívání krizí v minulosti nebo krize v prožívání minulosti? Reflexe krizových událostí v pramenech dějin všedního dne v kontextu soudobých výzev*
garant: PhDr. Vojtěch Kessler, Ph.D.

4) *Festlichkeiten in Zeiten des Krieges. Öffentliche Zeremonien und Rituale in mitteleuropäischen Städten 1618 bis 1650*
garant: prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D.

■ Konference, semináře, kolokvia, workshopy

Pracovníci HÚ v roce 2022 aktivně prezentovali výsledky výzkumu na významných mezinárodních kongresech a konferencích nejen v České republice, ale také v zahraničí. HÚ uspořádal nebo spolupřádal devatenáct mezinárodních konferencí, konferenčních panelů, workshopů a setkání v součinnosti se zahraničními i domácími institucemi a podílel se na několika dalších rozpracovaných mezinárodních projektech. I v roce 2022 byly konání a podoba některých vědeckých akcí ovlivněny pandemií Covidu-19, některá zasedání se proto uskutečnila v hybridní či výhradně v online podobě. Uskutečnily se také některé z konferencí odložených kvůli pandemickým restrikcím.

Přehled organizovaných konferencí / akcí s mezinárodní účastí v roce 2022

Název: *Družstva, družstevní elity a politika ve střední Evropě 2. poloviny 19. a první poloviny 20. století.*

Datum a místo konání: 28.–29. 4. 2022; Praha.

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR, v. v. i.; Národní zemědělské muzeum, s. p. o.

Název: 18. historickogeografická konference *Krajinami proti času.*

Datum a místo konání: 18. 5. 2022; Praha.

Pořadatelé: Výzkumné centrum historické geografie (Historický ústav AV ČR, v. v. i. a Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy); Komise pro historickou geografii; Sekce historické geografie a environmentálních dějin České geografické společnosti.

Název: *Student Migration, Scholarly Networks and Book Culture. Basel and the Swiss Academies in their Relations to (East)Central Europe 15th–17th centuries.*

Datum a místo konání: 14.–15. 6. 2022; Praha.

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR, v. v. i.; Universität Bern; Universität Potsdam; Ústav dějin Univerzity Karlovy a archiv Univerzity Karlovy.

Název: *Pedagogizace v utváření osobní / kolektivní identity a v procesech profesionalizace – role vzdělávání, pedagogiky, osvěty a sociálně pedagogické péče.*

Datum a místo konání: 23.–24. 6. 2022; Praha.

Pořadatelé: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze; Univerzita Karlova; Historický ústav AV ČR, v. v. i. (Centrum pro dějiny vzdělanosti); Technická univerzita v Liberci; Masarykova univerzita; Helmut Schmidt Universität; Technische Universität Dresden; Università di Foggia.

Název: *Festlichkeiten in Zeiten des Krieges: Öffentliche Zeremonien und Rituale in mitteleuropäischen Städten 1618 bis 1650.*

Datum a místo konání: 30. 6. – 1. 7. 2022; Altdorf u Norimberka.

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR, v. v. i.; Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg; město Altdorf u Norimberka.

Název: *Česko-slovenské vztahy / Slovensko-české vztahy: Místa paměti na druhou světovou válku a jejich proměna.*

Datum a místo konání: 15.–17. 8. 2022; Liberec.

Pořadatelé: Katedra historie Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci; Historický ústav AV ČR, v. v. i.; Ústav pro studium totalitních režimů; Vzdělávací nadace Jana Husa; Vojenský historický ústav Bratislava.

Název: *XXIII. mezinárodní kongres historických věd v Poznani.*

Datum a místo konání: 21.–27. 8. 2022; Poznaň.

Pořadatel: International Committee of Historical Sciences (pracovníci HÚ jako (spolu)organizátoři sekcí a panelů: Kulatý stůl (RT20e): *The Woman and Global Migration*).

Název: *12. sjezd českých historiků. Profesionální setkání historiček a historiků České republiky.*

Datum a místo konání: 20.–22. 9. 2022; Ústí nad Labem.

Pořadatelé: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem; Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem; Sdružení historiků České republiky (Historický klub 1872) – (pracovníci HÚ jako svolavatelé hlavních zasedání a volných kongresových panelů).

Název: *Fenomén primátor. Osobnosti v čele měst v 19. a 20. století.*

Datum a místo konání: 4.–5. 10. 2022; Praha.

Pořadatelé: Archiv hlavního města Prahy; Historický ústav AV ČR, v. v. i.; Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy; Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem; Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie.



FAU Friedrich-Alexander-Universität
Erlangen-Nürnberg

INSTITUTE OF HISTORY
Czech Academy of Sciences

STADT ALTDORF
b. Nürnberg

Festlichkeiten in Zeiten des Krieges

Öffentliche Zeremonien und Rituale
in mitteleuropäischen Städten 1618 bis 1650

30. Juni – 1. Juli 2022

KULTURTRUFE, BAUDERGRABEN 1, ALTDORF BEI NÜRNBERG

Název: *Researching (in) the Carpathians. Science and Politics in the Carpathians, ca. 1848–1939.*

Datum a místo konání: 13.–14. 10. 2022; Praha.

Pořadatelé: Etnologický ústav AV ČR, v. v. i.; Historický ústav AV ČR, v. v. i.; Slovanský ústav AV ČR, v. v. i.

Název: *Bodenreformen im Mitteleuropa.*

Datum a místo konání: 19. 10. 2022; Praha.

Pořadatel: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Název: *Česko-slovenské dějiny ve výuce.*

Datum a místo konání: 19. 10. 2022; Praha.

Pořadatelé: Česko-slovenská komise historiků; Muzeum města Prahy; Historický ústav AV ČR, v. v. i.; Katedra historie Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci.

Název: *Věnná města českých královen.*

Datum a místo konání: 19. 10. 2022; Hradec Králové.

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR, v. v. i.; Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové.

Název: *Dějiny ve veřejném prostoru III. Globální paměť.*

Datum a místo konání: 20.–21. 10. 2022; Praha.

Pořadatelé: Ústav pro studium totalitních režimů; Filozofická fakulta Univerzity Karlovy; Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy; Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem; Historický ústav AV ČR, v. v. i.; spolek Antikomplex.

Název: *The League of Nations: The First Global Peacekeeping Organization in the Changing World – Interdependencies and Reflexions.*

Datum a místo konání: 3.–4. 11. 2022; Praha.

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR, v. v. i.; Ústav světových dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy; Institut für Osteuropäische Geschichte Universität Wien; Národní archiv; Ministerstvo zahraničních věcí ČR.

Název: *Východní Evropa včera a dnes: aktuální výzvy, otázky a úkoly českých bádání o dějinách a kultuře východní Evropy.*

Datum a místo konání: 9. 11. 2022; Brno.

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR, v. v. i. (Výzkumné centrum dějin a kultury východní Evropy); Slovanský ústav AV ČR, v. v. i.; Historický ústav Filozofické fakulty Masarykovy univerzity; Ústav historických věd Filozofické fakulty Univerzity Pardubice; Ústav východoevropských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy; Česká společnost pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia, z. s.

Název: *Tisíc a padesát let pražského biskupství.*

Datum a místo konání: 9.–11. 11. 2022; Praha; online, Zoom.

Pořadatelé: Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa; Archeologický ústav AV ČR, v. v. i.; Filozofický ústav AV ČR, v. v. i.; Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Název: *Bosnia and Herzegovina: Post-Colonial and Post-Conflict Heritage of a European State.*

Datum a místo konání: 10. 11. 2022; Praha.

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR, v. v. i.; Filozofický ústav AV ČR, v. v. i.; Prague Security Studies Institute.

Název: *Catholic Experiences and Educational Realities. Jesuit Student Cultures and Academic Routines in Central and East-Central Europe from the 16th to the 18th Century / Katholische Erfahrungsräume und Bildungswirklichkeiten. Jesuitische Studentenkulturen und akademisches Alltag in Mittel- und Ostmitteleuropa vom 16. bis 18. Jahrhundert.*

Datum a místo konání: 29.–30. 11. 2022; Praha.

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR, v. v. i.; Ústav dějin Univerzity Karlovy a archiv Univerzity Karlovy; Professur Allgemeine Geschichte der Frühen Neuzeit, Universität Potsdam.



u^b
UNIVERSITÄT
BERN

Universität
Potsdam

INSTITUTE OF HISTORY
Czech Academy of Sciences

GDV
GEMEINSCHAFT
PRO DĚJINY
VZDĚLÁNOSTI

GAČR
GEMEINSCHAFT
FÜR ANTIKVE
FORSCHUNG

**Student Migration,
Scholarly Networks and Book Culture**
Basel and the Swiss Academies
in their Relations to (East)Central Europe
15th-17th centuries

**Studentenmigration,
Gelehrtennetzwerke und Buchkultur**
Basel und die Schweizer Hohen Schulen
in ihren Bezügen zu (Ost)Mitteleuropa
im 15. bis 17. Jahrhundert

UNIVERSITY OF BERN – UNIVERSITY OF POTSDAM –
INSTITUTE OF HISTORY OF THE CZECH ACADEMY OF SCIENCES
(CENTRE FOR THE HISTORY OF EDUCATION) –
INSTITUTE OF HISTORY AND ARCHIVE OF CHARLES UNIVERSITY

Prague, 14.–15. 6. 2022

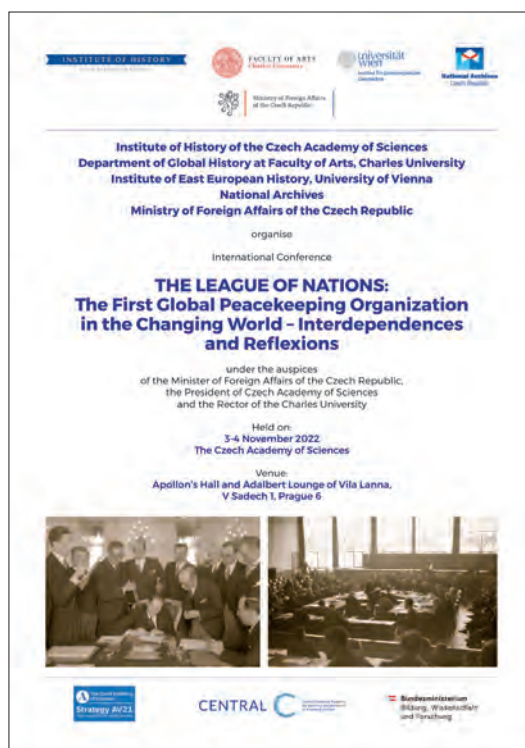


Fenomén primátor
Osobnosti v čele měst
v 19. a 20. století

**Das Phänomen
des Primators –
Oberbürgermeisters**
Persönlichkeiten an der Spitze
der Städte im 19. und
20. Jahrhundert

4. a 5. října
4. und 5. Oktober
2022

Rezidence primátora
Residenz des Primators
Mariánské náměstí 1
Praha 1



INSTITUTE OF HISTORY
FACULTY OF ARTS
UNIVERSITÄT
WIEN
NATIONAL ARCHIVES
Ministry of Foreign Affairs
of the Czech Republic

Institute of History of the Czech Academy of Sciences
Department of Global History at Faculty of Arts, Charles University
Institute of East European History, University of Vienna
National Archives
Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic

organise
International Conference

**THE LEAGUE OF NATIONS:
The First Global Peacekeeping Organization
in the Changing World - Interdependences
and Reflexions**

under the auspices
of the Minister of Foreign Affairs of the Czech Republic,
the President of Czech Academy of Sciences
and the Rector of the Charles University

Held on:
3-4 November 2022
The Czech Academy of Sciences

Venue:
Apollon's Hall and Adalbert Lounge of Vila Lanna,
V Sadech 1, Prague 6

Strategy AV21
CENTRAL
Bundesministerium
für Bildung, Wissenschaft
und Forschung

Další konference / akce organizované HÚ v roce 2022

Název: *Círky v období normalizace (Církevněhistorické kolokvium).*

Datum a místo konání: 1. 4. 2022; online, Zoom.

Pořadatelé: Výzkumné centrum pro církevní a náboženské dějiny; Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Název: *Kritické aspekty vývoje osídlení (13.–18. století).*

Datum a místo konání: 20. 10. 2022; Praha.

Pořadatel: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Název: *Správa území v prostoru a čase od Berní ruly po Palackého (pol. 17. – pol. 19. stol. v Čechách).*

Datum a místo konání: 21. 10. 2022; Praha.

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR, v. v. i.; Fakulta stavební ČVUT v Praze.

Název: *Rodová pohřebiště v Čechách, možnosti a metody jejich výzkumu a prezentace.*

Datum a místo konání: 26.–27. 10. 2022, Praha.

Pořadatelé: Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i.; Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Název: *Setkání uživatelů knihovnických systémů firmy KP-SYS.*

Datum a místo konání: 9. 11. 2022, Praha.

Pořadatelé: firma KP-SYS; Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Rodová pohřebiště v Čechách, možnosti a metody jejich výzkumu a prezentace



26.–27. října 2022
Akademické konferenční centrum
Husova 4a, Praha 1 – Staré Město

Název: *Učenecká korespondence a praxe vícejazyčnosti. Mezi republikou učenců a počátky moderní národní společnosti.*

Datum a místo konání: 24. 11. 2022, Praha.

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR, v. v. i.; Filosofický ústav AV ČR, v. v. i.; Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.

Název: *Byrokratické elity v éře Rakouského císařství.*

Datum a místo konání: 6. 12. 2022; Praha (stream + videozáznam).

Pořadatel: Historický ústav AV ČR, v. v. i.

UČENECKÁ KORESPONDENCE A PRAXE VÍCEJAZYČNOSTI MEZI REPUBLIKOU UČENCŮ A POČÁTKY MODERNÍ NÁRODNÍ SPOLEČNOSTI



24. listopadu 2022

Akademické konferenční centrum
Husova 4a / Jilská 1, 110 00 Praha 1

Pořádají: Filosofický ústav AV ČR / Historický ústav AV ČR / Ústav pro českou literaturu AV ČR

Kontakty: Vladimír Urbánek (urbane@flu.cas.cz)

Marta Vaculínová (vaculinova@ies.cas.cz)

Václav Petrbok (petrbok@ucl.cas.cz)



Oddělení biobibliografických studií a knihovna

■ Knihovna

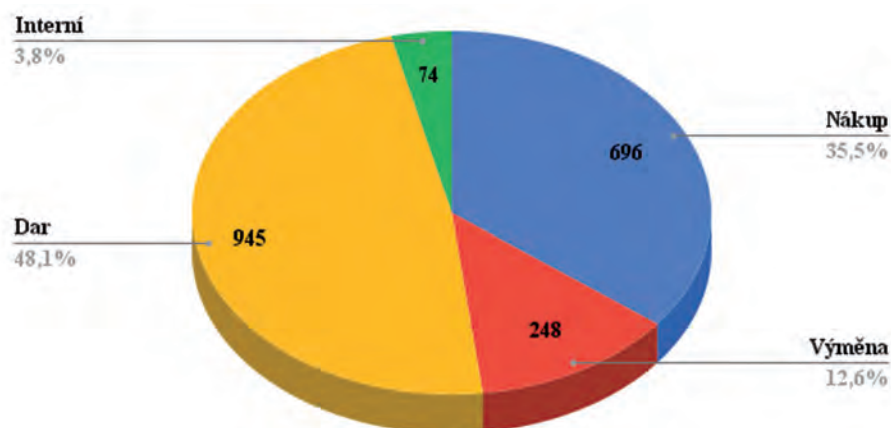
Rok 2022 byl pro knihovnu HÚ v mnohém výjimečný a přelomový. Nejen že jsme se po dvou letech nejrůznějších omezení opět vrátili k běžnému provozu, ale také jsme se ve druhé polovině roku stali součástí nového servisního oddělení spolu s bývalým Oddělením historické bibliografie a Oddělením biografických studií. Ačkoli tato reorganizace otevřela cestu větší spolupráci a přiblížila knihovnu době, kdy byla součástí střediska vědeckých informací, na samotný chod knihovny zatím větší vliv neměla. Nadále jsme si uhájili výjimečnou pozici mezi oborovými knihovnami Akademie věd ČR (a to jak fondem čítajícím téměř 300 000 svazků, tak i mírou zapojení do tvorby článkové databáze ANL) a pokračovali ve zlepšování knihovnických služeb i naší knihovnické a informační odbornosti.

Knihovní fond a služby čtenářům

Přes všechny spekulace týkající se změny knihovního systému jsme v polovině roku přešli na novou verzi KS ALEPH 23, která proběhla bez větších obtíží. V listopadu se ovšem uskutečnila schůzka knihoven ústavů Akademie věd ČR, na níž bylo oficiálně oznámeno zapojení do projektu CARDS, jehož výsledkem by měl být přechod na nový knihovní systém do roku 2028. Příprava na tuto zásadní změnu s sebou již koncem roku přinesla zvýšené nároky na optimalizaci záznamů i sjednocení katalogizační praxe.

Stejně jako v předchozích letech knihovní fond nabýval nejen pravidelnými akvizičními a grantovými nákupy, ale také výměnami a četnými dary. I přes výše zmíněná omezení a přípravu na řádnou revizi v následujícím roce se podařilo do *Souborného katalogu ČR* odeslat téměř 2 000 záznamů. Kromě 1 963 monografií jsme odebrali také 327 titulů periodik, zaevidovali přibližně 4 000 výpůjček, vyřídili přes 400 žádostí o meziknihovní výpůjčky a odpovídali na četné badatelské dotazy, které se od dob Covidu-19 staly běžnou součástí naší knihovní praxe.

Díky dobrým vztahům s řadou univerzitních, muzejních i archivních knihoven jsme získali možnost přednostního výběru ze seznamu vyřazených a duplicitních jednotek. Probrat se mnohdy



Doplňování knihovního fondu v roce 2022.

několikatisícovými seznamy knih sice bylo časově náročné, avšak ve výsledku jsme fond doplnili o řadu unikátních titulů a zkompletovali některé řady časopisů. Na oplátku jsme spřáteleným knihovnám rozeslali vlastní nabídkové seznamy duplicitních knih a v květnu uspořádali již tradiční burzu knih z darů zaměstnanců.

Druhou polovinu roku pak zásadním způsobem ovlivnila příprava na řádnou revizi knihovního fondu uloženou zákonem. Po 15 letech bude potřeba zrevidovat nejen všechny aktivní výpůjčky, ale i celý knihovní fond. V návaznosti na tuto povinnost jsme opravovali přírůstkové seznamy a především podrobili revizi knihovní fond ČHÚŘ, v němž jsme také opravili lokace knih a dokončili katalogizaci neevidovaných jednotek. Zároveň bylo možné prezentovat ČHÚŘ ministru kultury Martinu Baxovi.

Národní článková databáze

Také v roce 2022 jsme obdrželi dotaci v rámci programu VISK 9/I, v jehož rámci jsme excerpovali články z vybraných odborných historických periodik a odesílali je do *Národní článkové databáze ANL*. Po dohodě s koordinátorem obdržel každý zaměstnanec knihovny několik titulů, které rozepsal podle bibliografických standardů stanovených Národní knihovnou ČR se zvláštním důrazem na věcný popis, jehož vysokou kvalitu jsme jako odborná vědecká knihovna schopni garantovat. Data byla odesílána v pravidelných měsíčních intervalech a do konce roku bylo takto exportováno více jak 3 000 záznamů, což představuje po Knihovně AV ČR, v. v. i. vůbec největší roční příspěvek. Konec roku tak byl nejen ve znamení závěrečných zpráv, ale také podávání žádosti nové.

Knižní veletrhy

Po uvolnění všech epidemiologických opatření se v letošním roce opět konaly všechny knižní veletrhy bez omezení. Na začátku června v provizorních podmínkách (ještě na začátku roku avizované Křížikovy pavilony totiž nakonec nebyly včas dokončeny, a tak se většina vystavovatelů musela spokojit s nepříliš komfortními podmínkami ve stanech) proběhl *Svět knihy 2022*. Poprvé jsme knihy předvedly ve větším a reprezentativnějším stánku a hlad po knihách se nakonec odrazil v celkových prodejkách i přes nevýhodné výstavní místo. Návštěvníky přilákal i doprovodný kulturní program. Kolektiv autorů v čele s dr. Václavou Kofránkovou a prof. Milanem Hlavačkou promluvil o zajímavém počínu *Místa paměti v procesu formování moderního českého národa*, na stánku pak hned první veletržní den podepisoval knihu *Mikrosvěty jihočeského venkova: Bošilec 1600–1750* prof. Jaroslav Čechura.

Po krátké letní pauze nás již čekal nabitý knižní podzim. V září jsme prezentovali ústavní knižní produkci na *12. sjezdu českých historiků* v Ústí nad Labem a hned tři týdny poté jsme se již chystali do Havlíčkova Brodu. Dvoudenní *Podzimní knižní veletrh* se již během prvního dne zařadil mezi nejúspěšnější veletrhy roku 2022, v sobotu jsme pak ještě pro návštěvníky připravili dvě autorská čtení. Dr. Jiří Just přednášel o knižní kultuře jednoty bratrské a uvedl knižní novinku *In monte Oliveti. Litomyšl a knižní kultura jednoty bratrské v 16. století*, pozornost upoutala i kniha *Za Reinharda Heydricha. Po Reinhardu Heydrichovi*, kterou představil doc. Jan Němeček.

Kvůli revizi římské knihovny jsme v roce 2022 museli vynechat veletrh v Hradci Králové. Za to jsme se zúčastnili pardubického veletrhu *Zámek plný knih*, kde se poprvé podařilo také v rámci doprovodného programu získat prostor pro naše autory prezentující zajímavé knižní tituly. Ing. Mgr. Michal Vokurka hovořil o své knize *Barokní krajina tvorba na sasko-lauenburských panstvích 1635–1740* a publikaci *Věnná města českých královen*, prof. Milan Hlavačka pak o novince *Lanna et Lanna. Rodina a podnikání*.



Nový stánek
na Světě knihy 2022.



Autogramiáda prof. Jaroslava Čechury na Světě knihy 2022.



Na 32. podzimním knižním veletrhu v Havlíčkově Brodě nám pomohla i kolegyně Jana Králová z Brna.



Prof. Milan Hlavačka představuje knihu *Lanna et Lanna. Rodina a podnikání* na veletrhu *Zámek plný knih* v Pardubicích.

Prezentace knihovny

Péče o vzdělávání nejen vlastní, ale zvláště pak svých čtenářů je základním posláním každého knihovníka, a tak jsme v průběhu roku ve studovně několikrát přivítali studenty a stážisty. V rámci seznámení s knihovnou jsme kladli důraz právě na zvyšování jak počítačové, tak mediální gramotnosti, nejen v současné době klíčové dovednosti.

Několikrát odsunutá komentovaná prohlídka výstavy ke stoletému výročí s názvem *Sto let* se po loňském přesunu do online prostoru uskutečnila konečně i fyzicky v rámci *Dne otevřených dveří* v úterý 1. listopadu 2022. Zájemce nejen minulou, ale i současnou knihovnou provedli dr. Jaroslava Škudrnová, Mgr. Marta Kistanová a Mgr. Vojtěch Drašnar. Povědomí o významu naší knihovny při formování HÚ i moderní historické vědy pak připomněl článek otištěný ve sborníku *Vita trans historiam*, který konečně spatřil světlo světa ve druhé polovině roku. V létě si pak nejen knihovna, ale i knihovníci zahráli v krátkém filmu o HÚ připravovaném ve spolupráci se Střediskem společných činností AV ČR, v. v. i.



Odborná činnost

Význam digitalizace a elektronických informačních zdrojů rezonuje ve vědě nejen díky covidovým rokům stále intenzivněji. Potřeba akvizice elektronických knih a periodik, jejichž tištěné verze v poslední době zanikají nebývalou rychlostí, ovšem klade na knihovny nové nároky a situace je o to těžší, že v našem prostředí doposud chybí dostatek příkladů dobré praxe. V rámci přípravy a zajištění funkčního zázemí pro nové druhy dokumentů jsme tak v roce 2022 absolvovali několik školení na elektronické zdroje, data management a digitální repozitáře, připojili se k platformě EBSCO ECM, aktualizovali seznam dostupných e-zdrojů, stanovili postup při evidenci elektronických knih a přešli na autentifikaci skrze EduID.

V září jsme se v Národní knihovně ČR zapojili do mezinárodního setkání GLAMWiki zaměřeného na legislativu a praxi sdílení metadat mezi paměťovými institucemi. Na národní úrovni pak tato diskuze proběhla v rámci setkání *Souborného katalogu ČR* na konci listopadu a poukázala na nedoceněný význam knihoven jako producentů obrovského množství strukturovaných a optimalizovaných dat.

V prosinci jsme se pak aktivně zapojili do přípravy projektu TA ČR Sigma, jehož cílem je vývoj počítačové hry zaměřené na rozvoj občanské a informační gramotnosti. Bude-li projekt podpořen, předpokládá se, že kromě škol budou právě knihovny nízkoprahovým prostředím, jež by mělo pomoci jak s šířením, tak i metodickou podporou projektu.

■ Bibliografie dějin českých zemí

V roce 2022 se tým věnoval vytváření infrastruktury pro poskytování rešeršních a databázových služeb pro vědce, studenty i další uživatele. V první řadě to byla tvorba databáze průběžné (registrující) i retrospektivní bibliografie.²³ Databáze *Bibliografie dějin českých zemí* (dále *BDČZ*) v současnosti obsahuje více než 500 000 záznamů. Databáze metadat je obohacována odkazy na plné texty ve vlastní digitální knihovně i na volně dostupné plné texty v zahraničních digitálních knihovnách.

V roce 2019 se *BDČZ* stala součástí *Digitální výzkumné infrastruktury pro jazykové technologie, umění a humanitní vědy* (LINDAT/CLARIAH-CZ). Tato výzkumná infrastruktura si klade za cíl zpřístupnit digitalizované zdroje z jedenácti předních národních kulturních, paměťových či vzdělávacích institucí, zahrnující různé společenskovední obory. Projekt infrastruktury řídí Univerzita Karlova. V roce 2022 skončila čtyřletá etapa projektu (projekt č. LM2018101), na kterou navazuje projekt č. LM2023062 pro léta 2023–2026. Výsledky projektu jsou prezentovány na webu infrastruktury.²⁴ Podíl bibliografického týmu na úspěšném řešení projektu byl prezentován 21. října 2022 na mezinárodním *XXIV. kolokviu českých, moravských a slovenských bibliografů* (Věra Hanelová, *Vizualizace záznamů v Bibliografii dějin českých zemí*) a 9. listopadu 2022 na *Setkání uživatelů knihovnických systémů firmy KP-SYS* v HÚ, které se již stalo každoroční tradicí.



Setkání uživatelů knihovnických systémů firmy KP-SYS 9. listopadu 2022.



Návštěva studentů Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v HÚ.

Bibliografický tým zpřístupňuje ve formě bibliografických záznamů s připojenými plnými texty hesla *Akademické encyklopedie* v rámci portálu *Akademické encyklopedie českých dějin*²⁵ a *Souborného katalogu Bibliografie české a slovenské historiografie*.²⁶ Encyklopedická hesla jsou zveřejňována v režimu otevřeného přístupu, v roce 2022 byl uživatelům zpřístupněn čtvrtý svazek *Akademické encyklopedie českých dějin* (D–G). V rámci *Souborného katalogu* tým historické bibliografie zpřístupňuje též *Databázi dějin všedního dne* Oddělení moderních kulturních a sociálních dějin HÚ a databáze spolupracujících institucí *Bibliografii dějin Slovenska Historického ústavu SAV* a *Bibliografii českého archivnictví Národního archivu*.

Od roku 2020 řeší bibliografický tým projekt TA ČR *Správa území v prostoru a čase* (TL03000264, 2020–2023, hlavní řešitel České vysoké učení technické v Praze, spoluřešitel HÚ). Cílem projektu je implementace všestranně použitelného prostředí pro vyhledávání a syntézu dat o patrimoniální správě, využití krajiny a hierarchizaci správních a administrativních jednotek včetně odkazů do bibliografie k jednotlivým jednotkám, a to formou veřejné webové aplikace, která představuje základní a dosud chybějící pomůcku pro archivní a knihovní pracoviště. Projekt byl prezentován 21. října 2022 na workshopu *Správa území v prostoru a čase od Berní ruly po Palackého (pol. 17. – pol. 19. stol. v Čechách)*, který uspořádal tým BDČZ.

BDČZ se v roce 2022 plně zapojila do portálu *Knihovny.cz*.²⁷ Portál poskytuje jednotný přístup ke službám českých a moravských knihoven. Dne 25. listopadu 2022 se konala v Praze ve Fyzikálním ústavu AV ČR studentská vědecká konference *Otevřená věda*. Konference se zúčastnili stážisté Oddělení biobibliografických studií a knihovny HÚ Lada Chorovská, Ondřej Nováček a Lucie Martináková. Lada Chorovská získala cenu poroty za příspěvek *Bibliografie je kompas v moři knih*.

■ Biografický slovník českých zemí

Tým biografického slovníku pokračoval v přípravách a vydávání dalších dílů mnohasvazkového národního univerzálního *Biografického slovníku českých zemí* (dále BSCŽ). Tento dlouhodobý projekt má charakter základního výzkumu, neboť encyklopedická hesla zpracovávají členy týmu a početnými externími spolupracovníky jsou podložena základním pramenným výzkumem a oponována širokým kruhem členů redakční rady. V roce 2022 byl vydán již 25. svazek tohoto generačního díla (Hl–Hol), který přinesl na 297 nových biogramů. Sešit předkládá čtenářům životopisy osobností, jejichž jméno začíná písmeny Hl–Hol, a představuje další svazek rozsáhlého encyklopedického projektu, který vzniká ve spolupráci s dnes už více než stovkou autorů z akademických, univerzitních a dalších pracovišť pod vedením redakce BSCŽ, jež je součástí Oddělení biobibliografických studií a knihovny HÚ. V jeho rámci bude zpracováno na 25 000 biogramů osobností všech dob a oborů lidské činnosti spjatých s českými zeměmi – bez rozdílu etnického původu, jež se narodily, žily a pracovaly v uvedeném teritoriu, a to i pokud zde strávily jen část svého života.

Souběžně dochází k paralelnímu zveřejňování hesel v elektronické podobě na webovém portálu.²⁸ Proti tištěné verzi se elektronická podoba lexikonu objevuje s dvouletým časovým odstupem od již vydaných svazků. Textově totožná verze je však navíc obohacena především o nejnovější biblio-

BSCŽ
HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR

Biografický slovník

Hledat [Jít na](#)

Navigace ▾ Vyhledávání ▾ Kategorie ▾ Významnost ▾ Profese ▾ [Nástroje](#) ▾

HAVEL Miloš 3.11.1899-23.2.1968

Stránka: [Diskuse](#) [Zobrazit zdroj](#)

HAVEL, Miloš, * 3. 11. 1899 Praha, † 23. 2. 1968 Mnichov (Německo), filmový podnikatel

Syn stavitele Václava H. (1861–1921) a Emilie, roz. Pavelkové (* 3. 4. 1869, † 7. 10. 1926), bratr stavebního podnikatele Václava Marii H. (1897–1979), strýc Václava H. (* 5. 10. 1936 Praha, † 18. 12. 2011 Hrádeček /u Trutnova/), dramatika, disidenta a prezidenta Československa a ČR, a Ivana Miloše H. (* 11. 10. 1938 Praha), kybernetika a filozofa. Po maturitě na První české reálce v Ječné ulici (1916) absolvoval abiturientský kurz na obchodní akademii a začal se věnovat podnikání v kinematografii. Z pověření otce se 1917 stal ředitelem pražského Bío Lucerna (do 1926). Současně pracoval v rodinné produkční společnosti Lucernafilms (založena 1912), od 1918 byl jejím spolujednatel a jednatel. Podílel se na výrobě komedií *Zlaté srdéčko* (1916) a *Pražští adamité* (1917, též jako spoluautor scénáře). Po vzniku ČSR 1918 odkoupila výrobní zařízení firma Bratři Deglové a činnost Lucernafilms byla do 1937 pozastavena. 1919 H. zřídil půjčovnu American Film Company, dovážející do Československa filmy z USA, o něž byl v poválečném období velký zájem. Navzdory počátečnímu komerčnímu úspěchu firma skončila 1927 v likvidaci. 1920 H. založil s Juliem Schmittem společnost A–B, která o rok později otevřela filmové ateliéry na Královských Vinohradech (Praha). Ve dvacátých letech se H. stal jejím hlavním akcionářem a 1928–39 zastával funkci předsedy správní rady.

Od 1925 řídil firmu Radio Lucerna importující ze zahraničí rozhlasové přijímače. 1928–48 byl spolujednatel rodinné firmy Podniky bratří Havlů, pod níž spadala restaurační a zábavní zařízení v paláci Lucerna a posléze též na Barrandově. Ve dvacátých letech bylo H. podnikání většinou ztrátové. Deficit vyvažoval silné ekonomické zázemí rodiny. K obratu došlo s nástupem zvukové kinematografie, jejíž etablování v českých zemích H. soustavně podporoval. Díky půjčce se státní zárukou vybuďoval s bratrem 1931–33 ateliéry na Barrandově, tehdy největší a nejmodernější filmovou výrobní ve střední Evropě s téměř monopolním postavením na domácím trhu. Stal se místopředsedou mezinárodní filmové komory a členem Filmového poradního sboru při ministerstvu průmyslu, obchodu a živnosti, kde prosazoval systém státních podpor a odměn pro výrobce filmů. Jako spolujednatel obnovil 1937 činnost Lucernafilms, v jehož produkci vznikly úspěšné české snímky z konce třicátých a první poloviny čtyřicátých let. Patřily k nim komedie Martina Friče (*Eva tropí hlouposti*; *Kristián*, 1939; *Hotel Modrá hvězda*, 1941) a Vladimíra Slavinského (*Nebe a dudy*, 1941; *Muži nestárnou*, 1942), i umělecky náročnější díla různých žánrů začínajících režisérů Otakara Vávry (*Panensství*, 1937; *Cech panen kutnohorských*, 1938; *Dívka v modrém*, 1939; *Maskovaná milenka*, 1940; *Šťastnou cestu*, 1943; *Rozina sebranec*, 1945) a Františka Čápa (*Ohnivě léto*, 1939; *Babička*, 1940; *Jan Cimburá*; *Noční motýl*, 1941; *Mlhy na blatech*; *Tanečnice*, 1943; *Děvčica z Beskyd*, 1944). V období první republiky H. politicky inklinoval k pravici, 1926–27 byl krátce členem Národní obce fašistické, poté podporoval Československou národní demokracii a následně Národní sjednocení. Zároveň udržoval přátelské styky s levicově orientovanými umělci (Vítězslav Nezval, Jan Werich, Zdeněk Štěpánek). 1933 se oženil s Marií Weyrovou, dcerou architekta Františka Weyra. Manželství, rozvedené na počátku druhé světové války, bylo víceméně formální, neboť H. byl homosexuál.

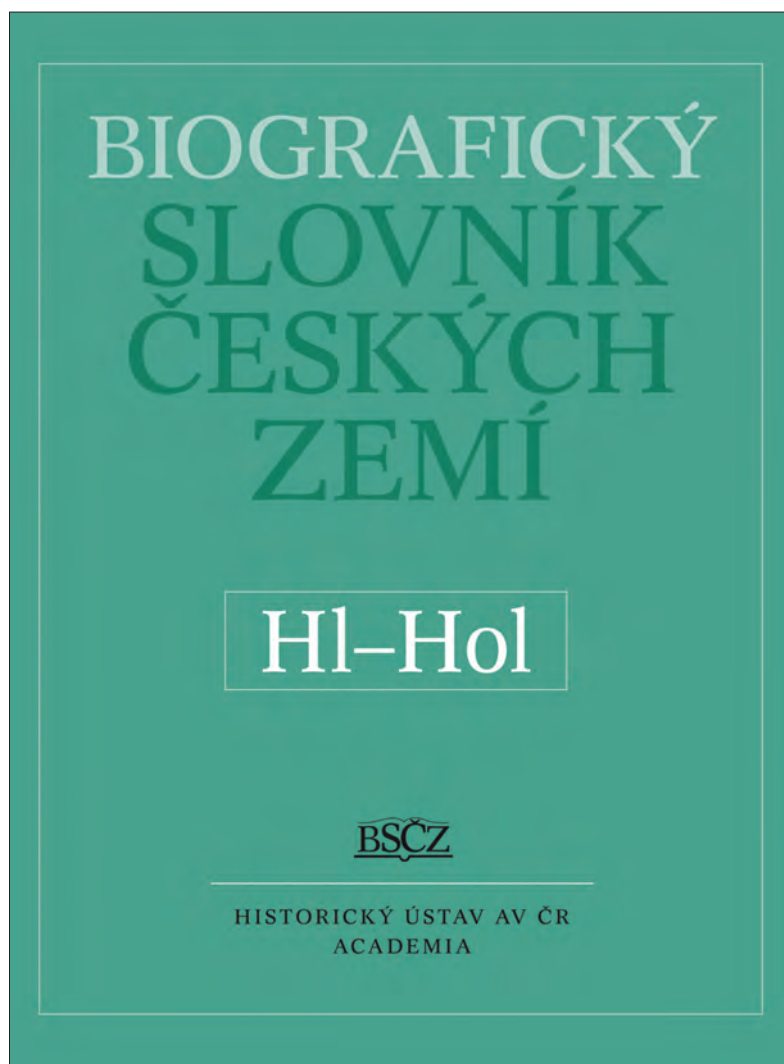
Miloš HAVEL



Narození	3.11.1899
Místo narození	Praha
Úmrtí	23.2.1968
Místo úmrtí	Mnichov (Německo)
Povolání	85- Filmař nebo filmový podnikatel
Citace	Biografický slovník českých zemí 23, Praha 2020, s. 319-320

grafická data, a to formou přímých odkazů na *Bibliografii dějin českých zemí*, kterou připravuje tým *BDČZ*. Hesla jsou výběrově doprovázena také portréty, příp. dalšími ilustracemi. Tato elektronická forma koresponduje s obdobnými portály, na nichž pracují nejbližší zahraniční partnerská pracoviště. Řadí se k nim na prvním místě *Österreichisches biographisches Lexikon*, který vydává Institut für Neuzeit- und Zeitgeschichtsforschung ÖAW ve Vídni, s nímž redakce *BSCZ* intenzivně spolupracuje.

Členové týmu současně plnili další úkoly, především se věnovali šíře koncipovaným biografickým pracím, ať už formou konferenčních příspěvků, studií pro odborná periodika či přípravou monografií.



■ Rozhovor

Rozhovor PhDr. Michaely Žákové, Ph.D. s PhDr. Vojtěchem Kesslerem, Ph.D., vědeckým pracovníkem Oddělení moderních kulturních a sociálních dějin Historického ústavu AV ČR, v. v. i.

Svůj odborný zájem soustředí zejména na každodenní dějiny druhé poloviny 19. a první poloviny 20. století, problematiku německého etnika v českých zemích a otázky kolektivních identit a historické paměti. Je absolventem oboru historie na Ústavu českých dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, kde roku 2015 obhájil disertační práci *Válečné pomníky a historická paměť. K recepci sepulkrálně-militárních památek v českých zemích z válek mezi lety 1757–1914*. V roce 2020 obdržel *Prémii Otto Wichterleho* udělovanou Akademií věd ČR mladým vědeckým pracovníkům, kteří přispívají vynikajícími výsledky k rozvoji vědeckého poznání. Působí jako vedoucí projektu *Databáze dějin všedního dne*. Vyučuje na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, Filozofické fakultě Univerzity Hradec Králové a Metropolitní univerzitě Praha.



Milý Vojto, po absolvování gymnázia směřovaly Tvé další kroky na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, obor Historie. Co nebo kdo Tě přivedl k zájmu o historii?

Když zavzpomínám na dětství, na počátku bylo setkání s legendární dětskou knihou Pavla Augusty a Františka Honzáka *Odyseova dobrodružství v trojské válce*. Tehdy jsem moc fandil těm tyrkysovým, tj. Trojanům, a pak jsem byl zklamaný, že nevyhráli. Ale přivedlo mě to ke čtení, měl jsem vždy raději příběhy, u nichž jsem věděl, že se skutečně staly, dokázaly rozproudit moji fantazii víc než ty nejbizarnější smyšlené. Zlom přišel na gymnáziu, tehdy jsem se definitivně rozhodl a věděl jsem přesně, co chci v životě dělat. Měl jsem tehdy obrovské štěstí na pedagogy, kteří mě nejen dobře připravili, ale také naučili mít respekt a pokoru před věděním jako takovým. Naučil jsem se znalosti vnímat jako něco, co není samozřejmé, co je sice pracně získávat, ale co se vyplatí.

V HÚ působíš mimo jiné jako správce sbírky *Databáze dějin všedního dne*. Můžeš prosím tento projekt blíže představit?

Já jsem projekt vlastně v dobrém slova smyslu „podědil“. Na úplném začátku stál již v 90. letech prof. Milan Hlavačka a socioložka Jana Losová. Tehdy provedli sbírkovou kampaň a lidé jim zasílali své vlastní vzpomínky, paměti a deníky. Po více než 20 letech jsem pak měl možnost sbírku zdigitalizovat. To byl první krůček, jak projekt oživit. Potřeboval jsem k tomu ale inspirace, které jsem načerpal při pobytu na vídeňské univerzitě. Měl jsem tam možnost nahlédnout pod pokličku tamnímu pra-

covišti, jež má s obdobným projektem zkušenost o desítky let delší. Následně jsme pak využívali prostředků z projektu *Strategie AV21*, za posledních pět let se na *Databázi dějin všedního dne* vystřídalo letmým odhadem tak 20 až 30 stážistů, brigádníků i stálejších pracovníků. Strašně moc jsem se u toho naučil: jak řídit tým, jak rozpoznat talent a ambice. Jsem za tu možnost projekt řídit velice rád, i když to není klasický výzkum, který mě baví asi ještě více, tohle je pro mě velká škola.

Jak hodnotíš dosavadní fungování *Databáze dějin všedního dne*? Jaké ohlasy zaznamenáváte u odborné i laické veřejnosti?

Popravdě jsem si na úplném počátku nedokázal představit, jak moc náročné to pro mě bude. Ať už z hlediska investovaného času, tak také energie. Přesvědčil jsem se, že nic nefunguje samospádem. Jsem moc rád, že se podařilo převést databázi do funkčního rozhraní na webu. Máme desítky, někdy i stovky přístupů denně! Největší radost mám z pochval nebo referencí, když je nečekám. Například, když za mnou přijdou třeba učitelé, kteří se přiznají, že databázi využívají při výuce. Nebo když se nám sami ozývají studenti s prosbami o studium či spolupráci. Specifické a vlastně docela emočně náročné je pak potýkání se s přispěvateli. Je to tak trochu podobné tomu, co prožívají orální historičky a historikové při zpovídání pamětníků. V tomhle případě mám pocit, že ten emoční potenciál je ještě větší. Přeci jen, když už se někdo rozhodně sepsat o svém životě nebo o nějaké své vzpomínce text, znamená to, že musí mít opravdu silnou motivaci, důvod, přesvědčení, že to, na co chce vzpomínat a svěřit to papíru, stojí za to. Pořád ještě ale není databáze v podobě, v jaké ji chceme mít, aby plnohodnotně plnila funkci cílového nástroje po vzoru třeba toho, jak jej využívají vídeňští kolegové. Až tehdy budou moci vznikat třeba větší výzkumy a datové analýzy na rozsáhlejších vzorcích. Pak bychom mohli více promlouvat i do diskusí řekněme odbornějších, diskusí o metodách a koncepcích dějin každodennosti, kvalitativní historické demografie, kulturních dějin a podobně.

A jaké další aktivity v tomto projektu máte nyní v plánu?

V letošním roce by měly vyjít dvě publikace. Jedna je vlastně takovým poděkováním původní iniciátorce projektu – Janě Losové, kdy jsme s kolegyní Mgr. Veronikou Krškovou přepracovali její rukopis o vzpomínkách na babičky, taková trochu transmise genderově vymezené rodinné paměti. Podobně femininní pak bude i druhá z knih, kterou připravuje kolegyně Mgr. Barbora Kličková. Ta bude stát na vzpomínkách Anny Chlebounové, jedné z prvních českých političek. Vedle toho plánujeme výraznější mezinárodní zasíťování a prezentaci projektu za hranicemi. Projekt jsme už prezentovali a ohlasy zaznamenali ve Vídni, v Mnichově v Collegiu Carolinu, nyní se chystáme do Berlína. Občas nás překvapí, že nás kontaktuje někdo i zcela mimo český kulturní kontext, posledně se ozvali třeba kolegové z Univerzity v Nijmegen. Zakládají podobnou sbírku a nás mají za vzor. Dá-li Bůh a budou čas a peníze, chystáme také rozsáhlejší fúze s archivními fondy ego-dokumentů vybraných domácích vědeckých institucí. Máme také radost, že se širší veřejnost zapojuje do našeho projektu a s chutí pokračujeme ve shromažďování zasílaných ego-dokumentů, o které se s námi dělí.

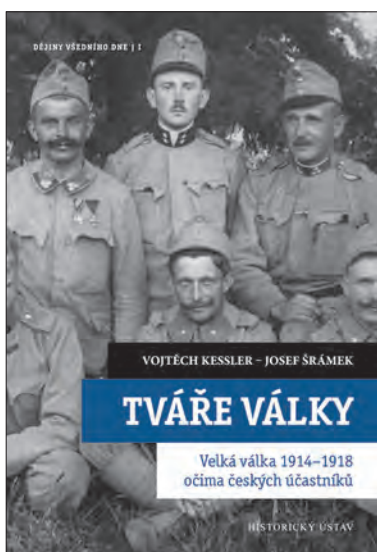
Zkoumání dějin všedního dne se v posledních desetiletích těší značnému zájmu nejen historiků, ale i širší veřejnosti. Jaké jsou současné trendy v této oblasti výzkumu a jaké možnosti vidíš do budoucna?

U nás odvedl (a stále odvádí) obrovský kus práce v souvislosti s dějinami každodennosti poválečné doby kolega doc. Martin Franc z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i. Pro starší dějiny by byl

hřích nevzpomenout prof. Milenu Lenderovou a okruh jejích spolupracovníků na univerzitě v Pardubicích. Nicméně to jsou všechno vlastně solitéři. Pokud už někdo používá pojem „dějiny každodennosti“, například v titulech knih, většinou jde o etiketu, bez širší konceptualizace, interdisciplinárně pojaté diskuse apod. V zahraničí, zejména v Německu a Rakousku, se v rámci dějin každodennosti prakticky opouštějí kvantifikující metody a hledají se nové cesty. Jednou z možností je právě zapojení ego-dokumentů, osobních výpovědí do odborného historického výzkumu. Hledají se cesty, jak sblížit na jedné straně autobiografické přístupy užívané v literární vědě a něco jako textovou verzi orální historie. Proces stále probíhá. My jsme navíc unikátní v tom, že do toho ještě zapojujeme přístupy digital humanities, což jsou ale popravdě ingredience, bez kterých se do budoucna žádný směr nebo koncept nejen v historii, ale obecně v humanitních vědách neobejde. Svět se mění a s ním i způsoby, jak pohlížet na jeho minulost.



Dr. Vojtěch Kessler při prezentaci projektu *Databáze dějin všedního dne* v rámci *Týdne vědy a techniky Akademie věd ČR*.



II. Mezinárodní spolupráce

HÚ je zapojen do řady mezinárodních aktivit. Ty se odehrávají na úrovni jednorázových konferencí či při přípravě publikací, jako dlouhodobé spolupráce se zahraničními pracovišti v rámci bilaterálních či vícestranných smluv nebo dalších projektů a také jako aktivity organizované a koordinované ze zahraničního pracoviště HÚ – Českého historického ústavu v Římě zapojeného do sítě světových historických ústavů působících v Římě a Vatikánu a jejich dlouhodobých edičních i dalších badatelských projektů zahrnujících celou historickou epochu od počátků až do současnosti.

Pracovníci HÚ i v roce 2022 aktivně prezentovali výsledky výzkumu na významných mezinárodních kongresech a konferencích v České republice i v zahraničí. HÚ uspořádal nebo spolupřádal devatenáct mezinárodních konferencí, konferenčních panelů, workshopů a setkání v součinnosti se zahraničními i domácími institucemi a podílel se na několika dalších rozpracovaných mezinárodních projektech. Ještě i v roce 2022 ovlivnila pandemie Covidu-19 konání a podobu některých vědeckých zasedání, která proto byla uspořádána v hybridní či výhradně v online podobě.

Uskutečnily se také některé z konferencí odložených kvůli pandemickým restrikcím. Nejvýznamnější z nich byl *XXIII International Congress of Historical Sciences* v Poznani (v Polsku), na němž se pracovníci HÚ podíleli nejen jako aktivní účastníci, ale také jako organizátoři či spoluorganizátoři panelů a sekcí, např. Kulatý stůl (RT20e): *The Woman and Global Migration*. Dalšími významnými mezinárodními vědeckými diskusními fóry uspořádanými v roce 2022 byly např. konference *Student Migration, Scholarly Networks and Book Culture. Basel and the Swiss Academies in their Relations to (East)Central Europe 15th–17th centuries* pořádaná ve spolupráci s Archivem Univerzity Karlovy a Univerzitami v Bernu a v Postupimi; *Festlichkeiten in Zeiten des Krieges: Öffentliche Zeremonien und Rituale in mitteleuropäischen Städten 1618 bis 1650*, na jejíž organizaci se podílely vedle HÚ také Univerzita Erlangen-Nürnberg a město Altdorf bei Nürnberg; *The League of Nations: The First Global Peacekeeping Organization in the Changing World – Interdependencies and Reflexions*, konference pořádaná u příležitosti výročí vzniku Společnosti národů, organizovaná HÚ a Univerzitou Karlovou, Univerzitou Vídeň a Ministerstvem zahraničních věcí ČR či *Bosnia and Herzegovina: Post-Colonial and Post-Conflict Heritage of a European State*, na jejíž organizaci vedle HÚ participovaly také Filosofický ústav AV ČR, v. v. i. a Pražský institut bezpečnostních studií. U většiny těchto konferencí převažoval počet zahraničních expertů nad počtem domácích historiků.

Dlouhodobě se rozvíjí spolupráce HÚ na základě bilaterálních či multilaterálních smluv například s Universität Stuttgart, Universität Trier, Instytutem Historii Polskiej Akademii Nauk ve Varšavě či Historickým ústavem SAV v Bratislavě. Ve spolupráci s Instytutem Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza v Poznani pokračovala příprava hlavního tématu *XXIII. mezinárodního kongresu historických věd CISH* (Comité international des sciences historiques) v Poznani odloženého kvůli pandemii Covidu-19 na srpen 2022. Z politických důvodů byla po začátku ruské agrese vůči Ukrajině ukončena nebo přerušena spolupráce s vědeckými pracovišti v Ruské federaci.

■ XXIII. mezinárodní kongres historických věd v Poznani

XXIII. mezinárodní kongres historických věd (23rd International Congress of Historical Sciences) v Poznani byl vrcholnou příležitostí k interkontinentální prezentaci výsledků jednotlivých národních historiografií a zároveň k navázání mnohostranných vědeckých vztahů. Za standardní situace se kongres koná pravidelně jednou za pět let. Na přípravě poznaňského kongresu se podíleli pracovníci HÚ již od roku 2016. Vzhledem k celosvětové pandemii Covidu-19 bylo toto mezinárodní historické fórum posunuto ze srpna 2020 nejprve na rok 2021 a potom na 21.–27. srpen 2022, kdy se také skutečně konalo.

Na přípravě kongresu se významně podílel Český národní komitét historiků, jehož členy z HÚ byli doc. Roman Baron a prof. Jaroslav Pánek. Výsledkem mnoha jednání a konkrétních návrhů je nadprůměrná účast českých historiků v organizaci jednotlivých tematických zasedání kongresu. Organizátorkou kulatého stolu *The Woman and Global Migration* (RT20e) byla doc. Zlatica Zudová-Lešková (HÚ). Společně s polskými a maďarskými historiky se historici HÚ podíleli na přípravě jednoho ze tří hlavních témat (Major Theme MT03) *Towards a Balanced Historical Knowledge: State and Nation in a Comparative Perspective – Paradigms of Investigation, Narratives, Explications* (svolavatelé byli: Tomasz Schramm, University of Poznan; Jaroslav Pánek, Institute of History of the Czech Academy of Sciences; Attila Pók, Institute of History at the Research Centre for Humanities of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest).

■ Arbeitskreis Vormoderne Erziehungsgeschichte

HÚ rozvíjí dlouhodobě spolupráci s německými a francouzskými univerzitami rovněž zapojením do německého Arbeitskreis Vormoderne Erziehungsgeschichte (založen jako součást sekce Historische Bildungsforschung v r. 1985), v jehož vedení je prof. Martin Holý již několik let. Tato pracovní skupina pořádá pravidelně mezinárodní konference na řadu dosud neprobádaných témat. Výstupy z nich jsou publikovány buď v časopisecké formě, anebo v podobě samostatných publikací. Primární výzkumnou doménou jsou zde především dějiny předmoderního vzdělávání v širokém kontextu evropských kulturních, politických a náboženských dějin, stejně jako i další aspekty. Cenná je zde rovněž mezioborová spolupráce zejména mezi historiky, odborníky na pedagogiku, literární vědu, filozofii, teologii či sociologii. Arbeitskreis Vormoderne Erziehungsgeschichte pořádá rovněž pravidelné přednášky pro odborníky i širší veřejnost. Bližší informace o něm jsou k dispozici na webových stránkách.²⁹

V roce 2022 Arbeitskreis Vormoderne Erziehungsgeschichte vydal v rámci časopisu *Historia scholastica* příspěvky z konference *Übergänge in pädagogischer und bildungshistorischer Perspektive vom Mittelalter bis zur Postmoderne / Transitions in the Perspective of Pedagogy and Formation History from Middle Ages to Postmodernism* a na podzim 2023 připravil konferenci *Emotion and Emotionality. Feelings in Education* (Karlsruhe, říjen 2023). Zorganizoval také sérii zvaných přednášek spojených rovněž s činností Centra pro dějiny vzdělanosti (viz výše).

■ Corpus der Quellen zur Geschichte der Juden im spätmittelalterlichen Reich

Mezinárodní projekt vedený prof. Dr. Lukasem Clemensem (Arye Maimon-Institut für Geschichte der Juden, Universität Trier) je zaměřen mj. na zpracování všech dochovaných pramenů k dějinám židovského osídlení v prostoru středověké Říše a jejich zveřejnění na internetovém portálu. Na pro-

jektu se podílejí vědecké instituce z Německa, Rakouska, Švýcarska, České republiky a Izraele. Mezinárodní dohoda o spolupráci byla uzavřena mezi Arye Maimon Institut a HÚ v roce 2009. Od té doby se pracovníci Oddělení dějin středověku HÚ (Eva Doležalová, Lenka Blechová) ve spolupráci s některými dalšími externími specialisty podílejí na přípravě vydávání české řady *Pramenů k dějinám Židů v Čechách a na Moravě ve středověku*, stejně tak jako na tvorbě portálu.³⁰

■ Digitální edice, metodika a pilotní realizace

Elektronická edice jezuitských *litterae annuae*³¹ vznikla jako testovací prostředí pro *Metodiku evidence dokladů hmotné kultury v narativních pramenech se zaměřením na zpřístupnění kulturně historických informací v cizojazyčných pramenech* (certifikováno Ministerstvem kultury ČR, 23. února 2021). Projekt vznikl po seznámení se autorů s řešením zvoleným týmem Varšavské univerzity (Laboratory for Source Editing and Digital Humanities AL UW) pod vedení Anny Skolimowké a Magdaleny Turské pro elektronickou edici korespondence polského humanisty Jana Dantyszka.³² Základem se tak stalo použití standardu TEI. Realizaci pomohla cesta zvolená domácím projektem *Vokabulář webový*,³³ která zjednodušuje práci pomocí editace v prostředí speciální šablony v programu MS Word a následné poloautomatické transformace do TEI.

Zcela inovativně byla pak uvedená platforma rozšířena o nástroje umožňující komunikaci s databází (v našem případě *Bio-bibliografickou databází řeholníků*), která poskytuje prostředí pro vkládání a uchovávání informací sloužících věcným poznámkám v edici. Pro vizualizaci elektronické edice pak byl pro publikaci TEI dokumentů zvolen nástroj *Edition Visualization Technology (EVT)*, který je volně dostupný.³⁴ Byl vyvinut na Univerzitě v Pise týmem vedeným profesorem Robertem Rossellim Del Turco a prochází neustálým zkvalitňováním, na němž se podílejí především uživatelské týmy. Tým v HÚ vedený dr. Kateřinou Bobkovou-Valentovou patří k těm uživatelům, které zajímá především práce s rejstříky a možnosti práce s vícejazyčným vyhledáváním a v těchto oblastech se snaží přispět k rozvoji celého projektu.

V roce 2022 byla uzavřena dohoda s grantovým týmem Ústavu pro českou literaturu AV ČR, v. v. i. o využití vyvinuté metodiky a nabytých zkušeností pro elektronickou edici latinského biblického dramatu.³⁵

■ Dokumentation lebensgeschichtlicher Aufzeichnungen

V roce 2018 byla navázána spolupráce s přidruženou organizací Dokumentation lebensgeschichtlicher Aufzeichnungen, pracovištěm při Institut für Wirtschafts- und Sozialgeschichte, Universität Wien. Spolupráce vzešla z *Programu pro podporu mezinárodní spolupráce začínajících výzkumných pracovníků AV ČR*. Jejím cílem je pořádání společných vědeckých zasedání, reciproční výměna vědeckých pracovníků i příprava společných projektů. Spolupráce je dále rozvíjena i v rámci *Strategie AV21* (zpřístupňování, uchovávání a záchrana historických pramenů v digitálním věku s konkrétním zacílením na sbírku pramenů osobní povahy, které jsou postupně převáděny a zpřístupňovány v *Databázi dějin všedního dne*³⁶). Garantem projektu i mezinárodní spolupráce za HÚ je dr. Vojtěch Kessler.



The History of Everyday Life Database serves to the scholars, students and all the ones, who would like to know more about the history of our ancestors. It contains over several hundreds of sorted and systemized sources of personal nature. The database is searchable and contains numerous registers. The sources are available online or in the building of the Institute of History of the Czech Academy of Sciences. The History of Everyday Life Database is one of the outcomes of an international research project involving the Institut für Wirtschafts- u. Sozialgeschichte der Universität Wien and the Institute of History of the Czech Academy of Sciences. One of the objectives of this project is to create a documentary collection of old memories, family chronicles, diaries and other biographical recollections. The base of the collection are the preserved old family memoirs and archived materials, but also many contributions written by their authors in a recent time. The collection was done in the first half of the 1990s.

Descriptions of life in the family and wider surroundings, description of items, acts, habits and everything we think should not be forgotten – all this can become a source of learning, a source of undiscovered knowledge, a stone in the mosaic of "everyday" history. Narratives can become a rare memory, fascinating reading not just for family members but also for other unknown readers. The database should serve as a valuable source of information without which it would often not be possible to grasp the deeper context of "great" history.

Links

- About the project
- Information brochure

News



Jak se bavili naši předci

More news

Our publications

Děti křtěné Dunajem
České vzpomínky na meziválečnou Vídeň



Databáze dějin všedního dne slouží badatelům, studentům a všem, kteří by rádi poznávali minulost našich předků. Obsahuje několik stovek pramenů osobní povahy, utříděných a systematizovaných. V databázi lze vyhledávat a využívat mnohých rejstříků. Prameny jsou dostupné online, případně na místě v budově HÚ.

■ Historický atlas měst České republiky

Projekt *Historický atlas měst České republiky* je realizovaný v HÚ už od roku 1994 a od samého počátku je součástí evropského projektu historických atlasů ke srovnávacím dějinám měst, připravovaných pod záštitou International Commission for Urban History. Projektu se účastní evropské země Velká Británie, Německo, Rakousko, Irsko, Francie, Itálie, Nizozemí, Česká republika, Polsko, Rumunsko, Švýcarsko, Švédsko, Norsko a Finsko. Spolupráce probíhá i v rámci evropských historických atlasů měst Commission internationale pour l'histoire des villes (Josef Žemlička, Robert Šimůnek). V současné době (tj. do roku 2022) bylo publikováno již třicet čtyři svazků *Historického atlasu měst České republiky*.

■ ICARUS

HÚ se v roce 2021 stal člen asociace ICARUS – International Centre for Archival Research, který sdružuje 180 archivů a vědeckých institucí ze 34 zemí Evropy, Kanady a Spojených států amerických. Své aktivity představil na plenárním zasedání (ICARUS CONVENTION #27) konaném online ve dnech 18. a 19. ledna 2021. Zapojení do této struktury ústavu poskytne přístup k informacím o aktivitách a projektech dalších zapojených institucí, umožní informovat o vlastních aktivitách partnerské instituce a dovolí připojit se k projektům rozvíjeným v rámci sdružení zaměřených zejména na činnosti v oblasti digital humanities. V neposlední řadě také projektovým týmům HÚ dovolí nahlížet vhodné zahraniční partnery pro své aktivity, a tak podstatně zlepšit efektivitu své práce.

■ Kooperace se Zespół do Badań nad Dworami i Elitami Władzy (IH PAN, Warszawa)

Výzkum vladařských dvorů a rezidenčních sídel ve středověku a raném novověku se stal ústředním tématem spolupráce mezi Výzkumným centrem Dvory a rezidence ve středověku v Praze (existujícím při HÚ) a Zespół do Badań nad Dworami i Elitami Władzy se sídlem při Polské akademii věd (PAN) ve Varšavě. Od roku 2017, kdy byla spolupráce navázána, se v rámci této spolupráce uskutečnilo několik mezinárodních konferencí završených společnými publikacemi. Za HÚ spolupráci zaštiťují doc. Dana Dvořáčková-Malá a dr. Jan Zelenka. Bližší informace o ni jsou k dispozici výše ve vztahu k Výzkumnému centru Dvory a rezidence ve středověku.

■ Mezinárodní ediční projekt Acta Unitatis Fratrum – Akta jednoty bratrské

V roce 2014 byla navázána mezinárodní spolupráce na projektu *Acta Unitatis Fratrum – Akta jednoty bratrské*, na němž se vedle HÚ podílejí Univerzita ve Stuttgartu, Technická univerzita v Drážďanech a Vysoká škola teologická v Elstalu. Jde o interdisciplinárně pojatý projekt, jehož cílem je zpřístupnění pramenného korpusu evropského významu odborné veřejnosti z historických, teologických, filologických a kulturně-historických disciplín. V roce 2018 byl vydán první svazek registové edice v německém nakladatelství Harrasowitz, v roce 2021 byl dokončen první svazek české mutace. Roku 2022 byla publikována kolektivní monografie *Konfessionelle Geschichtsschreibung im Umfeld der Böhmischen Brüder (1500–1800). Traditionen – Akteure – Praktiken* (eds. Joachim Bahlcke – Jiří Just

– Martin Rothkegel). V roce 2023 bude vydán druhý svazek německé jazykové verze, další budou následovat během několika příštích let.

■ Mezinárodní spolupráce při přípravě a vydávání Biografického slovníku českých zemí

HÚ vydal ve spolupráci s nakladatelstvími Libri a Academia v letech 2004–2022 již 25 sešitů mnohasvazkového národního univerzálního *Biografického slovníku českých zemí* (dále BSČZ). Jeho přípravu doprovází dlouholetá mezinárodní spolupráce se zahraničními pracovišti, která připravují podobná encyklopedická díla. Ta nejuzší je orientována především na země sousedící s Českou republikou, odkud do našeho prostoru přicházel největší počet osobností, které se podílely na kulturním, společenském a hospodářském rozvoji českých zemí. Podobně je tomu i naopak, nejpočetnější česká emigrace směřovala k bezprostředním sousedům. Od 90. let minulého století navázala redakce BSČZ kontakty s Národním biografickým ústavem, resp. redakcí *Biografického lexikónu Slovenska* v Martině, který byl do počátku nového tisíciletí součástí Matice slovenské, poté byl začleněn do Slovenské národní knihovny. Koncept a projekt BSČZ se inspiroval zkušenostmi slovenského pracoviště proto, že vzhledem k dlouholetému soužití obou národů ve společném státě ve 20. století řada osobností náleží do obou národních lexikonů. V současnosti je vzájemná spolupráce založena především na výměně autorských textů. Paralelně probíhá právě tak významná spolupráce s Institutem für Neuzeit- und Zeitgeschichtsforschung ÖAW, konkrétně s jeho redakcí *Österreichisches biographisches Lexikon* (dále ÖBL) ve Vídni. Kontakty nepřerušeně trvají od založení BSČZ. Bohatá rakouská lexikografie a především ÖBL se staly východiskem pro koncepci a strukturu hesel českého národního slovníku. Podobně jako v případě Slovenska, máme díky mnohaletému soužití v habsburské monarchii řadu společných osobností a rozvinutá spolupráce probíhá vzájemnou výměnou pramenů a autorských hesel; emeritní pracovník ÖBL je také členem redakční rady BSČZ. Digitalizace ÖBL a dalších jazykově německých lexikonů se stala impulzem pro podobný postup u nás. K dalším německojazyčným pracovištím, s nimiž udržujeme kontakty, náleží Collegium Carolinum jako vydavatel *Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmischen Länder* a redakce *Neue Deutsche Biographie* v Mnichově. Tato pracoviště využíváme především jako zdroj informací pro předválečnou německou menšinu v České republice a československý poválečný exil.

■ Spolupráce s Diözesanarchiv St. Pölten k dějinám církevních řádů

V roce 2014 vznikla velmi plodná spolupráce HÚ s rakouským diecézním archivem v Sankt Pölten a Moravským zemským archivem v Brně na organizaci a realizaci cyklu již etablovaných mezinárodních konferencí *Monastica Historia*, jejichž účelem je poskytnout diskusní a prezentační fórum pro vědce zejména z prostoru střední Evropy, kteří se systematicky zabývají různými aspekty dějin církevních řádů. Jednání konferencí, zaměřených na předem určené téma, probíhají zpravidla v němčině či v angličtině, z každé z nich jsou vydávány závěrečné publikace. Na této formě spolupráce se podílejí zejména kolegové z Oddělení dějin raného novověku HÚ. Od roku 2018 se v týmu připravujícím konference a publikace střídaly další partnerské instituce (Národní památkový ústav, Univerzita Hradec Králové). Rok 2022 byl věnován redakčním pracím na vydání výstupů z konference pořádané ve spolupráci s Klášteřem Želiv (*Monasteria abolita. Osudy klášterních statků od 2. poloviny 18. do 2. poloviny 20. století*) a přípravě konference pro rok 2023, kterou pod názvem *Ordensmänn-*

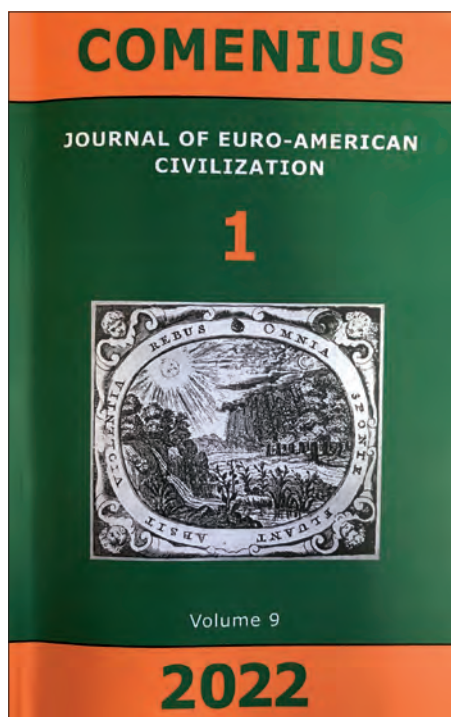
ner und Ordensfrauen zwischen Karriere und Ordensregel organizuje HÚ s Diözesanarchiv St. Pölten v rakouském Klein-Mariazell.

■ Spolupráce s Japonskem

Dlouhodobě se rozvíjí spolupráce s několika japonskými akademickými pracovišti (zejména s univerzitami – Kobe College, Daito Bunka University a Tokyo University) v oblasti bohemistických studií. Akcent spolupráce je položen jednak na přednáškovou činnost českých expertů v Japonsku (z HÚ se jedná o Milana Hlavačku) a na další postgraduální vzdělávání japonských expertů a podporu jejich výzkumu zaměřeného k českým a československým dějinám. V rámci této spolupráce v HÚ v uplynulých letech hostovali Yuko Kiryu a Kazutaka Nakane. Další formou cenné zahraniční zpětné vazby představuje členství prof. Taku Shinohary v nově ustaveném Mezinárodním poradním sboru HÚ.

■ Vydávání časopisu **Comenius: Journal of Euro-American Civilization**

HÚ se redakčně a autorsky podílí na vydávání časopisu *Comenius: Journal of Euro-American Civilization*, který je od roku 2014 interdisciplinárním periodikem mezinárodní učené společnosti Comenius Academic Club v New Yorku (CAC). V sedmičlenné euro-americké redakci je HÚ zastoupen prof. Jaroslavem Pánkem, který se zároveň podílí na koncepční přípravě výročních konferencí. Hojně jsou zde publikovány také recenze na knihy pracovníků HÚ. Akcent je kladen zejména na raně novověké a moderní dějiny, zvláště na interpretaci proměn českého státu a společnosti na prahu novověku, na dějiny západní civilizace a židovské diaspory. V časopise *Comenius: Journal of Euro-American Civilization* byly v roce 2022 (ročník 9) doposud publikovány dvě studie pracovníků HÚ – prof. Jiřího Mikulce a prof. Jaroslava Pánka.



III. Publikace

Nakladatelství Historický ústav vydalo v roce 2022 samostatně či ve spolupráci s dalšími nakladateli dvanáct knižních titulů. Řadu dalších publikací vydali pracovníci HÚ v zahraničních i domácích vydavatelstvích. Podrobnější přehled vydaných publikací lze nalézt na webové prezentaci nakladatelství Historický ústav.³⁷

Pracovníci HÚ odborně garantovali, redakčně i technicky zajišťovali vydávání významných oborových periodik: *Český časopis historický*; *Slovanský přehled*; *Mediaevalia Historica Bohemica*; *Folia Historica Bohemica*; *Moderní dějiny*; *Historická geografie* a *Bollettino dell' Istituto Storico Ceco di Roma*. První tři zmiňované tituly jsou v současné době indexovány databází *Scopus*.

Vedle ústavních a dalších domácích vědeckých periodik publikovali pracovníci HÚ časopisecké studie také v zahraničních vědeckých periodikách: *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*; *The Catholic Historical Review*; *History of Universities*; *Basler Zeitschrift für Geschichte und Altertumskunde*; *Rivista storica italiana*; *Rocznik Filozoficzny Ignatianum*; *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung*; *Gartenkunst*; *Comenius: Journal of Euro-American Civilization*.

Podle Akademického systému evidence publikací (ASEP), provozovaného Knihovnou AV ČR, v. v. i. publikovali v roce 2022 pracovníci HÚ 129 výstupů (monografií, studií, kapitol v kolektivních dílech, encyklopedických hesel i recenzí), řada dalších se však stále nachází v tisku. Publikované výsledky uvádíme v následující výběrové bibliografii.

■ Cizojazyčné publikace pracovníků HÚ a odborné práce vydané v zahraničí

Monografie a edice

■ **BAHLCKE, J. – JUST, J. – ROTHKEGEL, M. (Hrsg.):**

Konfessionelle Geschichtsschreibung im Umfeld der Böhmisches Brüder (1500–1800). Traditionen – Akteure – Praktiken. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2022. 668 s. ISBN 978-3-447-11709-8.

V 60. letech 15. století vznikla v Čechách Jednota bratrská. Vývoj tohoto náboženského společenství dokumentují od jeho počátků tzv. *Acta Unitatis Fratrum*, rukopisné svazky sestavené bratrskými biskupy 16. století. Publikace se na jejich základě zabývá institucionálními předpoklady utváření konfesijní paměťové kultury a tradice, pojetím spásy, církevními a národními dějinami i jednotlivými autory a jejich reprezentací církevních dějin.

■ **KASPER, T. – HOLÝ, M. – CARUSO, M. – PÁNKOVÁ, M. (eds.):**

From School Inspectors to School Inspection. Supervision of Schools in Europe from the Middle Ages to Modern Times. Bad Heilbrunn: Verlag Julius Klinkhardt, 2022. 296 s. ISBN 978-3-7815-2523-8.

Publikace zkoumá širší pohled na formování inspekce a dozoru nad postupně se rodícími moderními školskými systémy. Zaměřuje se především na Evropu, a to jak geograficky, tak kulturně. V rámci tohoto širokého prostoru se zabývá obdobím od pozdního středověku do 20. století. Příspěvky upozorňují jak na instituce inspekce, tak na procesy a dohled nad školní výukou a školskými systémy. Kniha zkoumá, jak se formovala školní inspekce v různých částech Evropy a jak její činnost souvisela s politickými a vzdělávacími výzvami.

■ **SEMOTANOVÁ, E. - VOJTÍŠKOVÁ, J. et alii:**

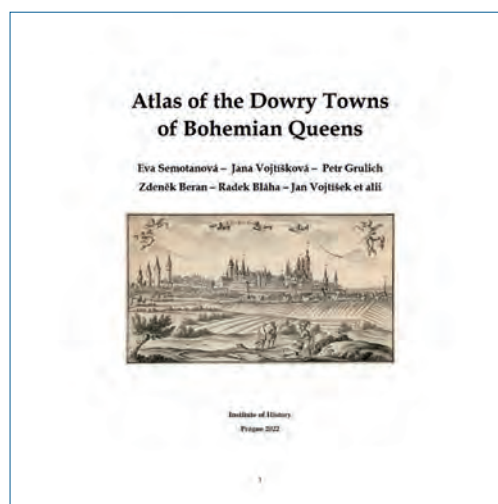
Atlas of the Dowry Towns of Bohemian Queens. Prague: Insitute of History, CAS, 2022. 114 s. ISBN 978-80-7286-407-2.

Specifickou kategorií mezi historickými českými městy tvoří města, která patřila českým královnám, tzv. královská věnná města (konkrétně Dvůr Králové, Hradec Králové, Chrudim, Jaroměř, Mělník, Nový Bydžov, Polička, Trutnov a Vysoké Mýto). S výjimkou Mělníka tvoří specifickou geografickou enklávu na východě Čech. Status věnných měst vznikl na počátku 14. století, prošel složitým vývojem a zanikl v roce 1918. Vzhledem ke své spřízněnosti s dějinami měst představují mapy a plány primární zdroj informací o územním růstu a topografických proměnách věnných měst českých královen.

■ **ŠÍSTEK, F.:**

Istorija Crne Gore. Podgorica: Matica crnogorska, 2022. 804 s. ISBN 978-9940-39-039-6.

Černá Hora odjakživa ležela na rozhraní říší, civilizací a náboženských okruhů, po staletí se v tomto prostoru stýkali a potýkali pravoslavní, muslimové i katolíci. Černohorská státnost sahá do dob dukljanského království, které si v 11. století vybojovalo nezávislost na Byzanci. Černá Hora odolala osmanské expanzi déle než jiné balkánské státy, zachovala si pod Turky značnou autonomii a jako první se také dokázala z osmanského područí osvobodit. Moderní Černá Hora vznikala od konce 17. století přerodem volného svazu bojovných pasteveckých kmenů pod vedením pravoslavných biskupů z dynastie Petrovičů Njegošů v opravdový stát. V 19. století se stala světským knížectvím a po první světové válce součástí jugoslávského státu pod vládou srbské dynastie. Po italské okupaci v roce 1941 vypuklo v Černé Hoře nejmasovější protifašistické povstání v celé Evropě, v poválečném období se pak země stala nejmenší republikou Titovy Jugoslávie.



■ **ŠÍSTEK, F.:**

Jevreji u Crnoj Gori od antike do Holokausta. Cetinje: Fakultet za crnogorski jezik i književnost, 2022. 360 s. ISBN 978-9940-40-075-0.

Knih přináší první přehled dosud skrytých a neznámých židovských dějin Černé Hory. Práce pojednává o osudech černohorských Židů od nejstarších archeologických nálezů po konec druhé světové války.

Výběr cizojazyčných studií, článků a kapitol odborných publikací

BINDER, F.: „Mittelalterliche“ künstliche Ruinen des 18. und 19. Jahrhunderts in den böhmischen Ländern. *Gartenkunst* 34/2, 2022, s. 259–272.

BUŇATOVÁ, M.: *Der Handel der böhmischen Juden in der Zeit des Dreißigjährigen Kriegs*. In: *Juden und Krieg in der Frühen Neuzeit. Akteure – Erfahrungen – Strukturwandel*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2022, s. 147–166.

ČERNUŠÁK, T.: *I nunzi apostolici e il loro spazio a Praga a cavallo tra il XVI e il XVII secolo. Le strategie dei diplomatici papali nel contesto della città sede imperiale*. *Rivista storica italiana* 134/2, 2022, s. 347–379.

ČERVENKA, J.: *Religious Toleration and Literary Dialogues in the Bohemian Reformation (1436–1517)*. In: *Searching for Compromise? Interreligious Dialogue, Agreements, and Toleration in 16th–18th Century Eastern Europe*. Leiden: Brill, 2022, s. 169–196.

HLAVAČKA, M.: *Civil society*. In: *The Birth of modern central European citizen*. Roma: Viella, 2022, s. 13–23.

HLAVAČKA, M.: *Landesselbstverwaltung und öffentliches Gesundheitswesen. Die Diskussion über Gehälter der Ärzte und Verwaltungsbeamten in Böhmen um 1900*. In: *Im Büro des Herrschers: neue Perspektiven der historischen Politikfeldanalyse*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2022, s. 195–226.

HOLÁ, M. – HOLÝ, M.: *Das Prager Karlskolleg im Spätmittelalter und in der Frühen Neuzeit als Ort der universitären Wissenvermittlung (1436–1622)*. In: *Wissen in mittelalterlichen Gemeinschaften: Diskurse – Ideale – soziale Räume*. Berlin: Peter Lang Verlag, 2022, s. 155–171.

HOLÁ, M. – HOLÝ, M.: *Die Bildungsgeschichte des Mittelalters und der Frühen Neuzeit in der tschechischen Geschichtsforschung der letzten zwanzig Jahre*. In: *Reisen durch die Pädagogik und Bildung. Transepochnale Forschung in der Erziehungswissenschaft*. Berlin: Peter Lang Verlag, 2022, s. 97–119.

HOLÁ, M. – HOLÝ, M.: *Professors of the Utraquist University of Prague in the Late Middle Ages and Early Modern Period (1458–1622)*. *History of Universities* 35/2, 2022, s. 84–105.

HOLUBOVÁ, M. – VALENTOVÁ-BOBKOVÁ, K.: *Censuimus in Domino illum e Societate nostra esse dimittendum. Les exclusions de l'ordre des Jésuites dans la Province de Bohême entre 1730 et*

1750. In: *L'exception et la Règle. Les pratiques d'entrée et de sortie des couvents, de la fin du Moyen Âge au XIXe siècle*. Rennes: Presses Universitaires de Rennes, 2022, s. 179–190.

HOLÝ, M.: *Der böhmische Humanist Matthias Borbonius von Borbenheim (1566–1629) und seine adligen Schüler in Basel*. *Basler Zeitschrift für Geschichte und Altertumskunde* 122/1, 2022, s. 101–119.

HRBEK, J.: *Öffentliche Feiern von Geburten und Hochzeiten des Hauses Habsburg im Böhmen des 17. und 18. Jahrhunderts*. *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung* 130/1, 2022, s. 51–70.

KESSLER, V. – PUŠ, I.: *In deine Erde erzverkrallt, wir wollen wurzelnd bleiben. Vorstellungen über Raum und Landschaft der böhmischen Deutschen*. *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung* 71/3, 2022, s. 359–391.

ŠEBEK, J.: *Disintegration of the Prague Spring Impulses and Interference in the Clergy in the Early Years of Normalization*. In: *After Utopia. Czechoslovak Normalization between Experiment and Experience, 1968–1989*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2022, s. 185–210.

ŠIMŮNEK, R.: *Rituals, Ceremonies, and Symbolic Communication in the Lives of the Bohemian Nobility in the Late Middle Ages*. In: *Festivities, Ceremonies, and Rituals in the Lands of the Bohemian Crown in the Late Middle Ages*. Leiden: Brill, 2022, s. 218–257.

ŽUPANIČ, J.: *Die Adelstitel für die Verteidiger Prags*. In: *15 Wochen lang bey Tag und Nacht von denen Schweden belägert. Das Tagebuch des Johann Norbert Zatočil von Löwenbruck zur Belagerung von Prag durch die Schweden im Jahr 1648*. Wien: Republik Österreich/Bundesministerium für Landesverteidigung, 2022, s. 257–338.

■ **Monografie, sborníky, atlasy a edice vydané nakladatelstvím Historický ústav (výběr)**

■ **Biografický slovník českých zemí. Sešit 25 (HI–Hol).**

Praha: HÚ AV ČR – Academia, 2022. 186 s. ISBN 978-80-7286-397-6; 978-80-200-3385-7.

Slovník publikuje biogramy významných osobností (začínajících písmeny HI–Hol) narozených v Čechách nebo na Moravě nebo jinak spjatých s českým prostředím. Kritériem výběru je význam životního díla.

■ **BOUBÍN, J. (ed.) – CHELČICKÝ, P.:**

Postila I. Praha: HÚ AV ČR, 2022. 572 s. ISBN 978-80-7286-391-4.

Publikace přináší první díl edice nejobsáhlejšího díla Petra Chelčického a obsahuje prvních 16 homilií *Postily*, a to na základě obou jejich dochovaných znění. Kniha je opatřena úvodní studií a podrobným rejstříkem citací z Bible i dalších autorů.

■ **DEJMEK, J. (ed.):**

Cirkulární telegramy Československého ministerstva zahraničních věcí z let komunistického režimu (1956–1989). Díl 2. Cirkulární telegramy MZV 1969–1980. Svazek II/1 (1969–1972), II/2 (1973–1977) a II/3 (1977–1980). Praha: HÚ AV ČR, 2022. Svazek II/1 868 s. ISBN 978-80-7286-396-9; Svazek II/2 1 028 s. ISBN 978-80-7286-398-3; Svazek II/3 836 s. ISBN 978-80-7286-405-8.

Druhá část projektu někdejších „tajných“ cirkulárních instrukcí a informací ministerstva zahraničí z let komunistického období, z technických důvodů rozdělená do tří svazků, přináší kritické vydání příslušných dokumentů z let 1969–1980. Poprvé jsou zde zpřístupněny dokumenty z první poloviny tzv. normalizace, kdy ministerstvo řídil Bohuslav Chňoupek, jeden z mužů, kteří personifikovali navenek tehdejší Československo. Základní problematikou je participace československé diplomacie na přípravě konference o bezpečnosti a spolupráci v Helsinkách a problémy související s konáním prvních tzv. následných schůzek v Bělehradě a v Madridu. Menší, ale důležitou část tvoří dokumentace týkající se normalizace vztahů ČSSR se Spolkovou republikou Německo a Rakouskem. Část dokumentace je také věnována neúspěšným rozhovorům o snížení stavu ozbrojených sil, probíhajícím ve Vídni.

■ **Historický atlas měst České republiky, sv. 34, Dvůr Králové nad Labem.**

Praha: HÚ AV ČR, 2022. ISBN 978-80-7286-389-1.

Svazek evropského atlasového projektu ke srovnávacím dějinám měst obsahuje textovou a mapovou část k dějinám, historické geografii, kartografii a ikonografii města Dvora Králové nad Labem ve východních Čechách.

■ **HLAVAČKA, M. – KOPÁČEK, J. (edd.):**

LANNA et LANNA. Rodina a podnikání. České Budějovice: Nebe s. r. o. – Praha: HÚ AV ČR, 2022. 344 s. ISBN 978-80-906008-1-2; 978-80-7286-399-0.

Nové mezioborové studium podnikatelských, kulturních, spolkových a mecenášských aktivit tří generací rodiny Lannů, stejně jako zkoumání jejich habitů včetně symboliky motivů výzdoby jejich sídel v Praze, Gmundenu a v pražské nekropoli, utvářejí poprvé vícerozměrný pohled na tuto výjimečnou rodinu, která žila a podnikala v prostředí tří odlišných epoch. Publikované texty dávají nahlédnout i do soukromého, veřejného a částečně i myšlenkového světa mužských příslušníků rodiny Lannů.

■ **HOLÁ, M. – HOLÝ, M. a kol.:**

Profesoři pražské utrakvistické univerzity v pozdním středověku a raném novověku (1457/1458–1622). Praha: Academia – HÚ AV ČR, 2022. 652 s. ISBN 978-80-200-3328-4; 978-80-7286-375-4.

Knihla se zaměřuje na profesory pražské univerzity od 50. let 15. století po rok 1622. Zkoumá terminologické souvislosti, předpoklady nástupu na univerzitu, sociální, geografickou, národnostní či konfesijní skladbu vyučujících, jejich vzdělanostní curricula, pedagogické i další působení na univerzitě, každodennost profesorů a jejich paralelní či následné kariéry, jejich knihovny, literární činnost, různé formy mecenátu či kontakty s evropskou obcí učenců. Součástí monografie jsou také biogramy jednotlivých profesorů.

■ **JUST, J. – BAŤOVÁ, E.:**

In monte Oliveti. Litomyšl a knižní kultura jednoty bratrské v 16. století. Praha: HÚ AV ČR, 2022. 200 s. ISBN 978-80-7286-401-0.

Kniha je zaměřena na dějiny knižní kultury jednoty bratrské a shrnuje některé konkrétní výsledky výzkumu tohoto tématu (knihtisk v Litomyšli v první polovině 16. století a zdejší sbor jednoty bratrské v první polovině 16. století, vznik a dějiny překladu Bible kralické, kancionálová tvorba jednoty bratrské). Ve druhé části publikace je zachycena většina exponátů výstavy *In monte Oliveti. Litomyšl a knižní kultura jednoty bratrské v 16. století*, kterou uspořádalo v létě 2019 Regionální muzeum v Litomyšli, po vzoru kritických výstavních katalogů.

■ **KESSLER, V. – SMRČEK, D. (edd.):**

Děti křtěné Dunajem. České vzpomínky na meziválečnou Vídeň. Praha: HÚ AV ČR, 2022. 328 s. ISBN 978-80-7286-395-2.

Publikace není vyčerpávající syntetickou rekonstrukcí života české vídeňské komunity. Spíše je třeba ji pojímat jako jakýsi symbolický výlet zpět v čase, ve vzpomínkách do míst, která již dávno v hmatatelném světě neexistují, nebo alespoň ne v podobě, jaká je zde předestřena. Za průvodce slouží třiatdvacet pamětníků zmizelého světa specifické „české Vídně“, zvláštního mikrosvěta uprostřed velkoměsta. A právě do takového prostředí relativně uzavřené komunity se postupně rodily ony „děti křtěné Dunajem“, jež prožily v meziválečné Vídni své dětství, případně časy dospívání.

■ **NĚMEČEK, J. – DEJMEK, J. – KUKLÍK, J. – NĚMEČKOVÁ-KRÁLÍKOVÁ, D. – SOVILJ, M.:**

Československá zahraniční politika po osvobození 1945 (16. květen – 31. prosinec 1945). Praha: HÚ AV ČR, 2022. 648 s. ISBN 978-80-7286-406-5.

První díl (1945) poválečné řady (1945–1948) projektu *Dokumenty československé zahraniční politiky* přináší 236 dokumentů od května do prosince 1945, které dokumentují na bohatém pramenném materiálu z českých i zahraničních archivů (zejména velmocí) první kroky vedení osvobozeného Československa, zvláště citlivý vztah k velmocím, týkající se mj. otázky pobytu sovětských a amerických jednotek zde a přípravy a realizace jejich odchodu z osvobozené republiky, ale i hospodářských otázek spojených s těžbou uranu, s pomocí UNRRA etc. Dokumenty jsou publikovány s obsáhlým poznámkovým aparátem, svazek přináší také seznam dokumentů, anglická regesta dokumentů a jmenný rejstřík.

■ **PÁNEK, J. a kol.:**

Akademická encyklopedie českých dějin. Díl VII. K/2-L (Kniha Drnovská – Lužičtí Srbové). Praha: HÚ AV ČR, 2021. 520 s. ISBN 978-80-7286-392-1.

Jednotlivá hesla této encyklopedie, jejichž rozsah podle povahy tématu kolísá od stručných charakteristik po rozsáhlé specializované studie, jsou zaměřena na události, instituce a procesy, které formovaly život společnosti v jejích nejrůznějších polohách, ale také na obecné pojmy, organizační struktury, myšlenkové proudy a kulturní směry. Sedmý díl encyklopedie je stejně jako předchozí svazek polytematický. Přispívá k vymezení historického prostoru z hlediska geografického a populačního pojetí a podrobně zpracovává některé regiony, bez nichž si nelze představit zejména starší minulost českého státu. Osvětluje klíčové pojmy středověku a raného novověku i moderních dějin

a období komunistické totality. Další hesla jsou věnována dějinám státu a práva, politickým proudům, diplomacii, národnostním menšinám, kulturní a církevní historii. Širší dosah mají rovněž hesla soustředěná na pomocné a příbuzné disciplíny a zvláště současnou historiografii.

■ **SEMOTANOVÁ, E. – ŽEMLIČKA, J. a kol.:**

Věnná města českých královen. Praha: HÚ AV ČR, 2022. 440 s. ISBN 978-80-7286-393-8.

Ve středověku patřilo finanční a hmotné zabezpečování českých královen, tvořené především dary, koupěmi, výnosy z panství, statků a podějí i výnosy z měst, k úkonům, které se staly součástí tehdejšího právního prostoru. Královny čerpaly své požitky především z několika měst v Čechách; Hradec Králové, Chrudim, Vysoké Mýto, Polička, Jaroměř, Dvůr Králové nad Labem, Trutnov, Nový Bydžov, Mělník a přechodně Teplice, poddanské město v přechodném majetku královny krátce v době poděbradské, daly vzniknout mezi českými královskými městy z řady pohledů zvláštní kategorii měst věnných. Publikace *Věnná města českých královen* se zabývá mnoha problémy a otázkami, které úzce souvisejí se vznikem a vývojem fenoménu věnných měst. Řeší je v samostatných, časově či tematicky pojatých kapitolách, které se vzájemně prolínají a doplňují; nabízejí varianty pohledů, směřujících posléze k syntetizující, synergické spojitosti jednotlivých námětů při zachování jejich pestrosti a rozmanitosti.

■ **SLAVÍČEK, J. – KOHOUTEK, J. a kol.:**

Krkonoše a jejich lidé v běhu času: prameny, paměť, interpretace ve 20. století. Praha: HÚ AV ČR, 2022. 316 s. ISBN 978-80-7286-410-2.

Dějinný vývoj regionu Krkonoš ve 20. století organicky navazoval na události předchozích staletí. Vedle odrazu „velkých“, celostátních či nadstátních dějin působila i specifická charakteristika Krkonoš jako regionu se svérázným prostředím, obyvatelstvem a vývojem. Kniha zachycuje vybraná témata krkonošských dějin 20. století pod zorným úhlem šesti badatelských přístupů: 1. propojuje svět tzv. „velké“ historie a tzv. „malých“, regionálních dějin, 2. tematizuje komplikovanou národnostní strukturu regionu, 3. reflektuje Krkonoše jako geograficky a socio-ekonomicky specifický region s rozvinutým turismem, 4. konceptualizuje Krkonoše jako oblast poznamenanou celou řadou diskontinuit historického vývoje, 5. vnímá, že v důsledku těchto diskontinuit došlo k zásadnímu narušení podstatné části historické paměti regionu a 6. demonstruje možnosti využití širokého spektra pramenů v regionálním výzkumu.

■ **ŠIMŮNEK, R. – MOČIČKOVÁ, J. – VOKURKA, M. a kol.:**

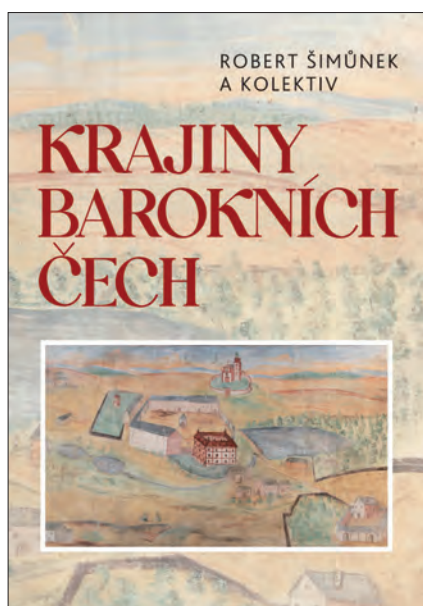
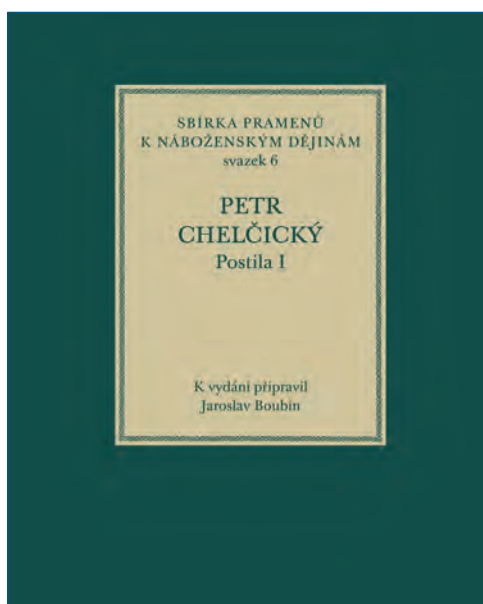
Krajiny barokních Čech. Praha: Nakladatelství Lidové noviny – HÚ AV ČR, 2022. 328 s. ISBN 978-80-7422-860-5; 978-80-7286-394-5.

Kniha mapuje směry a možnosti studia barokních krajin a současně spektrum využitelných pramenů (text – obraz – mapa – terénní výzkum), jejich interpretační potenciál z hlediska historické geografie i kulturních dějin. Konceptce knihy, jejíž jednotlivé kapitoly kombinují mikro- a makropohled (sondy a jejich obecné interpretace), vychází z širšího rámce studia barokních krajin v Čechách (cca 1650–1800), nastíněného v úvodní stati.

■ **VYSKOČIL, A. a kol.:**

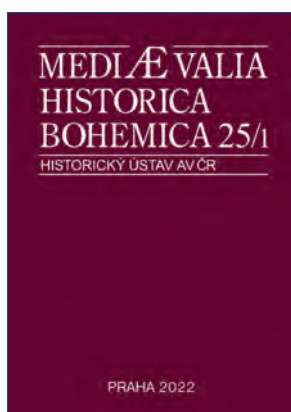
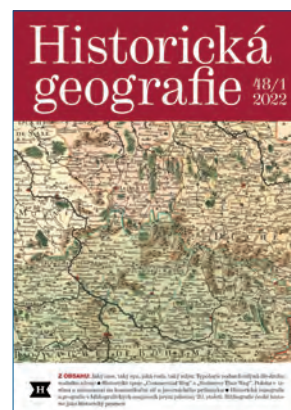
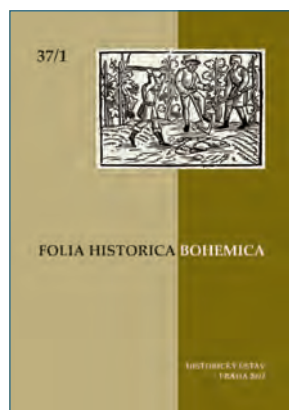
Historické vodohospodářské objekty. Kritický katalog výstavy. Výstava 1. října – 31. prosince 2022 (Hostětín, Čáslav, Opava, Olomouc, Brno). Praha: HÚ AV ČR, 2022. 184 s. ISBN 978-80-7286-402-7 (tištěná publikace); 978-80-7286-403-4 (elektronická verze).

Kritický katalog k výstavě je výstupem grantového projektu NAKI II *Historické vodohospodářské objekty, jejich hodnota, funkce a význam pro současnou dobu*. Představuje výsledky interdisciplinárního výzkumu, zaměřeného na identifikaci, třídění a hodnocení historických vodohospodářských objektů z hlediska památkové péče. V jednotlivých kapitolách přibližuje ideu a strukturu certifikované metodiky, výsledky analýzy celoplošných kartografických podkladů, společensko-historický kontext fenoménu vody, sumarizuje dosavadní přístup tuzemských i zahraničních památkových institucí k pestré škále vodohospodářských objektů a na příkladu pěti modelových území (povodí) s odlišnou historicko-geografickou typologií dokumentuje a analyzuje přítomnost, vývoj a památkový potenciál jednotlivých vodohospodářských systémů a objektů.



■ Časopisy vydané HÚ

- Bollettino dell'Istituto Storico Ceco di Roma. Sv. 13. Praha: Historický ústav, 2022. ISSN 1214-9438.
- Český časopis historický. Roč. 120. Praha: Historický ústav, 2022. ISSN 0862-6111.
- Folia Historica Bohemica. Roč. 37. Praha: Historický ústav, 2022. ISSN 0231-7494.
- Historická geografie. Roč. 48. Praha: Historický ústav, 2022. ISSN 0862-710X.
- Mediaevalia Historica Bohemica. Roč. 25. Praha: Historický ústav, 2022. ISSN 0862-979X.
- Moderní dějiny. Časopis pro dějiny 19. a 20. století. Roč. 30. Praha: Historický ústav, 2022. ISSN 1210-6860.
- Slovanský přehled. Roč. 108. Praha: Historický ústav, 2022. ISSN 0037-6922.



■ Monografie pracovníků HÚ vydané v jiných nakladatelstvích v České republice (výběr)

■ VOKURKA, M.:

Barokní krajina tvorba na sasko-lauenburských panstvích 1635–1740. Praha: Academia, 2022. 256 s. ISBN 978-80-200-3306-2.

Šlechta v českých zemích představovala v období 17. a 18. století dominantní sociální vrstvu. Krajina tvorba jí sloužila jako jeden z prostředků reprezentace a reprodukce sociálního postavení, kterým se prezentovala v rovině politické, ekonomicko-správní (dobrý hospodář a správce), stejně jako náboženské (podpora katolictví). Nejen architekturou, jako rezidencemi, hospodářskými dvory, sýpkami a kostely, ale také zakládáním a udržováním rybníků, sadů, vinic, lesů nebo ovčínů, a především vzájemnými symbolickými i prostorovými vazbami těchto prvků přispívala šlechta zásadním způsobem k podobě kulturní krajiny. V té se po většinu času pohybovala nejen ona sama, ale také její poddaní, kteří patřili k adresátům této komunikace pomocí krajina tvorby.

■ PROKŠ, P.:

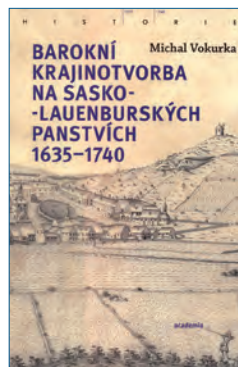
Československo a nová Evropa. Mezinárodní souvislosti vzniku a formování samostatného Československa (1914–1918/1919–1920). Praha: Academia, 2022. 468 s. ISBN 978-80-200-3314-7.

Publikace se zabývá vznikem a prvními roky existence samostatného Československa v mezinárodních souvislostech. Výsledky první světové války a následný vývoj přinesly zásadní změny mocenských poměrů v Evropě. Především se jednalo o vojenské vítězství západních Spojenců nad Německem a Rakousko-Uherskem. S koncem první světové války byl svržen císařský režim v Německu a rozpadla se habsburská říše, romanovská říše carského Ruska a osmanská říše. Na všechny tyto skutečnosti musely reagovat a vyrovnávat se s nimi tradiční i nové státy. Mezi nimi také Československo, které ještě vojensky i diplomaticky zápasilo o mezinárodní uznání a zajištění své bezpečnosti i další existence.

■ VORÁČEK, E. a kol.:

Cítov: dějiny obce. Cítov: obec Cítov, 2022. 630 s. ISBN 978-80-11-01280-9.

Publikace autorského kolektivu historiků a archeologů je věnována vývoji obce Cítov na Podřipsku v kontextu „velkých“ dějin od pravěku až do konce 20. století. Přes 600 stran textu je doplněno četnou obrazovou přílohou, grafy a tabulkami.



IV. Výuka a popularizace

■ Pedagogická činnost a spolupráce s univerzitami a vysokými školami / školami nižších vzdělávacích stupňů

Vedle základního výzkumu se pracovníci ústavu trvale podílejí na spolupráci s vysokými školami v oblasti pedagogické i vědecké, a to jednak podílem na vysokoškolské výuce na řadě univerzit a vysokých škol (např. Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Masarykově univerzity, Univerzity Hradec Králové, Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, Univerzity Karlově, Univerzity Pardubice) včetně vedení závěrečných prací (bakalářské, diplomní, rigorózní a disertační), školením doktorandů na vysokoškolských pracovištích, členstvím v komisích pro obhajoby vědeckopedagogických titulů a spoluprací na společných vědeckých projektech stejně jako výše zmiňovaných centrech výzkumu. Ve spolupráci s některými vysokými školami / univerzitami je na základě smlouvy realizován společný doktorský program, a to: na Filozofické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně (*České dějiny*) a Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy (*Církevní a obecné dějiny*).

HŮ nadto spolupracuje dlouhodobě s Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy při zajišťování externí výuky ve všech typech studia a ve zvláštních případech též včetně vedení a oponentování závěrečných prací, a to zejména v oborech *Světové dějiny*, *Východoevropská studia / dějiny zemí východní Evropy* a *Pomocné vědy historické a archivnictví* (od roku 2019). Dále pak HŮ spolupracuje ve stejném rozsahu také s Filozofickou fakultou Univerzity Hradec Králové při zajišťování výuky oborů historických věd (od roku 2021) a Filozofickou fakultou Univerzity Pardubice v rámci studijních programů realizovaných Ústavem historických věd (od roku 2022).

Studentka Anna Vaňáčová, jež v rámci své stáže k moderním dějinám získala 2. místo v celostátním finále závěrečné studentské konference projektu Akademie věd ČR *Otevřená věda*.



Trvale se pracovníci HÚ podílejí také na projektu Akademie věd ČR *Otevřená věda* určeném pro středoškolskou a vysokoškolskou mládež. V roce 2022 běželo v HÚ celkem sedm tematických odborných stáží v rámci tohoto projektu. Na závěrečné studentské konferenci pak jedna ze stážistek – Anna Vaňáčková – získala druhé místo (stáž *Meziválečné nedemokratické režimy ve střední Evropě* vedená Janem Květinou) a jedna stážistka – Lada Chorovská – čestné uznání poroty (stáž *Bibliografie je kompas v moři knih* vedená Václavou Horčákovou).

■ Popularizační činnost a transfer poznatků do středoškolské výuky

Pracovníci HÚ se významně podílejí na popularizaci historických věd a výsledků současných historických výzkumů. Vystupují pravidelně v pořadech veřejnoprávních médií, tj. Českého rozhlasu (zejména na stanicích ČRo Plus, ČR Dvojka a ČR Radiožurnál) a České televize, jsou pravidelnými přispěvateli také do médií komerčních (např. TV Prima, Nova, Noe, Seznam, DTV). Jsou zváni jako hosté zejména do diskusních a vzdělávacích pořadů nebo pro vystoupení k aktuálním politickým i společenským tématům. Vedle specializovaných pořadů (jako např. *Historie.cs*, *Reportéři*, tematické speciály ČT24) se jedná o vystoupení ve zpravodajství k aktuálnímu dění či historickým objevům (odborné komentáře) a v kulturních a náboženských magazínech (např. *Křesťanský magazín*). Přípravují podklady pro dokumentární pořady i filmy.³⁸ Svá odborná stanoviska či komentáře a recenze publikují také v tištěných médiích (denní tisk, týdeníky i společenské a regionální magazíny).

Standardně se pracovníci HÚ podílejí na všech popularizačních akcích Akademie věd ČR, jako např. *Dny otevřených dveří*, *Veletrh vědy*, *Týden Akademie věd ČR*, připravují řadu výstav či stálých expozic ve spolupráci se státními i soukromými organizacemi. Po dvou letech zasažených pandemií Covidu-19 proběhl ve dnech 2.–4. června 2022 opět *Veletrh vědy*, na kterém HÚ prezentoval zejména své projekty zaměřené na školy a širší veřejnost, a v listopadu v rámci *Týdne Akademie věd ČR* (31. října – 6. listopadu 2022) také *Den otevřených dveří* na pražském i brněnském pracovišti. V prvním listopadovém týdnu se pro veřejnost uskutečnily dvě přednášky, dva workshopy orientované zejména na střední školy, odborné exkurze i tematická vycházka. Pracovníci HÚ se také podíleli na popularizačních textech připravených pro periodika vydávaná Akademií věd ČR a dalších videích a podcastech zveřejňovaných na webu a sociálních sítích Akademie věd ČR.

Už od dubna 2020 připravuje HÚ videa pro vlastní YouTube kanál HÚ,³⁹ jehož cílem je přiblížit široké veřejnosti (učitelům, studentům i zájemcům o historii) aktuální vědecké výzkumy i ukázat některé projekty zpracováváné v HÚ. Video jsou řazena do tří sérií (playlistů), a to: *Jak a proč v dějinách*, který je zaměřen na konkrétní události či osobnosti, *Historický ústav představuje*, prezentující možnosti vědeckého bádání a dílčí projekty, a *Přednášky a konference*, kde jsou dílčím způsobem prezentována významnější vědecká vystoupení. V roce 2022 začaly být přidávány také záznamy vědeckých konferencí, a to v případech, kdy to umožňuje autorské právo. V současné době je zde uloženo celkem 44 videí, z nichž některá mají sledovanost v řádu několika tisíců, stálých odběratelů kanálů je více než 850 osob.

U příležitosti českého předsednictví v Radě EU uspořádal HÚ ve spolupráci s Městskou knihovnou v Praze přednáškový cyklus *České dějiny v centru evropských událostí*. Jednalo se celkem o šest přednášek vědců z HÚ, jejichž cílem bylo ukázat některé historické události z českých dějin v širších souvislostech, a to zejména v těch případech, kdy dění v českých zemích ovlivňovalo evropský historický vývoj.

HÚ také již v roce 2021 spustil specializovanou záložku na svých webových stránkách zamýšlenou jako podporu pro učitele dějepisu (event. dalších předmětů).⁴⁰ V roce 2022 byl vypracován ná-


vrh uživatelsky příznivější webové prezentace této záložky, který by měl být převeden do praxe v roce 2023. Už v současné době jsou na této stránce prezentovány materiály připravené ke stažení a pro event. další použití ve výuce. Jsou zde zároveň soustředěny odkazy na akce pořádané HÚ speciálně pro pedagogy. Pracovníci HÚ se i nadále úspěšně podílejí na iniciativě Akademie věd ČR *Pozvěte vědce do výuky*⁴¹ a analogickém programu Akademie věd ČR *Jedu vědu*.⁴² V současné době nabízí třináct přednášek / workshopů / seminářů určených pro žáky a studenty základních i středních škol.

O svých aktivitách informuje HÚ širokou veřejnost nejen na svých webových stránkách, ale také na účtech na sociálních sítích Facebook, Twitter a Instagram.


ČESKÉ DĚJINY V CENTRU EVROPSKÝCH UDÁLOSTÍ

Přednáškový cyklus se koná u příležitosti
českého předsednictví v Radě EU


Přednáškový cyklus České dějiny v centru evropských událostí byl připraven Městskou knihovnou v Praze a Historickým ústavem Akademie věd České republiky. Klade si za cíl ukázat některé historické události z českých dějin v širších souvislostech, a to zejména v těch případech, kdy dění v českých zemích ovlivňovalo evropský historický vývoj. Cíleně jsou přitom vybrána témata méně oťelá nebo opomíjená. Chronologicky zahrnují historické období od středověku po moderní dějiny. Přednášejícími jsou odborníci z Historického ústavu AV ČR.



<p>12. 10. od 17:30, klubovna Čeští kardinálové a Evropa Přednáší: Doc. Mgr. Jaroslav Šebek, Ph.D., DSc. Rezervace míst na dilna@mlp.cz nebo tel.: 222 113 387</p>	<p>10. 11. od 17:30, Záliv (prostor naučné literatury) Třetí král Čechů – Přemysl Otakar I. Přednáší: Prof. PhDr. Josef Zemlička, DrSc.</p>
<p>18. 10. od 17:30, Záliv (prostor naučné literatury) Demokracie bez demokratů: Meziválečné autoritářské režimy ve střední Evropě Přednáší: PhDr. Jan Květina, Ph.D.</p>	<p>15. 11. od 17:30, Záliv (prostor naučné literatury) České královské korunovace v pobělohorské době Přednáší: PhDr. Jiří Hrbek, Ph.D.</p>
<p>2. 11. od 17:30, klubovna Jan Hus – planoucí osa českých a evropských dějin Přednáší: PhDr. Eva Doležalová, Ph.D. Rezervace míst na dilna@mlp.cz nebo tel.: 222 113 387</p>	<p>22. 11. od 17:30, Záliv (prostor naučné literatury) České země a (ne)stabilita jejich historických hranic Přednáší: Prof. PhDr. Eva Semotanová, DrSc.</p>



Městská knihovna v Praze



HISTORICKÝ ÚSTAV
Akademie věd České republiky

V. Hospodaření pracoviště

Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Účetní závěrka

a

**Zpráva nezávislého auditora
o účetní závěrce**

za rok končící 31. prosince 2022

Auditor

interexpert neziskový sektor s.r.o.

INTEREXPERT neziskový sektor s.r.o., Mikulandská 2, Praha 1, 110 00, Tel:+420 224 933 658, Fax:+420 224 934 101
e-mail: secretary@interexpert.cz www.interexpert.cz

Obsah:

Zpráva nezávislého auditora

Účetní výkazy:

Rozvaha

Výkaz zisku a ztráty

Příloha k účetní závěrce

Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2022 (1-13 z 93 stran)

Zpráva nezávislého auditora

Veřejná výzkumná instituce:	Historický ústav AV ČR, v. v. i.
Právní forma:	Veřejná výzkumná instituce
Sídlo:	Prosecká 809/76, Praha 9, 190 00, Česká republika
Identifikační číslo:	67985963
Rozvahový den:	31.12.2022
Předmět hlavní činnosti:	Předmětem hlavní činnosti HÚ je vědecký výzkum českých a obecných dějin. Svou činností HÚ přispívá ke zvyšování úrovně poznání a vzdělanosti a k využití výsledků vědeckého výzkumu v praxi. Získává, zpracovává a rozšiřuje vědecké informace, vydává vědecké publikace (monografie, časopisy, sborníky apod.), poskytuje vědecké posudky, stanoviska a doporučení a provádí konzultační a poradenskou činnost. Ve spolupráci s vysokými školami uskutečňuje doktorské studijní programy a vychovává vědecké pracovníky. V rámci předmětu své činnosti rozvíjí mezinárodní spolupráci, včetně organizování společného výzkumu se zahraničními partnery přijímání a vysílání stážistů, výměny vědeckých poznatků a přípravy společných publikací. Pořádá domácí i mezinárodní vědecká setkání, konference a semináře a zajišťuje infrastrukturu pro výzkum, včetně poskytování ubytování svým zaměstnancům a hostům. Úkoly realizuje samostatně i ve spolupráci s vysokými školami a dalšími vědeckými a odbornými institucemi.

Výrok auditora

Provedli jsme audit přiložené účetní závěrky účetní jednotky, u které hlavním předmětem činnosti není podnikání (dále jen účetní jednotka), sestavené na základě českých účetních předpisů, která se skládá z rozvahy k 31.12.2022, výkazu zisku a ztráty za rok končící 31.12.2022 a přílohy, která obsahuje popis použitých podstatných účetních metod a další vysvětlující informace.

Podle našeho názoru účetní závěrka podává věrný a poctivý obraz aktiv, pasiv účetní jednotky k 31.12.2022 a nákladů, výnosů a výsledku jejího hospodaření za rok končící k 31.12.2022 v souladu s českými účetními předpisy.

Základ pro výrok

Audit jsme provedli v souladu se zákonem o auditorech a standardy Komory auditorů České republiky (KA ČR) pro audit, kterými jsou mezinárodní standardy pro audit (ISA) případně doplněné a upravené souvisejícími aplikačními doložkami. Naše odpovědnost stanovena těmito předpisy je podrobněji popsána v oddílu Odpovědnost auditora za audit účetní závěrky. V souladu se zákonem o auditorech a Etickým kodexem přijatým Komorou auditorů České republiky jsme na účetní jednotce nezávislí a splnili

jsme i další etické povinnosti vyplývající z uvedených předpisů. Domníváme se, že důkazní informace, které jsme shromáždili, poskytují dostatečný a vhodný základ pro vyjádření našeho výroku.

Ostatní informace uvedené ve výroční zprávě

Ostatními informacemi jsou v souladu s § 2 písm. b) zákona o auditorech informace uvedené ve výroční zprávě mimo účetní závěrku a naši zprávu auditora. Za ostatní informace odpovídá statutární orgán účetní jednotky.

Náš výrok k účetní závěrce se k ostatním informacím nevztahuje. Přesto je však součástí našich povinností souvisejících s ověřením účetní závěrky seznámení se s ostatními informacemi a posouzení, zda ostatní informace nejsou ve významném (materiálním) nesouladu s účetní závěrkou či s našimi znalostmi o účetní jednotce získanými během ověřování účetní závěrky nebo zda se jinak tyto informace nejeví jako významně (materiálně) nesprávné. Také posuzujeme, zda ostatní informace byly ve všech významných (materiálních) ohledech vypracovány v souladu s příslušnými právními předpisy. Tímto posouzením se rozumí, zda ostatní informace splňují požadavky právních předpisů na formální náležitosti a postup vypracování ostatních informací v kontextu významnosti (materiality), tj. zda případné nedodržení uvedených požadavků by bylo způsobilé ovlivnit úsudek činěný na základě ostatních informací.

Na základě provedených postupů, do míry, jež dokážeme posoudit, uvádíme, že

- ostatní informace, které posuzují skutečnosti, jež jsou též předmětem zobrazení v účetní závěrce, jsou ve všech významných (materiálních) ohledech v souladu s účetní závěrkou a
- ostatní informace byly vypracovány v souladu s právními předpisy.

Dále jsme povinni uvést, zda na základě poznatků a povědomí o účetní jednotce, k nimž jsme dospěli při provádění auditu, ostatní informace neobsahují významné (materiální) věcné nesprávnosti. V rámci uvedených postupů jsme v obdržných ostatních informacích žádné významné (materiální) věcné nesprávnosti nezjistili.

Odpovědnost statutárního orgánu účetní jednotky za účetní závěrku

Statutární orgán účetní jednotky odpovídá za sestavení účetní závěrky podávající věrný a poctivý obraz v souladu s českými účetními předpisy a za takový vnitřní kontrolní systém, který považuje za nezbytný pro sestavení účetní závěrky tak, aby neobsahovala významné (materiální) nesprávnosti způsobené podvodem nebo chybou.

Při sestavování účetní závěrky je statutární orgán účetní jednotky povinen posoudit, zda je účetní jednotka schopna nepřetržitě trvat, a pokud je to relevantní, popsat v příloze záležitosti týkající se jejího nepřetržitého trvání a použití předpokladu nepřetržitého trvání při sestavení účetní závěrky, s výjimkou případů, kdy statutární orgán účetní jednotky plánuje zrušení účetní jednotky nebo ukončení její činnosti, resp. kdy nemá jinou reálnou možnost než tak učinit.

Odpovědnost auditora za audit účetní závěrky

Naším cílem je získat přiměřenou jistotu, že účetní závěrka jako celek neobsahuje významnou (materiální) nepravost způsobenou podvodem nebo chybou a vydat zprávu auditora obsahující náš výrok. Přiměřená míra jistoty je velká míra jistoty, nicméně není zárukou, že audit provedený v souladu s výše uvedenými předpisy ve všech případech v účetní závěrce odhalí případnou existující významnou (materiální) nesprávnost. Nesprávnosti mohou vzniknout v důsledku podvodů nebo chyb a považují se za významné

(materiální), pokud lze reálně předpokládat, že by jednotlivě nebo v souhrnu mohly ovlivnit ekonomická rozhodnutí, která uživatelé účetní závěrky na jejím základě přijmou.

Při provádění auditu v souladu s výše uvedenými předpisy je naší povinností uplatňovat během celého auditu odborný úsudek a zachovávat profesní skepticismus. Dále je naší povinností:

- Identifikovat a vyhodnotit rizika významné (materiální) nesprávnosti účetní závěrky způsobené podvodem nebo chybou, navrhnout a provést auditorské postupy reagující na tato rizika a získat dostatečné a vhodné důkazní informace, abychom na jejich základě mohli vyjádřit výrok. Riziko, že neodhalíme významnou (materiální) nesprávnost k níž došlo v důsledku podvodu, je větší než riziko neodhalení významné (materiální) nesprávnosti způsobené chybou, protože součástí podvodu mohou být tajné dohody, falšování, úmyslná opomenutí, nepravdivá prohlášení nebo obcházení vnitřních kontrol představenstvem.
- Seznámit se s vnitřním kontrolním systémem účetní jednotky relevantním pro audit v takovém rozsahu, abychom mohli navrhnout auditorské postupy vhodné s ohledem na dané okolnosti, nikoliv abychom mohli vyjádřit názor na účinnost vnitřního kontrolního systému.
- Posoudit vhodnost použitých účetních pravidel, přiměřenost provedených účetních odhadů a informace, které v této souvislosti statutární orgán Účetní jednotky uvedlo v příloze.
- Posoudit vhodnost použití předpokladu nepřetržitosti trvání při sestavení účetní závěrky představenstvem a to, zda s ohledem na shromážděné důkazní informace existuje významná (materiální) nejistota vyplývající z událostí nebo podmínek, které mohou významně zpochybnit schopnost Účetní jednotky trvat nepřetržitě. Jestliže dojdeme k závěru, že taková významná (materiální) nejistota existuje, je naší povinností upozornit v naší zprávě na informace uvedené v této souvislosti v účetní závěrce – příloze, a pokud tyto informace nejsou dostatečné, vyjádřit modifikovaný výrok. Naše závěry týkající se schopnosti Účetní jednotky trvat nepřetržitě vycházejí z důkazních informací, které jsme získali do data naší zprávy. Nicméně budoucí události nebo podmínky mohou vést k tomu, že účetní jednotka ztratí schopnost trvat nepřetržitě.
- Vyhodnotit celkovou prezentaci, členění a obsah účetní závěrky, včetně přílohy a dále to, zda účetní závěrka zobrazuje podkladové transakce a události způsobem, který vede k věrnému zobrazení.

Naší povinností je informovat statutární orgán účetní jednotky mimo jiné o plánovaném rozsahu a načasování auditu a o významných zjištěních, která jsme v jeho průběhu učinili, včetně zjištěných významných nedostatků ve vnitřním kontrolním systému.

INTEREXPERT neziskový sektor s.r.o.
Mikulandská 2, 110 00 Praha 1
Oprávnění KAČR 511

Ing. Karolina Neuvirtová, jednatelka a auditorka
Oprávnění KAČR 2176



Datum:	24-04-2023
Podpis auditora:	

Rozvaha

Sestaveno k 31.12.2022
(v tis. Kč, s přesností na dvě desetinná místa)Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb
ve znění pozdějších předpisů

ÍČO
67985963

Číslo	Název	Položka	Účet. sk.	Číslo řádku	Stav	
					k 01.01.2022	k 31.12.2022
A	A.Dlouhodobý majetek celkem			001	2 703,34	2 462,25
A.I	I.Dlouhodobý nehmotný majetek celkem			002	2 824,43	3 279,16
A.I.1	1.Nehmotné výsledky výzkumu a vývoje			003	0,00	0,00
A.I.2	2.Software		013	004	2 788,98	3 254,91
A.I.3	3.Ocenitelná práva			005	0,00	0,00
A.I.4	4.Drobný dlouhodobý nehmotný majetek			006	35,46	24,25
A.I.5	5.Ostatní dlouhodobý nehmotný majetek			007	0,00	0,00
A.I.6	6.Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek			008	0,00	0,00
A.I.7	7.Poskytnuté zálohy na dlouhodobý nehmotný majetek			009	0,00	0,00
A.II	II.Dlouhodobý hmotný majetek celkem			010	17 038,24	16 767,60
A.II.1	1.Pozemky			011	157,57	157,57
A.II.2	2.Umělecká díla, předměty a sbírky			012	18,10	18,10
A.II.3	3.Stavby			013	200,04	200,04
A.II.4	4.Hmotné movité věci a jejich soubory			014	14 141,04	13 965,26
A.II.5	5.Pěstitelské celky trvalých porostů			015	0,00	0,00
A.II.6	6.Dospělá zvířata a jejich skupiny			016	0,00	0,00
A.II.7	7.Drobný dlouhodobý hmotný majetek			017	2 521,49	2 426,63
A.II.8	8.Ostatní dlouhodobý hmotný majetek			018	0,00	0,00
A.II.9	9.Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek			019	0,00	0,00
A.II.10	10.Poskytnuté zálohy na dlouhodobý hmotný majetek			020	0,00	0,00
A.III	III.Dlouhodobý finanční majetek celkem			021	0,00	0,00
A.III.1	1.Podíly - ovládaná nebo ovládající osoba			022	0,00	0,00
A.III.2	2.Podíly - podstatný vliv			023	0,00	0,00
A.III.3	3.Dluhové cenné papíry držené do splatnosti			024	0,00	0,00
A.III.4	4.Zápůjčky organizačním složkám			025	0,00	0,00
A.III.5	5.Ostatní dlouhodobé zápůjčky			026	0,00	0,00
A.III.6	6.Ostatní dlouhodobý finanční majetek			027	0,00	0,00
A.IV	IV.Oprávký k dlouhodobému majetku celkem			028	-17 159,33	-17 584,52
A.IV.1	1.Oprávký k nehmot. výsl. výzkumu a vývoje			029	0,00	0,00
A.IV.2	2.Oprávký k softwaru			030	-2 131,59	-2 320,19
A.IV.3	3.Oprávký k ocenitelným právům			031	0,00	0,00
A.IV.4	4.Oprávký k DDNM			032	-35,46	-24,25
A.IV.5	5.Oprávký k ostatnímu DNM			033	0,00	0,00
A.IV.6	6.Oprávký ke stavbám			034	-200,04	-200,04
A.IV.7	7.Oprávký k sam. movitým věcem a souborům hm. mov. věcí			035	-12 270,76	-12 613,40
A.IV.8	8.Oprávký k pěstitelským celkům trvalých porostů			036	0,00	0,00
A.IV.9	9.Oprávký k zákl. stádu a tažným zvířatům			037	0,00	0,00
A.IV.10	10.Oprávký k DDHM			038	-2 521,49	-2 426,63
A.IV.11	11.Oprávký k ostatnímu DHM			039	0,00	0,00
B	B.Krátkodobý majetek celkem			040	24 701,11	25 540,34
B.I	I.Zásoby celkem			041	395,36	422,68
B.I.1	1.Materiál na skladě			042	2,43	2,73
B.I.2	2.Materiál na cestě			043	0,00	0,00
B.I.3	3.Nedokončená výroba			044	0,00	0,00
B.I.4	4.Polotovary vlastní výroby			045	0,00	0,00
B.I.5	5.Výrobky			046	392,92	419,95
B.I.6	6.Mladá a ostatní zvířata a jejich skupiny			047	0,00	0,00
B.I.7	7.Zboží na skladě a v prodejnách			048	0,00	0,00
B.I.8	8.Zboží na cestě			049	0,00	0,00
B.I.9	9.Poskytnuté zálohy na zásoby			050	0,00	0,00
B.II	II.Pohledávky celkem			051	134,30	286,94
B.II.1	1.Odběratelé			052	51,64	195,58
B.II.2	2.Směnky k inkasu			053	0,00	0,00
B.II.3	3.Pohledávky za eskontované cenné papíry			054	0,00	0,00
B.II.4	4.Poskytnuté provozní zálohy			055	47,54	31,72
B.II.5	5.Ostatní pohledávky			056	0,00	0,00

Rozvaha

Sestaveno k 31.12.2022

(v tis. Kč, s přesností na dvě desetinná místa)

Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

IČO
67985963

Položka		Účt. sk.	Číslo řádku	Stav	
Číslo	Název			k 01.01.2022	k 31.12.2022
B.II.6	6.Pohledávky za zaměstnanci		057	24,18	20,26
B.II.7	7.Pohledávky za institucemi SZ a VZP		058	0,00	0,00
B.II.8	8.Daň z příjmů		059	0,00	0,00
B.II.9	9.Ostatní přímé daně		060	0,00	0,00
B.II.10	10.Daň z přidané hodnoty		061	0,00	9,90
B.II.11	11.Ostatní daně a poplatky		062	1,43	0,00
B.II.12	12.Nároky na dotace a ost. zúčtování SR		063	0,00	0,00
B.II.13	13.Nároky na dotace a ost. zúčtování ÚSC		064	0,00	0,00
B.II.14	14.Pohledávky za společníky sdruženými ve společnosti		065	0,00	0,00
B.II.15	15.Pohledávky z pevných termínovaných operací a opci		066	0,00	0,00
B.II.16	16.Pohledávky z vydaných dluhopisů		067	0,00	0,00
B.II.17	17.Jiné pohledávky		068	9,50	-15,67
B.II.18	18.Dohadné účty aktivní		069	0,00	45,15
B.II.19	19.Opravná položka k pohledávkám		070	0,00	0,00
B.III	III.Krátkodobý finanční majetek celkem		071	24 107,99	24 155,69
B.III.1	1.Peněžní prostředky v pokladně		072	143,25	155,96
B.III.2	2.Ceniny		073	0,00	0,00
B.III.3	3.Peněžní prostředky na účtech		074	23 964,74	23 999,73
B.III.4	4.Majetkové cenné papíry k obchodování		075	0,00	0,00
B.III.5	5.Dluhové cenné papíry k obchodování		076	0,00	0,00
B.III.6	6.Ostatní cenné papíry		077	0,00	0,00
B.III.7	7.Peníze na cestě		078	0,00	0,00
B.IV	IV.Jiná aktiva celkem		079	63,47	675,03
B.IV.1	1.Náklady příštích období		080	63,47	675,03
B.IV.2	2.Příjmy příštích období		081	0,00	0,00
	AKTIVA CELKEM		082	27 404,45	28 002,59

Rozvaha

Sestaveno k 31.12.2022

(v tis. Kč, s přesností na dvě desetinná místa)

Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

ÍČO
67985963

Číslo	Název	Položka	Účet. sk.	Číslo řádku	Stav	
					k 01.01.2022	k 31.12.2022
A	A.Vlastní zdroje celkem			083	19 987,46	20 426,76
A.I	I.Jmění celkem			084	19 719,13	20 060,87
A.I.1	1.Vlastní jmění			085	3 768,12	3 527,02
A.I.2	2.Fondy			086	15 951,01	16 533,85
A.I.3	3.Oceňovací rozdíly z přecenění finančního majetku a závazků			087	0,00	0,00
A.II	II.Výsledek hospodaření celkem			088	268,33	365,88
A.II.1	1.Účet výsledku hospodaření			089	0,00	365,88
A.II.2	2.Výsledek hospodaření ve schvalovacím řízení			090	268,33	0,00
A.II.3	3.Nerozdělený zisk, neuhrazená ztráta minulých let			091	0,00	0,00
B	B.Cizí zdroje celkem			092	7 416,99	7 575,83
B.I	I.Rezervy celkem			093	0,00	0,00
B.I.1	1.Rezervy			094	0,00	0,00
B.II	II.Dlouhodobé závazky celkem			095	0,00	0,00
B.II.1	1.Dlouhodobé úvěry			096	0,00	0,00
B.II.2	2.Vydané dluhopisy			097	0,00	0,00
B.II.3	3.Závazky z pronájmu			098	0,00	0,00
B.II.4	4.Přijaté dlouhodobé zálohy			099	0,00	0,00
B.II.5	5.Dlouhodobé směnky k úhradě			100	0,00	0,00
B.II.6	6.Dohadné účty pasivní			101	0,00	0,00
B.II.7	7.Ostatní dlouhodobé závazky			102	0,00	0,00
B.III	III.Krátkodobé závazky celkem			103	7 443,37	7 575,83
B.III.1	1.Dodavatelé			104	759,79	1 276,98
B.III.2	2.Směnky k úhradě			105	0,00	0,00
B.III.3	3.Přijaté zálohy			106	0,00	0,00
B.III.4	4.Ostatní závazky			107	0,00	0,00
B.III.5	5.Zaměstnanci			108	3 188,36	3 053,53
B.III.6	6.Ostatní závazky vůči zaměstnancům			109	4,37	21,18
B.III.7	7.Závazky k institucím SZ a VZP			110	1 589,69	1 497,74
B.III.8	8.Daň z příjmů			111	0,00	0,00
B.III.9	9.Ostatní přímé daně			112	335,46	285,77
B.III.10	10.Daň z přidané hodnoty			113	10,64	0,00
B.III.11	11.Ostatní daně a poplatky			114	0,00	0,00
B.III.12	12.Závazky ze vztahu k SR			115	239,37	485,72
B.III.13	13.Závazky ze vztahu k rozpočtu ÚSC			116	0,00	0,00
B.III.14	14.Závazky z upsaných nesplacených cen. papírů a podílů			117	0,00	0,00
B.III.15	15.závazky ke společníkům sdruženým ve společnosti			118	0,00	0,00
B.III.16	16.Závazky z pevných term. operací a opcí			119	0,00	0,00
B.III.17	17.Jiné závazky			120	1 022,67	753,26
B.III.18	18.Krátkodobé úvěry			121	0,00	0,00
B.III.19	19.Eskontní úvěry			122	0,00	0,00
B.III.20	20.Vydané krátkodobé dluhopisy			123	0,00	0,00
B.III.21	21.Vlastní dluhopisy			124	0,00	0,00
B.III.22	22.Dohadné účty pasivní			125	293,02	201,66
B.III.23	23.Ostatní krátkodobé finanční výpomoci			126	0,00	0,00
B.IV	IV.Jiná pasíva celkem			127	-26,38	0,00
B.IV.1	1.Výdaje příštích období			128	0,00	0,00
B.IV.2	2.Výnosy příštích období			129	-26,38	0,00
	PASIVA CELKEM			130	27 404,45	28 002,59

Historický ústav AV ČR, v.v.i., Prosecká 809/76, 190 00 PRAHA 9, Česká republika

Razítko :

HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR, v.v.i.
190 00 Praha 9, Prosecká 76
IČO 67985963, DIČ CZ67985963

Odpovědná osoba (statutární zástupce) :

Prof. PhDr. Martin Holý Ph.D., ředitel

Podpis odpovědné osoby :

Právní forma účetní jednotky :

Vědecko výzkumná instituce

Osoba odpovědná za sestavení :

ing. Dana Táborská

Podpis osoby odpovědné za sestavení :

Předmět podnikání :

Výzkum a vývoj v oblasti společenských a
humanitních věd

Okamžik sestavení : 24.4.2023

Výkaz zisku a ztráty VVI

Od 01.01.2022 do 31.12.2022

(v tis. Kč, s přesností na dvě desetinná místa)

Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

IČO
67985963

Číslo	Položka Název	Účet. sk.	Číslo řádku	Činnost		
				Hlavní	Další	Jiná
A	A. Náklady					
A.I	I. Spotřebované nákupy a nakupované služby		002	17 885,48	0,00	0,00
A.I.1	1. Spotřeba materiálu, energie a ost. neskl. dodávek		003	3 861,48	0,00	0,00
A.I.2	2. Prodané zboží		004	0,00	0,00	0,00
A.I.3	3. Opravy a udržování		005	149,77	0,00	0,00
A.I.4	4. Náklady na cestovné		006	1 967,00	0,00	0,00
A.I.5	5. Náklady na reprezentaci		007	196,89	0,00	0,00
A.I.6	6. Ostatní služby		008	11 710,35	0,00	0,00
A.II	II. Změny stavu zásob vlastní činnosti a aktivace		009	-27,03	0,00	0,00
A.II.7	7. Změny stavu zásob vlastní činnosti		010	-27,03	0,00	0,00
A.II.8	8. Aktivace materiálu, zboží a vnitroorg. služeb		011	0,00	0,00	0,00
A.II.9	9. Aktivace dlouhodobého majetku		012	0,00	0,00	0,00
A.III	III. Osobní náklady		013	62 679,92	0,00	0,00
A.III.10	10. Mzdové náklady		014	45 366,35	0,00	0,00
A.III.11	11. Zákonné sociální pojištění		015	13 875,96	0,00	0,00
A.III.11	12. Ostatní sociální pojištění		016	0,00	0,00	0,00
A.III.13	13. Zákonné sociální náklady		017	3 437,61	0,00	0,00
A.III.14	14. Ostatní sociální náklady		018	0,00	0,00	0,00
A.IV	IV. Daň a poplatky		019	19,09	0,00	0,00
A.IV.15	15. Daň a poplatky		020	19,09	0,00	0,00
A.V	V. Ostatní náklady		021	2 689,49	0,00	0,00
A.V.16	16. Smluvní pokuty, úroky z prodlení, ost.pokuty a penále		022	0,00	0,00	0,00
A.V.17	17. Odpisy nedobytné pohledávky		023	0,00	0,00	0,00
A.V.18	18. Nákladové úroky		024	0,00	0,00	0,00
A.V.19	19. Kurzové ztráty		025	58,82	0,00	0,00
A.V.20	20. Dary		026	0,00	0,00	0,00
A.V.21	21. Manka a škody		027	0,97	0,00	0,00
A.V.22	22. Jiné ostatní náklady		028	2 629,71	0,00	0,00
A.VI	VI. Odpisy, prodaný majetek, tvorba a použití rezerv a OP		029	815,64	0,00	0,00
A.VI.23	23. Odpisy dlouhodobého majetku		030	815,64	0,00	0,00
A.VI.24	24. Prodaný dlouhodobý majetek		031	0,00	0,00	0,00
A.VI.25	25. Prodané cenné papíry a podíly		032	0,00	0,00	0,00
A.VI.26	26. Prodaný materiál		033	0,00	0,00	0,00
A.VI.27	27. Tvorba a použití rezerv a opravných položek		034	0,00	0,00	0,00
A.VII	VII. Poskytnuté příspěvky		035	29,70	0,00	0,00
A.VII.28	28. Poskytnuté členské příspěvky a příspěvky zúčtované mezi organizačními složkami		036	29,70	0,00	0,00
A.VIII	VIII. Daň z příjmů		037	0,00	0,00	0,00
A.VIII.29	29. Daň z příjmů		038	0,00	0,00	0,00
	Náklady celkem		039	84 092,29	0,00	0,00

Výkaz zisku a ztráty VVI

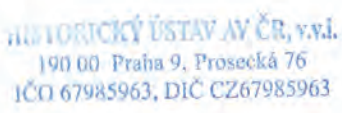
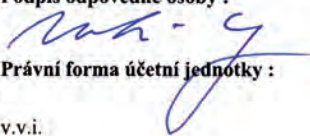
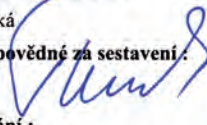
Od 01.01.2022 do 31.12.2022

(v tis. Kč, s přesností na dvě desetinná místa)

Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

IČO
67985963

Číslo	Název	Účet. sk.	Číslo řádku	Činnost		
				Hlavní	Další	Jiná
B	B. Výnosy					
B.I	I. Provozní dotace		041	78 324,09	0,00	0,00
B.I.1	1. Provozní dotace		042	78 324,09	0,00	0,00
B.II	II. Přijaté příspěvky		043	0,00	0,00	0,00
B.II.2	2. Přijaté příspěvky zúčtované mezi organizačními složkami		044	0,00	0,00	0,00
B.II.3	3. Přijaté příspěvky (dary)		045	0,00	0,00	0,00
B.II.4	4. Přijaté členské příspěvky		046	0,00	0,00	0,00
B.III	III. Tržba za vlastní výkony a za zboží		047	1 286,49	0,00	0,00
B.IV	IV. Ostatní výnosy		048	4 846,03	0,00	0,00
B.IV.5	5. Smluvní pokuty, úroky z prodlení, ost.pokuty a penále		049	0,00	0,00	0,00
B.IV.6	6. Platby za odepsané pohledávky		050	0,00	0,00	0,00
B.IV.7	7. Výnosové úroky		051	145,18	0,00	0,00
B.IV.8	8. Kurzové zisky		052	0,84	0,00	0,00
B.IV.9	9. Zúčtování fondů		053	3 549,41	0,00	0,00
B.IV.10	10. Jiné ostatní výnosy		054	1 150,60	0,00	0,00
B.V	V. Tržby z prodeje majetku		055	1,57	0,00	0,00
B.V.11	11. Tržby z prodeje dlouhodobého nehm. a hm. majetku		056	1,57	0,00	0,00
B.V.12	12. Tržby z prodeje cenných papírů a podílů		057	0,00	0,00	0,00
B.V.13	13. Tržby z prodeje materiálu		058	0,00	0,00	0,00
B.V.14	14. Výnosy z krátkodobého finančního majetku		059	0,00	0,00	0,00
B.V.15	15. Výnosy z dlouhodobého finančního majetku		060	0,00	0,00	0,00
	Výnosy celkem		061	84 458,17	0,00	0,00
C	C. Výsledek hospodaření před zdaněním		062	365,88	0,00	0,00
D	D. Výsledek hospodaření po zdanění		063	365,88	0,00	0,00

Razítko :	Odpovědná osoba (statutární zástupce) :	Osoba odpovědná za sestavení :
	Prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D., ředitel	Ing. Dana Táborská
	Podpis odpovědné osoby :	Podpis osoby odpovědné za sestavení :
		
	Právní forma účetní jednotky :	Předmět podnikání :
	v.v.i.	Vědecko výzkumná činnost
		Okamžik sestavení : 24.4.2023

Příloha k účetní závěrce 2022

A. Popis účetní jednotky

<u>Název účetní jednotky:</u>	Historický ústav AV ČR, v. v. i.
<u>IČ. DIČ instituce:</u>	67985963, CZ67985963
<u>Sídlo:</u>	Prosecká 809/75, 190 00 Praha 9 Prosek
<u>Právní forma:</u>	veřejná výzkumná instituce
<u>Rozvahový den:</u>	31. 12. 2022

Účel vzniku:

Historický ústav AV ČR, v. v. i. (dále jen HÚ AV ČR) byl zřízen na základě zřizovací listiny AV ČR dle zákona č. 283/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích. Na základě zákona č. 341/2005 Sb., se právní forma HÚ AV ČR dnem 1. ledna 2007 změnila ze státní příspěvkové organizace na veřejnou výzkumnou instituci.

HÚ AV ČR, v. v. i. je právnickou osobou zřízenou na dobu neurčitou.

Účelem zřízení HÚ je uskutečňovat vědecký výzkum v oblasti historie, přispívat k využití jeho výsledků a zajišťovat infrastrukturu výzkumu.

Hlavní činnost účetní jednotky:

Předmětem hlavní činnosti je vědecký výzkum českých a obecných dějin. Svou činností HÚ přispívá ke zvyšování úrovně poznání a vzdělanosti a k využití výsledků vědeckého výzkumu v praxi. Získává, zpracovává a rozšiřuje vědecké informace, vydává vědecké publikace (monografie, časopisy, sborníky apod.), poskytuje vědecké posudky, stanoviska a doporučení a provádí konzultační a poradenskou činnost. Ve spolupráci s vysokými školami uskutečňuje doktorské studijní programy a vychovává vědecké pracovníky. V rámci předmětu své činnosti rozvíjí mezinárodní spolupráci, včetně organizování společného výzkumu se zahraničními partnery přijímání a vysílání stážistů, výměny vědeckých poznatků a přípravy společných publikací. Pořádá domácí i mezinárodní vědecká setkání, konference a semináře a zajišťuje infrastrukturu pro výzkum. Zajišťuje videokonference a mítinky přes elektronické nástroje a to v letošním roce vzhledem k dané epidemiologické situaci v celé republice. Úkoly realizuje samostatně i ve spolupráci s vysokými školami a dalšími vědeckými a odbornými institucemi.

Další a jiné činnosti účetní jednotky:

Další a jiné činnosti účetní jednotka v roce 2022 nevykonává.

Statutární orgán:

<i>ředitel HÚ AV ČR, v. v. i.:</i>	<i>prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D.</i>
<i>statutární zástupce ředitele HÚ AV ČR, v. v. i.:</i>	<i>doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc. 1. 1. 2022 – 1. 6. 2022</i> <i>PhDr. Eva Doležalová, Ph.D. od 1. 6. 2022</i>

Složení rad pracoviště v účetním období:

DOZORČÍ RADA má 5 členů a jednoho tajemníka

Předseda:	PhDr. Pavel Baran, CSc., Akademie věd ČR
Místopředseda:	Mgr. Milan Řepa, Ph.D., Historický ústav AV ČR

Tajemník: **PhDr. Robert Šimůnek, Ph.D., DSc.**, Historický ústav AV ČR

Členové: **prof. PhDr. Marie Bláhová, DrSc.**, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc., Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých
Budějovicích
PhDr. Ondřej Ševeček, Ph.D., Filosofický ústav AV ČR

RADA INSTITUCE *má celkem 12 členů*

Předseda: **doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc.**, Historický ústav AV ČR

Místopředseda: **prof. PhDr. Michaela Hrubá, Ph.D.**, Filozofická fakulta UJEP

Tajemník: PhDr. Jan Zelenka, Ph.D., Historický ústav AV ČR

Interní členové: doc. Mgr. Roman Baron, Ph.D., Historický ústav AV ČR
PhDr. Eva Doležalová, Ph.D., Historický ústav AV ČR
prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc., Historický ústav AV ČR
prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D., Historický ústav AV ČR
prof. PhDr. Jiří Mikulec, CSc., Historický ústav AV ČR
PhDr. Robert Šimůnek, Ph.D., DSc., Historický ústav AV ČR

Externí členové: prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc., Právnická fakulta UK
prof. PhDr. Petr Sommer, DSc., Archeologický ústav AV ČR, Praha
prof. PhDr. Petr Vorel, CSc., Filozofická fakulta UPa / Univerzity Pardubice

B. Zřizovatel a vznik

Zřizovatelem Historického ústavu AV ČR, v. v. i., je Akademie věd ČR, Praha 1, Národní 1009/3.

C. Účetní období

1. Běžné účetní období: 1. 1. 2022 – 31. 12. 2022

D. Použité účetní metody a zásady účetnictví, odchylky od účetních metod s uvedením jejich vlivu na majetek, závazky, na finanční situaci a výsledek hospodaření

HÚ v roce 2022 zpracoval účetní závěrku v souladu se zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví ve znění pozdějších dodatků a v souladu s vyhláškou č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví v platném znění a s ohledem na zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích. Účetnictví respektuje obecné účetní zásady, především zásadu o oceňování majetku historickými cenami, zásadu účtování ve věcné a časové souvislosti, zásadu opatrnosti a předpoklad o schopnosti účetní jednotky pokračovat ve svých aktivitách. Údaje v této účetní závěrce jsou vyjádřeny v tisících korunách českých (Kč).

Odchylky od účetních metod podle §7 odst. 5 zákona jsou realizovány v oblasti oceňování zásob neperiodických a periodických publikací ve skladové evidenci, neboť zásoby jsou pořizovány z dotačních prostředků a nejsou hlavním účelem činnosti, pro který je ústav zřízen, ale vznikají jako výsledek badatelské činnosti a možnost jejich prodeje je částečně omezená vědeckovýzkumným obsahem publikací. Tyto publikace vznikají z veřejného zájmu a jsou primárně určeny pro vědecké, badatelské, pedagogické i popularizačně-naučné účely. Náklady na pořizování publikací jsou vyúčtovány proti přijatým dotacím, operace je výsledkově neutrální a náklady jsou vždy uznány jako způsobilé. Oceňování výstupů se odehrává v kontextu vědeckého/společenského přínosu, který u humanitně orientovaného výstupu nelze reálně kvalifikovat a změna metody je zvolena s péčí řádného hospodáře. Z těchto důvodů jsou oceňovány publikace při naskladnění ve výši 1,00 Kč/1 ks, aby nebyla aktiva organizace nerovnoměrně zatěžována, neboť prodej publikací probíhá v několika mnoha dalších účetních obdobích, kdy některé publikace jsou prodejné jen ve velmi

2

omezené míře a tento způsob ocenění je nejvěrnějším zobrazením dotovaných oběžných aktiv, neboť udělené finanční podpory generování příjmů nepředjímají a slouží k zajištění čistě vědeckých výstupů. Tento způsob oceňování je používán od roku 2009.

Ostatní účetní metody odpovídají požadavkům Zákona o účetnictví.

- **Způsoby zpracování účetních záznamů**
Historický ústav AV ČR, v. v. i. využívá pro zpracování finančního účetnictví informačně ekonomický systém iFIS společnosti BBM, spol. s r.o. a pro zpracování mzdového účetnictví mzdový systém Egje společnosti Elanor, spol. s r.o., který je propojený pro předávání dat.
- **Způsoby a místa úschovy účetních záznamů**
Účetní záznamy jsou zálohovány v elektronické verzi na základě servisní smlouvy uzavřené se Střediskem společných činností AV ČR, v. v. i. Současně uschováváme účetní záznamy v tištěné podobě, které archivujeme v souladu se zákonem o účetnictví v platném znění. Způsob archivace je též v souladu s vydanými zásadami Archivu AV ČR, v. v. i., a spisovým řádem HÚ.
- **Způsoby oceňování majetku a závazků**
Majetek a závazky organizace oceňovala v účetním období v souladu se zákonem č. 563/1991 Sb., ocenění reálnou hodnotou nebylo použito.

Materiál – pořizovací cenou

Výrobky periodických publikací – vlastními náklady

Výrobky neperiodických publikací – odchylkou do metod ve výši 1,- Kč/1 ks

DHM, DNM nakoupený – pořizovací cenou

DHM, DNM vytvořený vlastní činností – vlastními náklady

DHM bezplatně získaný – reprodukční pořizovací cena

Pohledávky, závazky – jmenovitou hodnotou

Peněžní prostředky, ceniny – jmenovitou hodnotou

Jednotlivé položky dlouhodobého majetku v Kč

Účet	Dlouhodobý majetek	Stav k 1. 1. 2022	Stav k 31. 12. 2022
13	Software	2 788 977,00	3 254 908,68
18	Drobný DNM	35 456,35	24 253,55
211	Budovy	200 043,00	200 043,00
22	Samostatné movité věci	14 141 036,73	13 965 257,08
28	Drobný DHM	2 521 486,07	2 426 627,47
31	Pozemky	157 572,00	157 572,00
32	Umělecká díla a předměty	18 101,00	18 101,00
73	Oprávky k softwaru	2 131 588,00	2 320 194,00
78	Oprávky k DDNM	35 456,35	24 253,55
81	Oprávky ke stavbám – budovy	200 043,00	200 043,00
82	Oprávky k samostatným mov. věc.	12 270 760,80	12 613 397,50
88	Oprávky k DDHM	2 521 486,07	2 426 627,47

- **Způsoby odepisování**

HÚ odepisuje dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek metodou lineárních rovnoměrných účetních odpisů. Výše odpisu je stanovena ročním odpisovým plánem, který je stanoven dle druhu majetku tak, aby odrážel faktický stav majetku s přihlédnutím k místním podmínkám. Odpisy jsou prováděny měsíčně, ve výši 1/12 roční odpisové sazby. Majetek se začíná odepisovat následující měsíc po zavedení do účetnictví. Majetek pořízený pomocí finančního leasingu není realizován.

Přehled odepisovaného majetku.

Dlouhodobý majetek bez pozemků k 31.12.2022	Pořizovací cena	Oprávký	Zůstatková cena
Dlouhodobý hmotný majetek	13 965 257,08	12 613 397,50	1 351 859,58
v tom: plně odepsaný (PC = OP)	11 252 804,50	11 157 340,50	0,00
částečně odepsaný (ZC > 0)	2 712 452,58	1 456 057,00	1 256 395,58
z toho:			
přístroje a zařízení (bez výpočetní techniky)	1 151 523,65	537 093,00	614 430,65
výpočetní technika	458 421,20	216 737,00	241 684,20
dopravní prostředky	1 102 507,73	702 227,00	400 280,73
Budovy - stavby	200 043,00	200 043,00	0,00
Dlouhodobý nehmotný majetek	3 254 908,68	2 320 194,00	934 714,68
v tom: plně odepsaný (PC = OP)	1 914 912,00	1 914 912,00	0,00
částečně odepsaný (ZC > 0)	1 339 996,68	405 282,00	934 714,68
Dlouhodobý majetek celkem	17 420 208,76	15 133 634,50	2 286 574,26

- **Způsob tvorby a výše opravných položek a rezerv za uzavírané účetní období**

Ve sledovaném období nebyly tvořeny žádné opravné položky ani žádná rezerva.

- **Způsob uplatněný při přepočtu údajů v cizích měnách na českou**

Účetní jednotka používá při účtování v zahraničních měnách platný kurz ČNB k danému dni, aktiva a pasiva v zahraniční měně jsou k rozvahovému dni přepočteny dle kurzu ČNB ke dni 31. 12. 2022. Kurzové rozdíly zjištěné ke konci rozvahového dne se účtují výsledkově.

Změny postupu účtování a uspořádání položek účetní závěrky

V roce 2022 nebyly provedeny žádné změny uplatněných postupů účtování, údaje za minulé účetní období 2021 byly dle převodového můstku vykázány ve srovnatelné struktuře pro výkazy platné v roce 2022.

E. Použitý oceňovací model a technika při ocenění reálnou hodnotou

Ocenění reálnou hodnotou v roce 2022 nebylo použito.

F. Výše a povaha jednotlivých položek výnosů a nákladů za rok 2022

Přehled významných položek nákladů a výnosů za rok 2022 v Kč:

Celkové náklady za rok 2022:	84 092 287,10
(z toho významné položky)	
Spotřebované nákupy a nakupované služby	15 004 915,79
Spotřeba materiálu, energie, opravy	4 011 243,84
Náklady na cestovné	1 966 996,11
Nakupované služby	11 710 347,64
Osobní náklady	62 679 919,00
(z toho významné položky)	
Mzdy	38 787 606,00
OON	5 896 586,00
Povinné odvody	14 653 810,00
Ostatní náklady (přísp. strav., odpisy, kurz. ztr.)	3 534 213,03
Celkové výnosy za rok 2022:	84 458 171,83
(z toho významné položky)	
Provozní dotace	78 324 087,20
Tržba za vlastní výkony a zboží	1 286 493,57
Ostatní výnosy (zúčtování fondů a ost. výnosy)	4 846 026,06
Výsledek hospodaření po zdanění za rok 2022	365 884,73

Žádné mimořádné náklady a výnosy nebyly realizovány.

G. Název, sídlo a právní forma jiných účetních jednotek, v nichž je účetní jednotka společníkem s neomezeným ručením

HÚ neměl v roce 2022 žádný podíl v jiných účetních jednotkách.

H. Celková odměna přijatá auditorem za povinný audit roční účetní závěrky a jiné ověřovací služby, za daňové poradenství za účetní období

- povinný audit 65 tis. Kč
- daňové poradenství 27 tis. Kč

I. Název jiných účetních jednotek, v nichž účetní jednotka sama nebo prostřednictvím třetí osoby (jednající jejím jménem a na její účet) drží podíl, tento podíl může být i v podobě držených akcií, jakož i výše základního kapitálu, vlastního jmění, fondů a zisku nebo ztráty této jiné účetní jednotky za minulá účetní období

Historický ústav AV ČR, v. v. i. neměl v roce 2022 žádný podíl v jiných účetních jednotkách.

J. Přehled splatných dluhů pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, veřejného zdravotního pojištění a daňové nedoplatky u místně příslušných finančních orgánů a celních orgánů

Účetní jednotka eviduje k 31. 12. 2022 pouze splatné závazky pojistného na sociální zabezpečení a příspěvků na státní politiku zaměstnanosti a veřejného zdravotního pojištění a nemá žádné nedoplatky u místně příslušného FÚ.

- Závazky k institucím SZ a VZP 1 497 tis. Kč
- Daň z příjmů ze závislé činnosti 242 tis. Kč
- Daň srážková (zaměstnanci) 44 tis. Kč
- Daň z přidané hodnoty - 9 tis. Kč

K. Celková výše finančních nebo jiných dluhů, které nejsou obsaženy v rozvaze

Účetní jednotka v roce 2022 neeviduje žádné tyto dluhy.

L. Výsledek hospodaření v členění na hlavní hospodářskou činnost a pro účely daně z příjmů

V roce 2022 Historický ústav AV ČR, v. v. i. provozoval pouze hlavní činnost.

Výsledek hospodaření z hlavní činnosti činil 365 tis. Kč.

Pro stanovení základu daně bude hospodářský výsledek upraven o daňově neuznatelné výdaje.

M. Počet pracovníků

Počet zaměstnanců k 31.12.2022				
	celkem		VŠ vzděl. prac. výzkum. úst.	
	přepočtený	fyzický	prům. přep.	fyz.p.d.
celkem	78,26	96	60,84	77
0-ONN				
1-výzkumní pracovníci	52,08	67	52,08	67
2-ost. VŠ prac. výzkum. Útvarů	8,77	10	8,77	10
3-odborní pracovníci s VŠ	2,70	3		
4-odborní prac. se SŠ a VOŠ	7,76	8		
5-odbor. Prac. VaV se SŠ a VOŠ	0,00	0		
6-technicko-hospodářští prac.	5,45	6		
7-dělníci	1,50	2		
8-provozní pracovníci	0,00	0		

- **osobní náklady za účetní období v členění podle výkazu zisku a ztráty**

Osobní náklady	Částka v tis. Kč	% z celkových N
A.III.10. Mzdové náklady	45 366	39,75%
A.III.11. Zákonné sociální pojištění	13 876	
A.III.12. Ostatní sociální pojištění	0	
A.III.13. Zákonné sociální náklady	3 437	
A.III.14. Ostatní sociální náklady	0	
A.III. Osobní náklady celkem	62 679	74,54%

N. Výše odměn a funkčních požitků za účetní období pro členy řídicích, kontrolních nebo jiných orgánů určených zřizovací listinou z titulu jejich funkce, výše dluhů ohledně požitků bývalých členů těchto orgánů

V roce 2022 byly stanoveny a vyplaceny odměny za výkon funkce ve výši 256 400,- Kč.

O. Účast členů statutárních kontrolních nebo jiných orgánů účetní jednotky (určených statutem, stanovami nebo jinou zřizovací listinou) a jejich rodinných příslušníků v osobách, s nimiž účetní jednotka uzavřela za vykazované účetní období obchodní smlouvy nebo jiné smluvní vztahy

Vedení ústavu má informace, že některý ze členů řídicích, kontrolních orgánů a jejich rodinných příslušníků měl účast v osobách, s nimiž organizace uzavřela v roce 2022 obchodní smlouvy nebo jiné smluvní vztahy v souladu s tímto bodem.

P. Způsob zjištění základu daně z příjmů, použité daňové úlevy a způsoby užití prostředků v běžném účetním období získaných z daňových úlev v předcházejícím daňovém období

Při zajištění daňového základu je postupováno v souladu se zákonem č. 586/1992 Sb., zákon o dani z příjmu v platném znění a dle § 20 tohoto zákona jsou uplatňovány položky snižující základ daně.

Všechny prostředky v účetním období získané z daňových úlev předcházejícího daňového období Historický ústav AV ČR, v. v. i. použil na vědecký výzkum hlavní činnosti popsany v bodu A).

Q. Poskytnuté provozní a investiční dotace

Provozní dotace 2022	tis. Kč
Akademie věd ČR - podpora VO	56 635,03
Akademie věd ČR - dotace na činnost	6 415,43
Akademie věd ČR - dotace investiční	632,13
GA ČR – hlavní příjemce	5 715,66
GA ČR – spolupříjemce	170,00
TA ČR – hlavní příjemce	1 676,00
Zahraniční grant	0,00
Ostatní – hlavní příjemce (MŠMT, MK)	7 079,83
Ostatní – spolupříjemce	0,00
Celkem	78 324,08

R. Přehled o přijatých a poskytnutých darech a dárcích

V roce 2022 nebyl poskytnut ani přijat žádný dar.

S. Způsob vypořádání výsledku hospodaření z předcházejících účetních období (rozdělení zisku)

Výsledek hospodaření z roku 2021 byl převeden v roce 2022 do rezervního fondu v povinné výši 5% a do sociálního fondu.

HV za rok 2021 k rozdělení	268 328,17	
		Příděl do fondu
Rezervní fond	5%	13 416,41
Sociální fond	95%	254 911,76

7

T. Významné události, které se staly mezi rozvahovým dnem a okamžikem sestavení účetní závěrky podle § 19 odst. 5 zákona

Mezi rozvahovým dnem a okamžikem sestavení účetní závěrky nenastaly žádné významné události.

Souhrnná výše majetku vykázaná v podrozvaze:

Podrozvahová evidence	tis. Kč
DDHM	13 908
DDNM	2 254
Celkem	16 162

V loňském a letošním roce proběhlo několik jednání s právní kanceláří AK Schýbal a Biem, k odeslání předžalobních upomínek (dvě) a k přípravě znaleckého posudku a k podání žaloby. Po odstoupení od Implementační smlouvy se společností Magion systém, a. s. ze dne 14. ledna 2021, je žaloba na vrácení finančních prostředků ve výši všech prostředků vynaložených účastníky sdružení, za Historický ústav činí 160.446,- Kč a dále příslušenství v podobě nákladů spojených s uplatněním pohledávky ve výši 181.500,- Kč za vypracování znaleckého posudku č. 43800822. Žaloba byla podána 30. 12. 2022. Sdružení odstoupilo od Implementační smlouvy, jelikož ekonomický informační systém Dodavatele nespĺňoval ani po opakovaném akceptačním řízení požadavky Implementační smlouvy, v čehož důsledku nemohlo dojít k zahájení ostrého provozu systému v termínu od 1. 1. 2021. Částka evidovaná na účtu 041 jako nedokončená investice 574 282,07 Kč byla z tohoto důvodu snížena proti účtu 901. Pohledávka za dodavatelem EIS předaného soudu bude v nominální hodnotě vedena pouze podrozvahově až po vynesení soudního rozsudku. Tato situace vedla k vypsání nového výběrového řízení v roce 2021 za celé sdružení dodavatelů (JŘBU) na současný ekonomický systém společnosti BBM spol. s. r. o., abychom byli na další období 33 měsíců schopni vést řádně účetnictví. V letošním roce muselo být vypsáno další výběrové řízení na pořízení nového informačního systému, které bylo zrušeno z důvodu nepodání žádné nabídky a nově, v pořadí již třetí výběrové řízení bylo vypsáno na počátku roku 2023.

Závazky po lhůtě splatnosti Historický ústav AV ČR v roce 2022 neevduje.

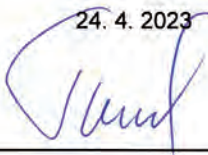
Všechny ostatní podstatné údaje, které vypovídají o ekonomické činnosti, jsou zachyceny v předchozích bodech.

Datum sestavení účetní závěrky:

24. 4. 2023

Účetní závěrku sestavil:

Ing. Dana Táborská



HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR, a.s.
190 00 - Praha 9, Prosecká 76
IČO: 67955463, DIČ: CZ07080974

Podpis statutárního orgánu:
Prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D.



VI. Personální otázky a ocenění pracovníků HÚ v roce 2022

K 31. 12. 2022 pracovalo v HÚ 89 výzkumných a 24 nevýzkumných pracovníků (započítáni jsou jak kmenoví pracovníci, tak ostatní kolegové zaměstnaní v rámci grantů, na pracovní smlouvy a DPC, nikoli DPP). Počet kmenových vysokoškolsky vzdělaných členů výzkumných oddělení (I.–IV.) a Oddělení bibliografických studií a knihovny dosahoval k uvedenému datu 69 zaměstnanců. Z nich dle *Kariérního řádu AV ČR pro vysokoškolsky vzdělané pracovníky* je do kvalifikačního stupně 5 (vedoucí vědecký pracovník) zařazeno 15 jednotlivců, do stupně 4 (vědecký pracovník) 31, do stupně 3a–b (postdoktorand, vědecký asistent) 13, do kategorie 2 (doktorand) a do skupiny 1 (odborný pracovník výzkumu a vývoje) 10. Z hlediska dosažených akademických, respektive vědeckopedagogických titulů všech výzkumných pracovníků disponoval k 31. 12. 2022 HÚ 51 jednotlivci s Ph.D., příp. Dr. phil., CSc. či Th.D., 10 docenty a 10 profesory. Celkem 9 pracovníků mělo pak hodnost DrSc. či DSc.

V rámci lidských zdrojů HÚ pokračoval v hledání a podpoře mladých výzkumných pracovníků s cílem o vyrovnanou věkovou a genderovou strukturu jednotlivých oddělení a zajištění kontinuity a udržitelnosti dlouhodobých projektů HÚ (mezigenerační předávání zkušeností). HÚ se také podařilo roku 2022 získat dvě postdoktorandská stipendia v rámci *Programu podpory perspektivních lidských zdrojů – Mzdová podpora postdoktorandů na pracovištích AV ČR*. Z hlediska kvalifikačního došlo na základě atestací k přesunu některých pracovníků do kategorií vyšších stupňů. Několik kolegů/kolegyň obhájilo disertační práci. Dva pracovníci prošli úspěšně habilitačním řízením, zahájena byla dvě řízení ke jmenování profesorem.

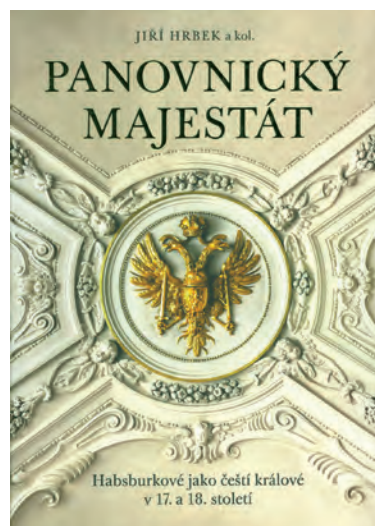
■ Ocenění pracovníků

Pracovníci HÚ získali v roce 2022 osm významných ocenění vědecké a vědecko-popularizační práce.

PhDr. Jiří Hrbek, Ph.D. a kol.

Cena Kniha roku 2021 (Ceny Nakladatelství Academia)

Autorský kolektiv pod vedením dr. Jiřího Hrbka obdržel nejvyšší ocenění v soutěži Nakladatelství Academia o nejlepší odborné publikace vydané v roce 2021 – titul *Kniha roku 2021* – za monografii *Panovnický majestát. Habsburkové jako čeští králové v 17. a 18. století* (Historický ústav – Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2021).



Slavnostní předání ceny *Kniha roku 2021* dr. Jiřímu Hrbkovi, vedoucímu autorského kolektivu monografie *Panovnický majestát. Habsburkové jako čeští králové v 17. a 18. století*, se uskutečnilo 12. září 2022 v sídle Akademie věd ČR na Národní třídě v Praze.

PhDr. Vojtěch Kyncl, Ph.D.

Cena předsedy Senátu Parlamentu České republiky (Stavba roku 2022)

Dr. Vojtěch Kyncl obdržel *Cenu předsedy Senátu Parlamentu České republiky (Stavba roku 2022)* za přípravu expozice Památníku Zámeček Pardubice (*Rekonstrukce a modernizace Památníku Zámeček Pardubice*). Ocenění udělil RNDr. Miloš Vystrčil.

PhDr. Vojtěch Kyncl, Ph.D.

Cena za mimořádný celospolečenský přínos (Stava roku 2022)

Dr. Vojtěch Kyncl získal *Cenu za mimořádný celospolečenský přínos (Stava roku 2022)* za přípravu expozice Památníku Zámeček Pardubice (*Rekonstrukce a modernizace Památníku Zámeček Pardubice*). Ocenění udělili Ing. arch. akad. arch. Jan Vrana (předseda poroty *Stavba roku 2022*) a Ing. arch. Jan Fibiger, CSc. (předseda rady programu *Stavba roku 2022*).

Dr. Vojtěch Kyncl (druhý zleva) přebírá ocenění projektu *Rekonstrukce a modernizace Památníku Zámeček Pardubice* z rukou předsedy Senátu Parlamentu České republiky RNDr. Miloše Vystrčila (uprostřed).



PhDr. Michaela Žáková, Ph.D.
Cena Josefa Pekaře 2022

Dr. Michaela Žáková obdržela *Cenu Josefa Pekaře 2022* za nejlepší monografii v oboru historie autora do 35 let za publikaci *Tereziánský ústav šlechtičen na Pražském hradě* (Národní archiv, Praha 2021). Ocenění udělily Sdružení historiků České republiky (Historický klub 1872) a Pekařova společnost Českého ráje dne 22. září 2022 v Ústí nad Labem.



prof. PhDr. Eva Semotanová, DrSc.

Čestné členství v České kartografické společnosti

Prof. Eva Semotanová obdržela čestné členství v České kartografické společnosti za významný přínos pro českou kartografii v oblasti historické kartografie a atlasové tvorby s historickou tematikou. Ocenění udělila Česká kartografická společnost dne 9. června 2022.

Ing. Mgr. Michal Vokurka

Cena sjezdového výboru 12. sjezdu českých historiků

Ing. Mgr. Michal Vokurka získal *Cenu sjezdového výboru 12. sjezdu českých historiků* za konferenční poster *Historické rybníky mezi kulturním a přírodním dědictvím: zdroj nebezpečí i poučení*. Ocenění udělil sjezdový výbor 12. sjezdu českých historiků dne 22. září 2022 v Ústí nad Labem.

Mgr. Bc. Lenka Křížová, Ph.D.

Cena města Mnichovo Hradiště za roční přínos

Dr. Lenka Křížová obdržela *Cenu města Mnichovo Hradiště za roční přínos* za monografii Pavel Sosnovec – Lenka Křížová – Jan Juřena, *Příběh Mnichova Hradiště* (město Mnichovo Hradiště, Mnichovo Hradiště 2020). Ocenění udělilo město Mnichovo Hradiště.

Mgr. Bc. Lenka Křížová, Ph.D.

Pamětní medaile města Turnova

Dr. Lenka Křížová obdržela *Pamětní medaili města Turnova* za přípravu výstavy s názvem *Významné osobnosti města Turnova*. Ocenění udělilo město Turnov.

VII. Orgány pracoviště

■ Vedení pracoviště

Na základě jmenování předsedou Akademie věd České republiky prof. Ing. Jiřím Drahošem, DrSc., dr. h. c. na období 1. 6. 2017 – 31. 5. 2022 a jmenování předsedkyní Akademie věd České republiky prof. RNDr. Evou Zažímalovou, CSc. na období 1. 6. 2022 – 31. 5. 2027 vykonával v roce 2022 funkci ředitele HÚ prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D.

Ředitel:

prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D.

Statutární zástupkyně ředitele:

PhDr. Eva Doležalová, Ph.D.

Zástupce ředitele pro vědeckou činnost:

PhDr. Jan Zelenka, Ph.D.

Vědecká tajemnice:

PhDr. Michaela Žáková, Ph.D.

Vedoucí pobočky Brno:

Mgr. Milan Řepa, Ph.D.

Vedoucí detašovaného pracoviště České Budějovice:

Mgr. Tomáš Sterneček, Ph.D.

Ředitel Českého historického ústavu v Římě:

prof. PhDr. Jaroslav Pánek, DrSc.

■ Rada pracoviště

Předseda:

doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc., Historický ústav AV ČR, Praha

Místopředsedkyně:

prof. PhDr. Michaela Hrubá, Ph.D., Katedra historie Filozofické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, Ústí nad Labem

Tajemník:

PhDr. Jan Zelenka, Ph.D., Historický ústav AV ČR, Praha

Členové:

doc. Mgr. Roman Baron, Ph.D., Historický ústav AV ČR, Praha
PhDr. Eva Doležalová, Ph.D., Historický ústav AV ČR, Praha
prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc., Historický ústav AV ČR, Praha
prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D., Historický ústav AV ČR, Praha
prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc., Ústav právních dějin Právnické fakulty Univerzity Karlovy, Praha
prof. PhDr. Jiří Mikulec, CSc., Historický ústav AV ČR, Praha
prof. PhDr. Petr Sommer, CSc., DSc., Archeologický ústav AV ČR, Praha
PhDr. Robert Šimůnek, Ph.D., DSc., Historický ústav AV ČR, Praha
prof. PhDr. Petr Vorel, CSc., Ústav historických věd Filozofické fakulty Univerzity Pardubice, Pardubice

■ Dozorčí rada**Předseda:**

PhDr. Pavel Baran, CSc. (Akademie věd ČR), funkční období: 1. 2. 2019 – 31. 1. 2024

Místopředseda:

prof. PhDr. Jaroslav Pánek, DrSc. (Historický ústav AV ČR), funkční období: 1. 5. 2017 – 30. 4. 2022
Mgr. Milan Řepa, Ph.D. (Historický ústav AV ČR), funkční období: 1. 5. 2022 – 30. 4. 2027

Tajemník:

PhDr. Robert Šimůnek, Ph.D., DSc. (Historický ústav AV ČR), funkční období: 1. 5. 2017 – 30. 4. 2022; 1. 5. 2022 – 30. 4. 2027

Členové:

prof. PhDr. Marie Bláhová, DrSc. (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy), funkční období: 1. 5. 2017 – 30. 4. 2022; 1. 5. 2022 – 30. 4. 2027
doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc. (Filozofická fakulta Jihočeské univerzity), funkční období: 1. 5. 2017 – 30. 4. 2022; 1. 5. 2022 – 30. 4. 2027
PhDr. Ondřej Ševeček, Ph.D. (Filozofický ústav AV ČR), funkční období: 1. 5. 2017 – 30. 4. 2022; 1. 5. 2022 – 30. 4. 2027

VIII. Další informace

Informace o změnách zřizovací listiny

V roce 2022 nedošlo ke změnám ve znění zřizovací listiny.

Informace o opatřeních k odstranění nedostatků v hospodaření a zpráva, jak byla splněna opatření k odstranění nedostatků uložená v předchozím roce

V předchozím roce nebyla uložena žádná opatření k odstranění nedostatků v hospodaření, protože žádné nedostatky nebyly shledány.

Finanční informace o skutečnostech, které jsou významné z hlediska posouzení hospodářského postavení instituce a mohou mít vliv na její vývoj⁴³

Příslušné informace poskytuje účetní rozvaha, výkaz zisku a ztráty, příloha k účetní závěrce a zpráva auditora. Oproti roku 2022 nedošlo k žádným podstatným změnám v oblasti nákladů a výnosů ani v rozvahových účtech. Výrazná úsporná opatření při šetrném hospodaření nebylo nutné přijmout.

Předpokládaný vývoj činnosti pracoviště⁴⁴

Předpokládaný vývoj pracoviště se bude odvíjet od stanovených koncepčních záměrů výzkumného programu a od přidělených a získaných finančních prostředků (rozpočet, grantové prostředky a prostředky získané prodejem publikací), přičemž pracoviště bude postupovat podle zákona č. 504/2002 Sb. Významnou roli v oblasti výzkumného programu HÚ hraje zapojení do *Strategie AV21*, řešení získaných grantových projektů a podávání žádostí na základě příslušných výzev. Prioritou výzkumné činnosti bude zejména důraz na mezinárodní a meziinstitucionální spolupráci.

Aktivity v oblasti ochrany životního prostředí⁴⁵

Ve spolupráci s Ústavem teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, v. v. i. – majitelem budovy, v níž sídlí pražské pracoviště HÚ, je důsledně (stejně jako v předešlých letech) prováděno třídění papírového a plastového odpadu, baterií a ekologická likvidace tonerů z tiskáren užívaných v HÚ. Elektronický i další nebezpečný odpad je odvážen do příslušných sběrných dvorů. Obdobná opatření byla už v minulosti přijata i na pracovišti brněnské pobočky, na pracovišti v Českých Budějovicích a v prostorách ČHÚŘ.

Aktivity v oblasti pracovněprávních vztahů⁴⁶

Pracovněprávní vztahy byly upraveny Kolektivní smlouvou mezi odborovou organizací a ředitelem HÚ. Personální otázky byly řešeny na základě osobních bilančních a výhledových pohovorů s výzkumnými i nevýzkumnými pracovníky ústavu ve spolupráci s Radou HÚ a dle doporučení Atestační komise HÚ a konzultovány s vedením odborové organizace.

Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím⁴⁷

Dne 3. března 2022 byla poskytnuta informace podle zákona č. 106/1999 Sb.

■ Seznam vysvětlivek uvedených v textu

- 1 <https://www.hiu.cas.cz/sbirky-database-a-portaly-1>
- 2 <http://biblio.hiu.cas.cz>
- 3 <http://biography.hiu.cas.cz>
- 4 <http://reholnici.hiu.cas.cz>
- 5 <https://ddvd.kpsys.cz>
- 6 <https://www.hiu.cas.cz/pozustalost-augusta-sedlacka>; <http://www.augustsedlacek.cz>
- 7 <https://www.hiu.cas.cz/mapova-sbirka-a-dalsi-digitalni-mapove-sbirky>
- 8 <https://www.hiu.cas.cz/fotosbirka-historickeho-ustavu>
- 9 <https://ddvd.kpsys.cz>
- 10 <https://www.hiu.cas.cz/sbirka-plakatu-k-modernim-dejinam>
- 11 <http://www.augustsedlacek.cz>
- 12 <https://cha.fsv.cvut.cz>
- 13 <https://www.hiu.cas.cz/vyzkumny-plan-ii-2022-2029>
- 14 <https://www.hiu.cas.cz/udalosti/emoce-a-narod-pospolitost-spolecenstvi-a-narod-v-narativnich-pramenech-brabantska-a-ceskych-zemi-stredoveku-1300-1400>
- 15 <https://www.youtube.com/watch?v=QwDH8Cw1oq0>
- 16 <https://www.hiu.cas.cz/udalosti/znamy-neznamy-stredovek>
- 17 <https://www.hiu.cas.cz/experimentalni-vyzkum>
- 18 <https://pohromyakatastrofy.cz>
- 19 <http://obchod.hiu.cas.cz/shop/knihy-volne-ke-stazeni/456-eva-semotanova-jana-vojtiskova-et-al-atlas-of-the-dowry-towns-of-bohemian-queens.html>
- 20 <https://www.hiu.cas.cz/rukopisny-rejstrik-k-muellerove-mape-cech-1757>
- 21 <http://towns.hiu.cas.cz/HAM/svazek.php?mesto=dvur-kralove>;
<http://towns.hiu.cas.cz/HAM/rekmapa.php?mesto=vysoke-myto>
- 22 <https://strategie.avcr.cz>
- 23 <https://biblio.hiu.cas.cz>
- 24 <https://lindat.mff.cuni.cz/cs>
- 25 <https://aecd.kpsys.cz>
- 26 <https://hucentral.kpsys.cz>
- 27 <https://www.knihovny.cz>
- 28 <http://biography.hiu.cas.cz>
- 29 <https://www.dgfe.de/sektionen-kommissionen-ag/sektion-1-historische-bildungsforschung-arbeitskreise-kooperationen/ave-arbeitskreis-vormoderne-erziehungsgeschichte>
- 30 <http://www.medieval-ashkenaz.org>
- 31 <http://reholnici.hiu.cas.cz/literaeannue>
- 32 <http://dantiscus.ibi.uw.edu.pl>
- 33 <https://vokabular.ujc.cas.cz>
- 34 <https://sourceforge.net/projects/evt-project>
- 35 <http://theatrum-neolatinum.cz/index.html>
- 36 <https://ddvd.kpsys.cz>
- 37 <https://www.hiu.cas.cz/vydavatelaska-cinnost>
- 38 [https://en.wikipedia.org/wiki/One_Life_\(2023_film\)](https://en.wikipedia.org/wiki/One_Life_(2023_film))

- 39 <https://www.youtube.com/channel/UCxZ6gf8fgHvk-uYHnpFwc0g>
- 40 <https://www.hiu.cas.cz/pro-ucitele-dejepisu>
- 41 <https://www.hiu.cas.cz/aktuality/pozvete-vedce-do-vyuky-projekt-akademie-ved-cr>
- 42 <https://www.avcr.cz/cs/pro-verejnost/jedu-vedu>
- 43 Údaje požadované dle §21 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.
- 44 Údaje požadované dle §21 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.
- 45 Údaje požadované dle §21 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.
- 46 Údaje požadované dle §21 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.
- 47 Údaje požadované dle §18 odst. 2 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.



HISTORICKÝ ÚSTAV
Akademie věd České republiky, v. v. i.

www.hiu.cas.cz